

ΔΗΡΙΤΑΙΟ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Σ. ΔΕ-ΒΙΑΖΗ : Πέτρος Βράϊλας Ἀρμένης. Μελέτη εἰδησεολογικῆ.
ΜΙΩΝΤΕΛΑΗΡ' : Ποιήματα. Μετάφρ. Σ. Σ.
ΠΟΥΣΚΙΝ : Οἱ Ἀτσίγγανοι. Δραματικὸς διάλογος.
Μ. Γ. ΛΙΜΠΕΡΑΚΗ : Venezia, Φραγκυμέντα.
Σ. ΣΚΙΠΗ : Τὸ Τραγοῦδι τοῦ ἀρρώστου. Ποίημα.
ΑΙΜΥΛΙΑΣ ΚΟΥΡΤΕΛΗ : Ποιήματα.
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

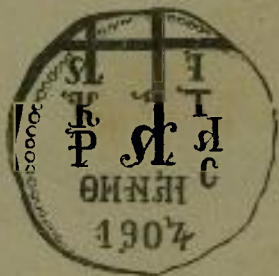
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἔτησῖα φρ. 12—
Ἐξάμνος " 7—

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἔτησῖα φρ. χρ. 15—
Ἐξάμνος " " 8—

Διευθυντής: Σ. ΣΚΙΠΗΣ

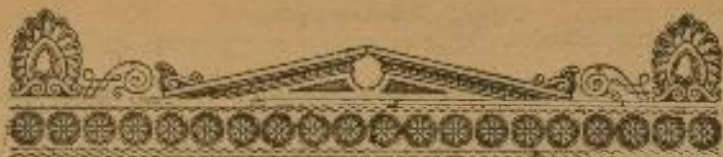
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: — ΟΔΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ 32

Redacteur Correspondant : Mr Ary René D'Yvermont

PARIS

Bureaux: 13 Rue Bleue 13.

Σ. ΔΕ-ΒΙΑΖΗ

ΕΝΔΟΞΟΙ ΚΕΡΚΥΡΑΙΟΙ

Β'.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΡΑΪΛΑΣ ΑΡΜΕΝΗΣ

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ὁ βίος εὐφήμως καὶ ἀδιαρρήκτως συνδέεται μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους εἶνε καὶ ὁ Βράϊλας. Οὗτος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς γραμματολογίας τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος κατέχει μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας θέσεις. Σπουδαίως ἐδράσεν ἐν Ἑπτανήσῳ ἐπὶ Ἀγγλικῆς Προστασίας. Μετὰ τὴν ἐθνικὴν τῶν Ἰονίων Νήσων ἀποκατάστασιν, ἐπίσης εὐσυνειδήτως εἰργάσθη εἰς τὰ ὑψηλότερα τῶν ὑπουργημάτων, μεθ' ὧν ἡ Πατρίς τὸν ἐτίμησεν.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρῳ τῇ 10 δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1812. Δημήτριος Βράϊλας ἐκαλεῖτο ὁ πατὴρ του, ὅστις ἦτο ἔμπορος καὶ Ἄννα Ἀρμένη ἡ μήτηρ του. Ἐκ μικρᾶς ἡλικίας παρὰ τῶν φιλοσόφων γονέων προασκηθεὶς εἰς τὰ τῆς εὐσεβείας, ἐν τῷ πατρίῳ σχολείῳ τὰ πρῶτα γράμματα ἐκμαθὼν καὶ παρὰ τῷ φιλοπάτριδι ἱερεὶ Ἀνδρέῳ Ἰδρυμῶν κατ' ἰδίαν ἐκπαιδευθεὶς, ἀκολούθως πρὸς στερωτέραν ἀγωγὴν καὶ ἐκπαίδευσιν μετέβη εἰς τὴν Ἑσπερίαν τῷ 1829. Κατὰ πρῶτον ἐγένετο μαθητὴς τοῦ ἐν Βονωνίᾳ γυμνασίου, γενόμενος μαθητῆς καὶ τοῦ περιφήμου Παύλου Κώστα. Ἐπειτα μετέβη εἰς τὴν Γενεύην καὶ ἤκροσθη τινῶν μαθημάτων εἰς τι τῆς πόλεως ταύτης ἐκπαιδευτήριον. Τέλος τῷ 1832 ἀπελθὼν εἰς Παρισίους, ἐγένετο φοιτητῆς τῶν νομικῶν. Ὁ Βράϊλας δὲν ἦτο ἐκ φύσεως προσδιορισμένος διὰ νὰ γίνῃ δικηγόρος, διὸ ἐμελέτα τὰ νομικὰ διὰ νὰ λάβῃ τὸ δίπλωμα, ἀλλὰ κατεγίνετο σοβαρῶς εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ δὴ εἰς τὴν φιλοσοφίαν πρὸς τὴν ὁποίαν εἶχε μεγάλην κλίσιν.

Ἄφου ἐν Γαλλίᾳ ὁ Καρτεσιανισμὸς, οὕτως εἰπεῖν, εἶχεν ἐκφυλισθῆ, ἦτο ἐπόμενον νὰ παραγάγῃ ὑπερβολικὸς ἰδεϊστὰς καὶ κατ' ἀντίθεσιν, καὶ φανατικὸς ὕλιστὰς.

Ἄλλ' ἔπειτα ἀνεφάνησαν οἱ νεο-καρτεσιανικοὶ, οἱοὶ ὁ Maine de Biran, ὁ Loromiguière, ὁ Royer Collard καὶ ὁ Cousin. Ὁ τελευταῖος, ὁ Κουζέν, διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν συγγραμμάτων

του ἔδρασε· τὸ σύστημά του ἐχαρακτήριζεν ὁ ἴδιος ὡς *ἐκλεκτικισμόν*, φρονῶν ὅτι πάντα τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα ἐνέχουσι τι τὸ καλόν.

Ὁ Κουζέν ἐγένετο αἷτιος μεγάλης ἐπιστημονικῆς κινήσεως ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀλλαγῶν. Ὁ Βράιλας ἐγένετο μαθητὴς καὶ ὁπαδὸς τοῦ Κουζέν. Ἄλλ' ὡς ἐπτανήσιος δὲν παρημέλει τὴν φιλοσοφικὴν κίνησιν τῆς Ἰταλίας, τῆς Πατρίδος τοῦ Βίκου καὶ τοῦ Γαλλιλαίου, οἵτινες ἐπέδρασαν τόσον ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης. Κατὰ τὰς νεανικὰς ἡμέρας τοῦ Βράιλα δημοφιλὴς ἦτο ἐν Ἰταλίᾳ ὁ φιλόσοφος Γαλλούππης ὁ θιασώτης τοῦ Reid τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς σωτικῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ κοινοῦ νοῦ. Ὁ Ἰταλὸς οὗτος εἰσήγαγε νέας φιλοσοφικὰς μελέτας εἰς τὴν πατρίδα του. Σύγχρονοι τοῦ Βράιλα ἦσαν καὶ ὁ Rosmini καὶ ὁ Gioberti. Καὶ αὐτὸς ὁ Μανζώνης ἦτο ποιητὴς καὶ φιλόσοφος. Ἐρχίζε τότε καὶ τοῦ Μαιμιάνη — ὅστις ἐγένετο καὶ πρέσβυς τῆς Ἰταλίας ἐν Ἀθήναις — τοῦ Μαιμιάνη ἡ δρᾶσις, τοῦ θέλοντος νὰ ἐπαναφέρῃ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ μελέτας τῆς φιλοσοφίας ἐπὶ στερεωτέρας βάσεως. Καὶ αὐτὴ ὅλη ἡ φιλοσοφικὴ ἐν Ἰταλίᾳ κίνησις ἦτο χριστιανικὴ καὶ συνεπῶς ἀρεστὴ εἰς τὸν Βράιλαν, ὅστις ἦτο χριστιανός, καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Ὁ πεσμισμός τοῦ Λεοπάρδη δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἐνθουσιάσῃ τὸν ὀρθόδοξον Βράιλαν.

* *

Ἀποπερατώσα· τὰς μελέτας καὶ γενόμενος νομοδιδάκτωρ ἐπέστρεψεν εἰς Κέρκυραν. Ἄμα τῇ ἀφίξει συνέλαβε τὴν ἰδέαν συστάσεως φιλολογικῆς λέσχης καὶ τῷ 1836 ἐπραγματοποιήθη διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς ἔτι καὶ νῦν ὑπαρχούσης ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀναγνωστικῆς Ἐταιρίας* περιλαμβανούσης μικρὰν λαμπρὰν βιβλιοθήκην, ἐν ἧ' δύνανται τις νὰ εὑρῇ καλὰ βιβλία καὶ ἀξιόλογα περιοδικὰ γαλλικὰ, ἀγγλικὰ, γερμανικὰ, ἰταλικὰ καὶ ἑλληνικὰ.

Ἐπ' ὀλίγῳ μετῆρχετο τὸν δικηγόρον καὶ διεκρίνετο λόγῳ ἰκανότητος καὶ λόγῳ ῥητορικῆς δεινότητος. Τῷ 1840 διορίσθη δικαστῆς ἐν Ζακύνθῳ. Ἄλλὰ τὸν Μάιον τοῦ ἐπιόντος ἔτους προσελήθη εἰς Κέρκυραν καὶ διορίσθη ὑποθηκοφύλαξ. Εἰς τὴν θέτιν ταύτην ἔμεινε μέχρι τοῦ 1842, καθ' ὃν χρόνον, ἡ Κυβέρνησις, λόγῳ οἰκονομίας, ἐναποθέτησε τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὑποθηκοφυλακείου εἰς τὸν Γραμματέα τοῦ Ἐπαρχοῦ.

Ὁ Βράιλας ἔμεινε ἀπλοῦς ἰδιώτης μελετῶν καὶ συγγραφέων.

* *

Τὸ Σύνταγμα τοῦ Μαίτλανδ, ἢ τοῦ 1817, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀρέσῃ εἰς τοὺς φιλελευθέρους. Ἐκλεκτὴ ὁμάς ἐργάζετο, ὅπως ἐπιτύχῃ μεταρρυθμίσεις τινάς. Ἡ κυρίως ἀποτελεσματικὴ ἐργασία ἤρξατο τῷ 1839 ἡγησαμένου τοῦ ἀντιπολιτευομένου Μουστοξίδου. Τῷ 1848 ὁ φιλελεύθερος Ἀρμωστὴς Λόρδος Σείτων κατήργησε τὴν λογοκρισίαν καὶ ἀκολούθως ἐξητήσατο παρὰ τῆς Ἀγγλίας τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἰονίου Κράτους. Μετὰ ταῦτα

ἤρξατο παρὰ τινων ἡ ἐργασία περὶ γενικῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Συντάγματος.

Ἐν Ἐπτανήσῳ ἀνεφάνησαν τρία κόμματα, τῶν *συντηρητικῶν* κοινῶς καλουμένων *καταχθονίων*, τὸ τῶν *μεταρρυθμιστῶν* καὶ τέλος τῶν *ριζοσπαστῶν*. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι συνεχῶς καὶ ἐπιμόνως ἐργάζοντο ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ὑπὲρ τὰ δύο ἄλλα κόμματα ἐθεώρουν *οὐτοπίαν*.

Ὁ Βράιλας κατετάχθη εἰς τὸ κόμμα τῶν *μεταρρυθμιστῶν*, εἰς ὃ ἀνήκουν καὶ οἱ ἐπισημότεροι λόγιοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Σολωμὸς ὁ θάνατος αἰδὸς τῆς ἐλευθερίας. Μεταξὺ *ριζοσπαστῶν* καὶ *μεταρρυθμιστῶν* ὑπῆρχεν ἡ ἐξῆς διαφορά. Οἱ μὲν ἐπρέσβευον ὅτι διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων δὲν θὰ ἐγένετο ἡ Ἐνωσις καὶ ὅτι ἡ Ἐνωσις ἔπρεπε νὰ προηγηθῇ τῆς τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν, οὗτοι δὲ ὀρθῶς ἐσκέπτοντο ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔπεται ταύτης, διότι ἡ Ἐπτανήσος καὶ ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν διατελούσα ἀπετέλει ἴδιον Ἑλληνισμοῦ κέντρον, οὗ τινος ἡ ἔνωσις ἦτο ἀπλῶς ζήτημα χρόνου.

Ἀρχομένου τοῦ 1849, ἤρξατο δημοσιευομένη ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ τοῦ Βράιλα ἡ σπουδαία ἐφημερίς «*Πατρίς*» ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ, πρόγραμμα ἔχουσα τὴν ριζικὴν τοῦ συντάγματος μεταρρυθμίσιν. Ἄν καὶ ἀρχισυντάκτης ἦτο ὁ Βράιλας, συνειργάζοντο ὁ ποιητὴς Κάλβος, ὁ Ναπ. Ζαμπέλιος, ὁ Σπ. Ζαμπέλιος καὶ ὁ Ἰωάν. Πετριτσόπουλος. Ἡ ἐφημερίς αὕτη ἔκαμε πικρὰς πικρατηρήσεις καὶ εἰς τὴν Προστασίαν. Ὁ ζεῖμνηστος βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Ὁθων, ἀναγνώσας τὴν «*Πατρίδα*» εἶπεν: «*Ἡ Κέρκυρα δὲν εἶνε μόνον ὑπὸ γεωγραφικὴν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολιτικὴν ἐποψίν ἢ κεφαλὴ τῆς Ἑλλάδος*».

Ὁ Βράιλας ἀπεκλείσθη δις τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος. Ὁ φθόνος καὶ ἡ ἀντιζηλία πολεμοῦσι πάντοτε πᾶσαν ἰκανότητα. Τέλος τὸ 1852 ἐξελέγη καὶ ἀνεγνωρίσθη τὸ πρῶτον βουλευτὴς Κερκύρας μάλιστα δὲ ἐξελέγη καὶ πρόεδρος αὐτῆς. Τῷ 1857 διορίσθη γραμματεὺς τῆς Γερουσίας ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν. Τῷ 1858 κατῆλθεν εἰς τὴν Ἐπτανήσον ὡς ἔκτακτος ἀπεσταλμένος ὁ φιλέλληνας Γλάδστων, ἵνα προτείνῃ συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις. Ὁ Βράιλας ὑπεστήριξε διὰ δύο λαμπρῶν λόγων τὰς προταθείσας μεταρρυθμίσεις τοῦ μεγάλου ἀγγλοῦ, ἀλλ' ἡ βουλὴ ἀπέριψεν αὐτὰς πρὸς μεγίστην ζημίαν τῆς Ἐπτανήσου, καταληφθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐσφαλμένης ἰδέας ὅτι διὰ τῆς παραδοχῆς τῶν μεταρρυθμίσεων, νέον συνετάττετο συνάλλαγμα μεταξὺ Ἐπτανήσου καὶ προστασίας. Ὁ Βράιλας ἐν τῇ βουλῇ δεξιῶς ὑπεστήριξεν ὅτι αἱ μεταρρυθμίσεις ἦσαν μάλιστα ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας. Ὁ Βράιλας ἦτο τῆς ἰδέας ὅτι ἡ Ἐνωσις θὰ γείνη, ἀλλ' ὅτι αὕτη ἐξαρτᾶται ὄχι ἀπὸ τοὺς Ἰονίους ὄχι ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν οἰουδήποτε κόμματος, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἐξ ἄλλων εὐνοικῶν περιστάσεων. Πράγματι ὅμως ὅταν ἐφάνησαν αἱ περιστάσεις αὐταὶ ἡ ἔνωσις ἐγένετο.

Ἐπειτα ὁ Βράιλας ἀνυψώθη εἰς τὸ ἐπὶ Προστασίας μέγιστον ὑπουργεῖον τοῦ γενικοῦ γραμματέως τῆς Γερουσίας, ἀντικταστήσας

ἕτερον κερκυραῖον, τὸν τὰ μάλιστα πρακτικὸν τὸν νοῦν ἔχοντα Ἄν-
τῶνιον κόμητα Δούσμανην. Ὁμολογουμένως ὁ Βράιλας εἰς πάντα
τὰ ἐπὶ Προστασίας ἀξιώματα εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς
Ἑπτανήσου.

* *

Γενομένης τῷ 1864 τῆς Ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς
λοιπῆς Ἑλλάδος διετάχθησαν αἱ ἐκλογαὶ τῶν πληρεξουσίων, καθ'
ἃς ἕνεκα τῆς ὑπερισχύσεως τῶν χωρικῶν ἀπεκλείσθησαν ἅπασαι τῆς
πόλεως αἱ ἰκανότητες πρὸς ζημίαν τοῦ ἔθνους, καθ' ὃν χρόνον συνε-
ζητεῖτο τὸ Πολίτευμα. Τότε ἡ Κέρκυρα ἀπέστειλε τὸν Βράιλαν μετὰ
τοῦ ἑτέρου διαπρεποῦς συμπολίτου τοῦ Γεωργίου Μαρκοῦ, πατρὸς
τοῦ Ποιητοῦ μας, ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν εἰς ἐκλογικὰς περιφερείας δι-
αίρεσιν τῆς νήσου καὶ οὕτως ἀντιπροσωπεύεται καὶ ἡ Πόλις ἐν τῇ
Βουλῇ. Ἡ ἀποστολὴ ἐπέτυχεν. Ὁ Βράιλας παρέδωσε τῷ γραμματεῖ
τοῦ ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου Ζαήμη, τῷ Γεωρ. Ξηνοπούλῳ τὰ ἀρ-
χεῖα τῆς Ἰονίου Γερουσίας καὶ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως. Μετὰ
ταῦτα ὁ Βράιλας διωρίσθη σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας καὶ ὑπουργὸς
τῶν ἐξωτερικῶν τῷ 1865 ὑπουργοῦντος τοῦ Κουμουνοῦρου.

Ἐν Ἀθήναις ἐπανελάθεν ὁ Βράιλας μετὰ τοῦ Α. Ρ. Ραγκαβῆ
τὴν διακοπεῖσαν ἔκδοσιν τῆς ἑφημερίδος τοῦ «Ἑλλάς», ἐκδιδομένης
πρότερον εἰς Κέρκυραν ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ.

Τῷ 1867 διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Λονδίνῳ καὶ διετέλεσε τοιοῦ-
τος μέχρι τῆς κατὰ τὸ 1873 προσωρινῆς καταργήσεως τῶν πρε-
σβειῶν. Ἐν Λονδίνῳ εὐρισκόμενος μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Κρητικῆς
ἐπαναστάσεως πολλὰς προσήνεγκεν εἰς τὸ ἔθνος ὑπηρεσίας ποικιλο-
τρόπως ἐνεργῶν καὶ δημοσιεύσας πλεῖστα ἄρθρα ἐν τῷ ἀγγλικῷ
«Χρόνῳ» πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πολυπαθοῦς μεγχαλονήσου καὶ τῶν
ἐν γένει ἑλληνικῶν συμφερόντων. Ἰδίᾳ δὲ καὶ ὅταν τῷ 1870 διε-
πράχθη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μακρθῶνος ἡ γνωστὴ ληστεία τῶν Ἀγγλων
καὶ Ἰταλοῦ. Τῷ 1874 διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Πετροπόλει καὶ τῷ
1879 μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Κουντουριώτου ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑλλη-
νικῆς Κυβερνήσεως πρὸς διακανόνισιν τοῦ μετὰ τῆς Τουρκίας ζητή-
ματος τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ἑλληνικῶν συνόρων καὶ ἀπῆλθεν εἰς
Κωνσταντινούπολιν.

Ἀποτυχούσης ὁμοῦ τῆς συνεννοήσεως ἐκείνης, ὁ Βράιλας, τῷ
1880 παρέστη ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐν τῷ
Βερολινεῖ Συνεδρίῳ. Ἀκολούθως διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις
καὶ τῷ 1882 ἐκ νέου ἐν Λονδίνῳ. Ἄν καὶ μακρὰν τῆς Κερκύρας κατὰ
δύο βουλευτικὰς ἐκλογὰς οἱ συμπολίται αὐτοῦ ἀνέδειξαν αὐτὸν βου-
λευτὴν Κερκύρας, ἀλλὰ δὲν ἀπεδέξατο τὴν τιμὴν ταύτην ἕνεκα τοῦ
πρεσβευτικοῦ ἀξιώματος. Ὅτε τῷ 1873 εὐρίσκετο ἐν Κερκύρᾳ, κατὰ
τὰς δημοτικὰς ἐκλογὰς πολλοὶ ἤθελον αὐτὸν ἄρχοντα τοῦ Δήμου,
ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἐπεθύμησε νὰ λάβῃ τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Ἐπίσης ὅταν
μετέβη εἰς Ἀθήνας τῷ 1865 δὲν ἐδέχθη τὴν ἔδραν τῆς Φιλοσοφίας

ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν Φίλιππον
Ἰωάννου.

Ἀπέθανεν ἐν Λονδίνῳ πρεσβευτὴς ὢν τῇ τρίτῃ Σεπτεμβρίου
1884. καὶ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ μετεκομίσθη καὶ ἐτάφη ἐν Κερκύρᾳ τῇ
φιλάτῃ αὐτοῦ γενετείρᾳ Πατρίδι.

* *

Ὁ πολιτικὸς αὐτοῦ βίος δὲν τὸν ἀπεχώρησεν ἀπὸ τὰς μελέτας.
Ἡ φιλοπονία του εὐρίσκειν ὄρας πρὸς συγγραφάς. Με ὅλους τοὺς
ἀγῶνάς του πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἑπτανησιακῶν μεταρρυθμίσεων διὰ
τῶν εὐφραδῶν λόγων ἐν τῇ Ἰονίῳ Βουλῇ καὶ διὰ τῆς δημοσιογρα-
φίας εὐρίσκει καιρὸν καὶ ἀπὸ τῆς ἑδρας τοῦ κερκυραϊκοῦ Πανεπιστη-
μίου νὰ διδάξῃ καὶ νὰ διαδώσῃ πολλὰ ἔργα.

Ἐν τῷ κερκυραϊκῷ Πανεπιστημίῳ κα' ἀρχὰς εἶχε διορισθῆ καθη-
γητὴς τῆς φιλοσοφίας ὁ Νικόλαος Πίκολος, ὅστις ἐδίδασκε στοιχεῖα
φιλοσοφίας μόνον τὸ Ἄ' ἔτος, τὸν ὅποτον διεδέξατο ὁ Γεώργιος Ἰωαν-
νίδης καὶ ἔπειτα ὁ Ὀριόλη.

Τῷ 1854 διωρίσθη ὁ Βράιλας ὡς καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ
τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας. Κατὰ τὴν ἑναρξιν τῶν παραδόσεων ἀπήγ-
γειλε σπουδαῖον λόγον, ὅστις, ἐζητήθη ὑπὸ τῶν φοιτητῶν καὶ ἐδημοσι-
εῦθη ἀμέσως. Ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ λέγει τὰς φιλοσοφικὰς ἀρχὰς του, ὅτι
δηλαδή ἡ φιλοσοφία πρέπει νὰ εἶνε εὐσεβής, Χριστιανικὴ. Τὴν θρη-
σκείαν ὁ Βράιλας ἐνόμιζεν ἀχώριστον τῆς φιλοσοφίας, μάλιστα ἐν
πολλοῖς ὑπεράνω ταύτης. Τὸν Θεὸν τέλειον καὶ ὅτι ἂν ἐκ τῶν φαι-
νομένων τοῦ κόσμου δὲν δυνάμεθα πάντοτε νὰ συμβιβάζωμεν τινα μὲ
τὴν ἄπειρον αὐτοῦ τελειότητα, τοῦτο ἰσχυρίζετο ὅτι δὲν ἀποδει-
κνύει εἰμὴ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ νοῦ ἡμῶν, καὶ ὅτι ὁ λόγος μᾶς ὑπο-
χρεοῖ νὰ πιστεύωμεν, ἂν καὶ καθ' ἕλα δὲν καταλαμβάνωμεν. Ὁ γνω-
στός Jules Barthelemy Saint-Hilaire ἔγραψεν ὅτι ὁ ἡμέτερος
Βράιλας ὑπῆρξεν ὁ μόνος φιλόσοφος τῆς τοῦ Gousin σχολῆς ὁ τολ-
μήσας νὰ γράψῃ πλήρες καὶ τέλειον σύστημα ἀναπτύσσον λαμπρῶς
τὰς ιδέας τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ. Ὁ Βράιλας ἔγραφε: «δὲν ἐδιστάσαμεν
νὰ καταταχθῶμεν ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς συγχρόνου ἐκλεκτικῆς scho-
»λης, διότι ἐν αὐτῇ εὐρομεν κηθωρισμένους καὶ τὰς πλέον ἀναμφι-
»σητήτους θεωρίας, μὲ τὰς ὁποίας ἡ ἀρχαιότης ἐπλούτισε τὴν ἐπι-
»στήμην τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀσφαλεστέραν ἐγγύησιν τῆς μελ-
»λούσης αὐτῆς προόδου καὶ τελειοποιήσεως. Ὁ ἐκλεκτισμὸς δὲν εἶνε
»σύστημα: εἶναι μία τῶν ἀρχῶν τῆς ὀρθῆς φιλοσοφικῆς μεθόδου.»

Πρὸ τοῦ Βράιλα, τινὲς ἐκ τῶν φιλοσοφούντων ἠθέλησαν νὰ δο-
κιμάσωσι νὰ ρίψωσι ἄλλας βῆσεις εἰς τὰς φιλοσοφικὰς μελέτας ἐν Ἑλ-
λάδι.

Ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις τέτοιον διάβημα ἐδοκίμασεν εἰς τὰ Ἰω-
άννινα ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ὁ Ἀνδραϊτῆς Μεθόδιος ὡς καὶ ὁ Βαλῆνος
ἐπολεμήθησαν ἐπίσης ὡς ἀσεβεῖς. Ἡ τύχη τοῦ ἀτυχοῦς Καίρη εἶνε
γνωστὴ. Ὁ Βράιλας ὡς φιλόσοφος δὲν ἐφοβεῖτο νὰ κόψῃ τὰς σχέ-

σεις με την εκκλησίαν, ἀφοῦ εἰς τὰς φιλοσοφικὰς παραδόσεις του ἐπρώ-
τευεν ὁ ζήλος του ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὃν ἐχαρκτηρίζεν ὡς θαυ-
μαστὴν καὶ ὑπεράνθρωπον τελειοποίησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπί-
νης καρδίας, καὶ ἐκάλει τὴν ἐκλεκτικὴν φιλοσοφίαν, Ἑλληνικὴν.
Ἐγραφεν: « Ἀγαπῶντες τὴν ἀλήθειαν δι' αὐτὴν καὶ ὄχι διὰ τὴν ἐξ
αὐτῆς προερχομένην ἀτομικὴν ὠφέλειαν ἢ δόξαν, ἔχοντες ὡς πρῶ-
την καὶ θερμοτάτην τῶν εὐχῶν μας καὶ ἱερὸν πάσης ἡμῶν προσπα-
θείας ἀντικείμενον τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἔθνους καὶ τὴν εὐκλειαν τοῦ
Ἑλληνικοῦ ὀνόματος, θέλομεν νομισθῆ εὐτυχεῖς, ἐὰν καὶ ἡμεῖς συν-
τελέσωμεν κατὰ τι εἰς τὴν σύστασιν τῆς νέας Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας,
ἢ ἢτις εἰς πάντα νουεχθῆ ἀναφαίνεται σήμερον ὡς τὸ πρῶτον καθήκον
καὶ ἡ πρώτη ἀνάγκη τῆς ἐποχῆς μας.

Ταῦτα ἔγραφε τῷ Ἰουνίῳ τοῦ ἔτους 1851. Διήλθον πενήκοντα
καὶ τέσσαρα ἔτη ἔκτοτε, καὶ οὐδεὶς ἄλλος ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔλαβε
τὸν ζήλον τοῦ Βράιλα διὰ τὰς φιλοσοφικὰς μελέτας. Καὶ αὐτὸς ὁ Φί-
λιππος Ἰωάννου, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1839 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φιλο-
σοφίας ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίῳ καὶ ἐδίδαξεν ὑπὲρ τὰ τεσσα-
ράκοντα ἔτη δὲν ἐδημοσίευσεν φιλοσοφικόν τι ἔργον. Σήμερον δὲ γνω-
ρίζομεν μόνον ὅτι ὁ Φίλιππος Ἰωάννου εἶχεν εὐχέρειαν θαυμασίαν εἰς
τὸ μεταφράζειν εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν καὶ εἰς τὸ συντάττειν στί-
χους ἐν ἀρχαίῳ μέτρῳ. Ἀλλὰ τὰ φιλολογικὰ ταῦτα Πάροργά του οὐ-
δεμίαν ἔχουσι σχέσιν μετ' ὁ καθήκον. ὅπερ εἶχε νὰ δημοσιεύσῃ φιλο-
σοφικὰ ἔργα.

* *

Ἐλθωμεν τώρα εἰς τὰ ἔργα του. Τῷ 1843 ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ
Ἑυρωπαϊκῷ Ἐρασιεῖ: « Περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἱστορικῆς φιλοσοφίας. »
Τῷ 1845 ἰδρύθη ἐν Κερκύρᾳ ἡ εἰρεσία τῶν φιλομαθῶν ὑπὸ τὴν προε-
δρείαν τοῦ Μουστοξύδου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγένοντο τακτικὰ ἐπιστημο-
νικὰ καὶ φιλολογικὰ ἀναγνώσματα. Ἐν αὐτῇ ὁ Βράιλας ἀνέγνωσε τὰ
ἑξῆς.

— Ἱστορικὴ καὶ ὄρισμός τῆς ἐννοίας τοῦ Καλοῦ.

— Περὶ τοῦ ἀντικειμένου καὶ τῶν ὀρίων τῆς πολιτικῆς οἰκονο-
μίας καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὰς ἄλλας κοινωνικὰς ἐπιστήμας.

— Δοκίμιον περὶ τῶν ἱστορικῶν συστημάτων (ἀποσπάσματα).

— Prima memoria sul Kantismo.

— Sull' origine delle XII Tavole.

— Τῷ 1851 ἐδημοσίευσεν ἐν Κερκύρᾳ τὸ πόνημα: « Περὶ πρῶ-
των ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν δοκίμιον. » Ἐν τέλει δὲ τοῦ πονήματος τούτου
προσετέθησαν δύο διατριβαὶ ἢ περὶ τοῦ συστήματος τοῦ Κωνσταντίνου μέ-
ρος πρῶτον καὶ ἡ περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἱστορικῆς φιλοσοφίας ἢ δημο-
σιευθεῖσα τῷ 1843 ὡς εἴπομεν.

Τὸ ἔργον τοῦτο ὁ ῥηθεὶς σοφὸς Γάλλος Σαιντ-Ἰλαίρ καθυπέβαλεν
ἀμέσως τῇ γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστη-
μῶν μετ' ἀρίστης ἐκθέσεως, δι' ἧς συντόμως ἀναλύει τὸ ἔργον τοῦ σο-

φοῦ Κερκυραίου¹ καὶ συνέστησεν αὐτὸ εἰς τὴν προσοχὴν τῆς Ἀκα-
δημίας. Ἐνῷ τὸ ἔργον τοῦτο ἐπηνεῖτο ἐν Γαλλίᾳ, ὁ Παῦλος Καλλι-
γὰς τὸ ἐπέκρινε.²

Ἀπήνησεν διὰ δύο διαλέξεων γενομένων ἐν Κερκύρᾳ. Ἐπίσης πρὸς
ὑποστήριξιν τοῦ φιλοσοφικοῦ αὐτοῦ συστήματος καὶ ὡς πλαγίαν ἀπάν-
τησιν τοῦ Καλλιγὰ ἐδημοσίευσεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1856 « Περὶ τῶν
σχέσεων τοῦ Λόγου πρὸς τὰς ἄλλας Νοητικὰς δυνάμεις.

— Ἐδημοσίευσεν τῷ 1861 ἐν Κερκύρᾳ ὑπόμνημα περὶ Μεθόδου ἢ
περὶ τῆς ἐνότητος τῆς ἐπιστήμης.

— Τῷ 1862 ἐν Κερκύρᾳ: « Θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς φιλοσο-
φίας Στοιχεῖα » προσεκλήθη δὲ νὰ γράψῃ καὶ ἐκδώσῃ τὸ ἔργον τοῦτο
διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κείμενον εἰς τοὺς φοιτητὰς τοῦ Ἰονίου Παι-
νεπιστημίου. Καὶ περὶ τοῦ νέου τούτου ἔργου τοῦ κερκυραίου φιλο-
σόφου ὁ Σαιντ-Ἰλαίρ ἔγραψε πολλοὺς ἐπαίνους καὶ ἔφερε γνώμην εἰς
τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν ὅτι ἕνεκ τῶν πλεονεκτημάτων τοῦ βι-
βλίου ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κείμενον εἰς τὰ ἐν Γαλλίᾳ φιλο-
σοφικὰ σχολεῖα.

— Τῷ 1864 ἐν Κερκύρᾳ ἐπίσης εἶδον τὸ φῶς αἱ φιλοσοφικαὶ με-
λέται. Τὸ ἀξιόλογον τοῦτο πόνημα περιέχει καλὰς μελέτας. Τὸ βι-
βλίον διαιρεῖται εἰς πέντε μέρη *Ψυχολογίαν*, *Λογικὴν*, *Καλολογίαν*,
Θεοσοφίαν καὶ *φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας*. Εἰς τὸ περὶ *Καλολογίας* πραγ-
ματεύεται περὶ τῶν κλασικῶν καὶ ῥωμαντισμῶν, τοῦ Ἰδανικοῦ τοῦ
Καλοῦ, τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς τῆς Γλυπτικῆς καὶ Ζωγραφικῆς καὶ ἀτιε-
ρῶνει ἕνα ἄρθρον εἰς τὰς ποιήσεις τοῦ Ἰουλίου Τυπάλλου.

— Τῷ 1870: Τὸ ἐν καὶ τὸ ὄν ἢ ἡ ἐνότης τῆς ἐπιστήμης ἐδη-
μοσιεύθη πρῶτα ἐν τῇ *Πανδώρα*, ἔπειτα ἐν τῇ *Ἐδύθη* Κερκύρας καὶ
ἐν ἰδίῳ φυλλάδιῳ.

— Τῷ 1872 ἐν Κερκύρᾳ, *Περὶ τῆς ἱστορικῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἑλ-
ληνισμοῦ*.

— Τῷ 1875 ἀνέγνωσεν ἐν Ἀθήναις εἰς τὸν *Παρνασσὸν* τὴν δια-
τριβὴν περὶ τῆς ἐνότητος τῶν λογικῶν στοιχείων, ἐτυπώθη ἐν Ἀθή-
ναις καὶ ἀνετυπώθη ἐν Κερκύρᾳ. Τῷ ἰδίῳ ἔτει ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ Ἡμε-
ρολόγιῳ τοῦ Ἀσωπίου διατριβὴν περὶ φαιτασίας.

— Τῷ 1849 ἐδημοσιεύθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει αἱ διατριβαὶ
περὶ ψυχῆς, Θεοῦ καὶ ἠθικοῦ νόμου, αἵτινες κατὰ πρῶτον κατεχωρή-
θησαν ἐν τῇ *Ἐστίᾳ* καὶ ἐν τῷ *Παρνασσῷ*.

— Περὶ τῶν *χαρακτῆρων τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας* ἔφερε τίτλον
διατριβῆς, ἣν ἐδημοσίευσεν πρὸ τοῦ νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῷ περιοδικῷ συγ-
γράμματι τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλολογικοῦ συλλόγου.

Περὶ τὸ τέλος δὲ τοῦ βίου του, εἰσηγήσει καὶ χορηγήσει τοῦ
Κωνστ. Ζάππα ἔγραψε καὶ ἐξέδωκε τὸ ὕστατον ἔργον του τιτλοφο-

¹. Πρβλ. Séances et travaux de l'Accademie des Sciences morales et
politiques Compte Rendu κτλ. τρίτη σειρά, τόμος δωδέκατος 1852 σελ. 469

². *Πανδώρα* τοῦ ὀκτωβρίου 1851.

ρούμενον α Φιλοθέου και Εὐγενίου ἐπιστολαί, ἐν Ἀθήναις ἐκδοθέν. Ὁ Φιλόθεος γέρον σοφὸς πολύπειρος διδάσκει τὸν Εὐγένιον, νέον ἀγαθὸν τὴν ψυχὴν, ἐπιπολαίως δὲ ἐπηρεασθέντα ἐκ τῶν ὑλιστικῶν δοξασιῶν, ἀποτρέπων δι' ἐπιχειρημάτων τὰ τοῦ ὑλισμοῦ καὶ ὑποστηρίζων τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς. Ὁ Βράϊλας καὶ εἰς τὰ τελευταῖα τοῦ βίου του ὑπῆρξε σταθερὸς εἰς τὰς ἀρχάς του, εἰς τὰς δοξασίας του, ἐκθέτει εἰς τὰ τελευταῖα ἔργα του τοὺς οὐσιώδεις χαρακτῆρας τῆς ψυχῆς τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ, οἷον νομίζει ὅτι κατέχει ταύτην ὁ ἀνθρώπινος λόγος ἀνεξαρτήτως πάσης θείας ἀνακαλύψεως καὶ τὴν φύσιν καὶ τὰς θεμελιώδεις διατάξεις τοῦ ἡθικοῦ νόμου ὅπως ἀποδείξῃ ὅτι ἐκ τῶν τριῶν τούτων συνίσταται ὁ πνευματικὸς κόσμος ἐν ᾧ οφείλομεν νὰ ζῶμεν καὶ ἐν ᾧ ἀνυψούμενοι ὑπεράνω τοῦ βασιλείου τῶν κτηνῶν καὶ τῆς ὑλικῆς φύσεως, δυνάμεθα νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸν ἀληθῆ ἡμῶν προορισμόν.

* *

Ὁ Βράϊλας ἦτο συνεργάτης τῶν κερκυραϊκῶν περιοδικῶν *Φοῖνιξ*, *Ἐρανιστής*, *Miscellane di filosofia di Morale, di diritto, di economia publica e di eloquenza*. Ἐπίσης εἰς κερκυραϊκὰς ἐφημερίδας ἐδημοσιεύθησαν οἱ κατὰ καιρὸν ἀπαγγελθέντες λόγοι. Εἰς τὴν *Πανδώραν* εἰς τὸν *Παργασὸν* εἰς τὴν *Ἐστίαν* εἰς τὴν *Τεργεσταίαν Κλειῶν* εἰς ἄλλας ἐφημερίδας ἐδημοσιεύθησαν ἔργα του. Ἐγραψε καὶ ἰταλικά σονέτα.

* *

Ὁ Βράϊλας ἐδημοσίευσε καὶ ἀρίστως μεταφράσεις ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ γαλλικοῦ. Τῷ 1850 ἐδημοσίευσε ἐν Κερκύρᾳ ὁ εὐπαιδευτος ἄγγλος Bowen ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: *Itaka, μελέτην περὶ τῆς ἀρχαίας ἰδέας Ἰθάκης*. Τὴν πραγματείαν ταύτην ὁ Βράϊλας μεταφράσας ἑλληνιστὶ ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ *Πανδώρα* (1859, 9, 342). Ὁ Βράϊλας μετὰ τοῦ μαθηματικοῦ καὶ ἑλληνιστοῦ Α. Μαυρομάτου ἤρχισε τὴν μετάφρασιν τοῦ γνωστοῦ ἔργου τοῦ γάλλου Ἀυγούστου Νικολάου φέροντος τίτλον: *Φιλοσοφικαὶ μελέται περὶ Χριστιανισμοῦ*.

Ἀλλὰ ἐνθ' τὸ πρῶτον φύλλον τοῦ Β' τόμου ἦτο ὑπὸ τὰ πιεστήρια ὁ Μαυρομάτης ἀπέθανεν. Ὁ Βράϊλας ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον διατηρῶν τὸ ὄνομα τοῦ ἀτυχοῦς συνεργάτου εἰς μνήμην τῆς ἀδελφικῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης. Ἡ λαμπρὰ αὕτη μετάφρασις ἐδημοσιεύθη ἐν Κερκύρᾳ ἀπὸ τοῦ 1854 ἕως 1857. Τῷ 1864 ἐγένετο καὶ δευτέρᾳ ἐκδόσις. Τῷ 1874 ἐν Κερκύρᾳ ἐξέδωκεν ὁ Βράϊλας αὐτὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος κατὰ Α. Fouillée. Τοῦ ἔργου τούτου μέρος εἶχε δημοσιευθῆ τῷ 1873 εἰς τὴν *Κλειῶν*. Τῷ 1875 ἐδημοσίευσεν ἐπίσης ἐν Κερκύρᾳ τὴν *Φιλοσοφίαν τοῦ Σωκράτους* κατὰ τὸν Fouillée.

Τὰ δύο ταῦτα ἔργα δὲν εἶνε ἀπλῆ μετάφρασις. Τὸ πρῶτον εἶνε ἡ οὐσία τοῦ διτόμου: *La philosophie de Platon* τοῦ γάλλου φιλοσόφου Fouillée καὶ τὸ δεύτερον ἀνάλυσις τοῦ πονήματος: *La philosophie de Socrate* τοῦ ἰδίου γαλάτου.

Τοιοῦτος ἐν ὀλίγαις γραμμαῖς ὁ πολιτικὸς καὶ φιλολογικὸς βίος τοῦ Βράϊλα. Ὡς οἰκογενειάρχης ὑπῆρξε πολύτιμος.

Νυμφευθεὶς τὴν ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας καταγομένην Μαριάναν Γονατᾶ, ἀπέκτησεν ἐξ τέκνα, πέντε θήλεα καὶ ἓν ἄρρεν, ἅτινα ἀνέθρεψεν ἀρίστως. Δυστυχῶς ἔχασε τὸν μονάρχιβον υἱὸν του τὸν Δημήτριον. Τὸ μέγα τοῦτο δυστύχημα καρτεροψύχως ὑπέφερεν. Ἐφέρετο εὐγενῶς πρὸς πάντας καὶ εἰς πάντας ἐχορήγει τὰς σοφὰς συμβουλὰς. Κατὰ τὰς ὥρας τῆς μελέτης του οὐδένα ἐδέχετο, πλὴν τῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, εἰς οὓς ἡ θύρα τοῦ σπουδαστηρίου του ἦτο πάντοτε ἀνοικτὴ. Ἀφοῦ ἔπαυσε τοῦ νὰ εἶνε καθηγητὴς μετὰ τὴν ἔνωσιν καὶ μακρὰν τῆς Κερκύρας, ἐπίσης κατὰ τὰς ὥρας τῆς μελέτης οὐδένα ἐδέχετο. Ἦτο ἀνὴρ πολυμαθὴς καὶ πολύγλωσσος καὶ εὐχερῶς ἔγραφε τὰς ξένας γλώσσας. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔμεινε κενὸν δυσαναπλήρωτον· εἰς τὰς φιλοσοφικὰς μελέτας οὐδεὶς καταγίνεται τῶρα παρ' ἡμῖν μετὰ τῆς ζώσης ἀγάπης ἐκείνης τοῦ Βράϊλα.

Σπ. Δε-Βιάζης.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΜΠΩΝΤΕΛΑΙΡ

ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΑΡΜΟΝΙΑ

Ἦλθ' ὁ καιρὸς, στὸ μίσχον τοῦ ρυθμικὰ παλλόμενον
Κάθ' ἄνθος ἐξατμίζεται σὰν ἓνα θυμιατῆρι
Οἱ ἤχοι, οἱ εὐωδιῆς στὸ βραδινὸν ἀγέρα τριφυροῦν·
Βᾶς μελαγχολικώτατον καὶ νάρκη ἡδονικὴ!

Κάθ' ἄνθος ἐξατμίζεται σὰν ἓνα θυμιατῆρι·
Καὶ τὸ βιολὶ σὰν τὴν καρδιά τοῦ τὴν λυποῦν, ριγεῖ·
Βᾶς μελαγχολικώτατον καὶ νάρκη ἡδονικὴ!
Θλιμμένος, ὠραῖος εἶν' ὁ οὐρανὸς σὰν ἅγιον κοιμητῆρι.

Καὶ τὸ βιολὶ σὰν τὴν καρδιά, ποῦ τὴν λυποῦν, ριγεῖ
Τὴν τρυφερὴν ὁποῦ μισεῖ τὸ μαῦρον ἀπειροχάος
Θλιμμένος, ὠραῖος εἶν' ὁ οὐρανὸς σὰν ἅγιον κοιμητῆρι
Πνιγμένος ὁ ἥλιος σπαρταράει μὲς στὸ πηχτό του τὸ αἶμα.....

Καρδιά γλυκεῖα ὁποῦ μισεῖ τὸ μαῦρον ἀπειροχάος
Ἀπὸ τὸ φωτοπαρελθὸν συνάζει κάθε ἀχνάρι!
Πνιγμένος ὁ ἥλιος σπαρταράει μὲς στὸ πηχτό του τὸ αἶμα....
Ἡ θύμησή σου ἐντός μου φέγγει σὰν ἅγιον δισκοπότηρο.

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

I

Σ' απόλιγο εἰς τὸν παγερὸν θὰ βυθισθοῦμε ζόφον·
Χαῖρε, ὦ λαμπρόφως τῶν πολὺ γοργῶν μας καλοκαιριῶν,
Ἄκούω ἀπὸ τῶρα πένθιμα τὸ δένδρον νὰ σωριάζεται
Στῆς αὐλῆς τὸ πλακόστρωτον μ' ἀντίχτυπον βουβόν.

Μέσα στὰ βάθια τοῦ εἶναι μου θὰ μπῆ ὁ χειμῶνας ὕλος,
Μόχθος καὶ μῖσος, φρίκη, ὀργή, σκληρὰ καὶ στατικῶς·
Κι' ὡσὰν τὸν ἥλιο εἰς τὸν ψυχρὸν καὶ βορεινὸν του τάφον
Ἡ καρδιά μου ἕνας ἄλικος ὄγκος καὶ παγερός.

Ἄκούω κάθε ξερόκλαδο τρεμουλιαχτὰ ποῦ πέφτει,
Ἡ κρεμάλα ποῦ ἐτοιμάζουσε παρόμοια δὲν ἀχεῖ·
Παρόμοιο εἶνε τὸ πνεῦμα μου μὲ πύργον ὅπου ῥέβει
Κάτου ἀπὸ τὰ χτυπήματα τοῦ μαύρου χαλαστή.

Νανουρισμένος ἀπὸ τοὺς μονότονους τοὺς χτύπους,
Λέω, κάπου πῶς καρφώνουσε μιὰ κάσσα μὲ σπουδή,
Γιὰ ποιόν; Τὸ καλοκαῖρι πᾶει! — Ἴδου καὶ τὸ φθινόπωρον....
Αὐτὸς ὁ κρύφιος θόρυβος ὡς μία Φυγὴ ἀντηχεῖ.

II

Ἄγαπῶ τῶν μεγάλων ματιῶν σου τὸ πράσινο φῶς·
Ἵμορφιά μου γλυκειά! Μὰ πικρότατη μοῦ εἶν' ὅλη ἡ μέρα μου σήμερα
Ἄχ καὶ τίποτε μὴτ' ὁ ἔρωτάς σου κι' οὐδὲ ἡ μοναξιά μου καὶ μῆτε
Δὲν ἀξίζουν γιὰ μένα ὅσο ὁ Γῆλιος ποῦ ἀπάνω λαμπίζει στὴ θάλασσα.
[ἡ γωνιά,

Ἄλλ' ἀγάπα με, ὦ ἐτὺ τρυφερὴ μου καρδιά! Ἐσο μήτηρ μου
Καὶ γιὰ ἕναν ἀχάριστον ἔστωντας, καὶ γιὰ ἕναν κακόν·
Ἐρωμένη ἢ ἀδελφή, ἢ γλυκύτης ἢ ἐψήμερη ἄς εἶσαι
Δοξασμένου φθινόπωρου κάποιου δύντος ἡλίου.

Συντομώτατη χάρις! Ὁ τάφος, προσμένει· εἶν' ἀκέρεστος.
Ἵ ἀφῆσέ με νὰ βάλω τὸ μέτωπο στ' ἀπαλά σου τὰ γόνατα....
Προαπόλαψε, κλαίοντας γιὰ τὸ ὀλάσπρο πυρὸ καλοκαίρι,
Τοῦ καιροῦ ποῦ θὰ ρθῆ τῇ γλυκεῖαν ὀλοκίτρινη ἀχτίδα.

S P L E E N

Ὅταν ὁ οὐρανὸς πηχτὸς καὶ χαμηλὸς βραίνει,
Τὸ πνεῦμα ποῦ συναρπαστὸν ἀπ' ἀλαργιᾶς πικριᾶς
Βογκάει, καὶ τὸ στερέωμα ποῦ σφίγγοντας τὸν κύκλο
Μιὰ μαύρη μέρα μοῦ σκορπάει πιὸ ἀπαίσια ἀπ' τὶς νυχτιᾶς,

Ὅταν παραμορφώνεται σὲ φυλακὴν ἡ γῆς ὑγρὴ
Ποῦ ἡ ἐλπίδα τρεμουλοπετάει σὰν κάποια νυχτερίδα,
Χτυπῶντας τὰ τοιχώματα μὲ τὴ φτερούγα της, δειλὴ,
Χώνοντας τὸ κεφάλι της στὴ σάπινν ὀροφή,

Ὅταν ξεσπῶντας ἡ βροχὴ τὸ νεροπόντισμά της
Μοιάζει μὲ κάγκελα πλατειᾶς μιᾶς φυλακῆς πυκνὰ
Κι' ἕνα βουβὸν ἀραχνολοῖ ἀπὸ κακὲς ἀράχνες
Μὲς στὸ μυαλό μας πλέκουσε τὰ δίχτυα τοὺς βαθιά,

Ἐάφνου μὲ πείσμα ἀναπηδοῦν καμπάνες κι' ἀνυψῶνουν
Κάποιο στριγγλίσιον οὐρλιασμα κατὰ τὸν οὐρανὸ
Σὰν πλανεμένα πνεύματα χωρὶς πατρίδα ὀμιμένα,
Ποῦ βάζονται σὲ μοιρολόι ἐπίμονο πικρό:

— Καὶ μακρινὰ σμήνη χωρὶς κρόταλα καὶ παιζῆνες
Διαβαίνουν τὴν ψυχὴ μου ἀργά, ἡ ἐλπίδα νικημένη
Κλαίει, κι' ἡ Ἄγωνία δεσποτικὴ, σκληρὴ στ' ὀλογορμένο
Κρανίον μου τὴ σημαία της τὴ μελανὴ μοῦ σταίνει.

Σ. Σ.

ΠΟΥΣΚΙΝ

ΟΙ ΑΤΣΙΓΓΑΝΟΙ

Ἐνα карабάνι θορυβῶδες ἀπὸ Ἀτσιγγάνους, πηγαίνει περιπλα-
νώμενο στὴ Βεσσαραβία· σήμερα στὸν ὄχτο τοῦ ποταμοῦ στήνουν
τὰ ξεσκισμέλα τσαντήρια τους. Γλυκεῖα σὰν τὴν ἀνεξαρτησία εἶνε ἡ
νυχτιὰ τους· πῶς κοιμοῦνται γλυκὰ κάτω ἀπὸ τὸ λαμπερὸν ἀστέρι!
Ἀνάμεσα στὶς ῥόδους τῶν καρτσιῶν, πίσω ἀπὸ τὰ κουρέλια τῶν
χαλιῶν, βλέπει κανεὶς νὰ σπιθοβολᾷ ἡ φωτιὰ. Παρακάτω οἱ ἀλλῆτες
ἐτοιμάζουν τὸ δεῖπνο του. Πάνω στὴ χλόη τὰ ἄλογα βοσκοῦν ὅπως
τύχη. Μιὰ ἡμερωμένη ἀρκούδα διάλεξε τὴν κατοικία της κοντὰ
σ' ἕνα τσαντήρι. Ὅλα εἶνε σὲ κίνησι στὴ μέση τῆς ἐρμιάς· αὔριο μὲ
τὸν ὄρθρο φεύγουν καὶ καθέννας κάνει εὐθυμα τὶς ἐτοιμασίες του. Οἱ
γυναῖκες τραγουδοῦν, τὰ παιδιὰ φωνάζουν, τὰ σφυριά κάνουν ν' ἀν-

τηχη τὸ ἀμόνι. Ὅμως σὲ λίγο στὴν πλανώμενη μπάντα ἀπλώνεται ἡ σιωπὴ τοῦ ὕπνου καὶ ἡ γαλήνη τῆς στέππας δὲν ταραζέται πιά παρὰ ἀπὸ τὸ ἀλύγτισμα τῶν σκύλων, καὶ τὸ χλιμίντρισμα τῶν ἀλόγων. Ὅλα ἀναπαύονται, οἱ φωτιές τους σβύνουν, τὸ φεγγάρι λάμπει μόνο μὲς στὴ μακροσμένην ἀγκαλιὰ τῶν οὐρανῶν, βίχοντας τὸ φῶς του στὸ ἀποκοιμισμένο καραβάνι.

Μέσα σ' ἓνα ἀπομονωμένο τσαντήρι, ἓνας γέρος δὲν κοιμήθηκεν ἀκόμη. Ἔτσι μπρὸς σὲ λίγα κάρβουνα καὶ περιμαζεύοντας τὴ ζέστα τους ποῦ σιγοπεθαίνει, κυττάζει τὴν πεδιάδα ὅπου ζαπλώνεται ἡ ομίχλη τῆς νυχτός. Ἡ κόρη του ἐπῆγε νὰ τρέξῃ στὴν ἔρημην ἐξοχή. Ἐλεύθερο παιδί, δὲν ξέρει τίποτ' ἄλλο παρὰ τὸ καπρίτσιο τῆς. Θὰ ξαναγυρίσῃ. . . ὅμως νὰ ἡ νύχτα καὶ σὲ λίγο τὸ φεγγάρι θὰ χαθῆ πίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα στὸν ὀρίζοντα. Ἡ Ζεφύρα δὲν ξαναγυρίζει καὶ τὸ ταπεινὸ δειπνο τοῦ γέρου κρυώνει περιμένοντάς την.

Ἀλλὰ νὰ την. Πίσω τῆς, στὴ στέππα, ἓνα παλληκάρι προχωρεῖ εἶνε ἄγνωστο στὸ γέρο.

— Πατέρα, λέει ἡ κοπέλλα, φέρνω ἓνα μουσαφίρη. Πίσω ἀπὸ τὸ Κουργκάν, ἐκεῖ κάτω στὴν ἔρημο τὸν ἀπάντησα καὶ τὸν φέρνω ἐδῶ γιὰ τὴ νύχτα. Θέλει νὰ γείνη Ἀτσίγγανος σὰν κι' ἐμᾶς. Τὸ δικαστήριο τὸν ἀναζητᾶει, ἀλλὰ σὲ μένα θὰ βρῆ μιὰ καλὴ συντροφιά. Τόνη λένε Ἀλέκο· θὰ μὲ ἀκολουθᾶη παντοῦ.

Ὁ Γέρος. — Καλὰ· μείνε ὡς αὔριο στὴ σκηνὴ τοῦ τσαντηριοῦ μας, καὶ περισσότερο, ἂν θέλῃς. Τὴ σκεπὴ, τὸ ψωμί θὰν τὰ μοιραστοῦμε. Γίνε ἀπὸ τοὺς δικούς μας. Θὰ συνειθίσης στοὺς τρόπους μας, στὴν πλανητικὴ μας ζωὴ, στὴν κακομοιριά, στὴν ἐλευθερία. Αὔριο μόλις φέξῃ, ἓνα ἴδιο καρότσι θὰ μᾶς κουβαλήσῃ καὶ τοὺς τρεῖς. Μάθε μιὰ τέχνη, διάλεξε· γίνου γύφτος, ἢ ψέλνε τραγούδια ὀδηγώντας τὴν ἀρκοῦδα ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ.

Ἀλέκος. Μένω.

Ζεφύρα. — Εἶνε δικός μου, ποῖός θὰ μπορέσῃ νὰ μὴν τὸν ἀρπάξῃ; εἶνε ὅμως ἀργά. Τὸ νέο φεγγάρι χάθηκε. Ἡ πάχνη σκεπάζει τὴν ἐξοχὴ καὶ τὰ μάτια μου κλείνουν χωρὶς νὰν τὸ θέλω.

* *

Ἐμμέρωμα. Ὁ γέρος τριγυρνᾷ μὲ ἀργὰ βήματα γύρω ἀπὸ ἓνα σιωπηλὸ τσαντήρι:

— Στὸ πύδι, Ζεφύρα, ὁ ἥλιος φάνηκε! Εὐύπνα, ξένε μου, εἶνε καιρός. Ἀφήστε, παιδιά, τὸ κρεβάτι τῆς τεμπελιζῆς.

Στὴ στιγμή τὸ καραβάνι ξεχύνεται μὲ μεγάλο θόρυβο. Διπλώνουν τὰ τσαντήρια, τὰ καρότσια εἶνε ἔτοιμα γιὰ νὰ φύγουν. Ὅλα κουνιούνται στὸν ἴδιο χρόνο· τὰ πανιά διαβαίνουντας τὶς ἐρημικὲς πεδιάδες. Τὰ μουλάρια ἀνοίγουν τὸ δρόμο σηκώνοντας μὲσα σὲ κοφίνια τὰ παιδιὰ ποῦ παίζουν. Πίσω ἐρχονται οἱ ἄντρες, οἱ ἀδελφοί, οἱ γυναῖκες, τὰ κορίτσια καὶ οἱ γέροι. Τί φωνές! Τί φασαρία! Μὲ τοὺς σκοποὺς τῆς Μπόεμ ἀνακατώνονται τὰ οὐρλιάσματα τῆς ἀρ-

κούδας, ποῦ μασσᾷ ἀνυπόμονα τὴν ἀλυσίδα τῆς. Τί ἀνακάτωμα κουρελιῶν μὲ χτυπητὰ χρώματα! Τὰ σκυλιὰ οὐρλιάζουν στὸν ἦχο τῆς καραμούζας, ἐνῶ οἱ βόδες τοῖζουν ἀπάνω στὰ χαλίκια. Ταραχή, κακομοιριά, ἀγριάδα, Ἀλλὰ ὄλ' αὐτὰ ἔχουν τόση ζωὴ, τόση κίνησι! Στὴν ὀργή, ἡ ἀκίνητη σὰν τὸ θάνατο μαλακότημας, στὴν ὀργὴν ἡ ἀνεργὴ τεμπελιά μας, ἡ μονότονη σὰν τὰ τραγούδια τοῦ σκλάβου!

* *

Τὸ παλληκάρι κυττάζει ἀποθαρρεμένο τὴν ἔρημη πεδιάδα. Δὲν το μᾶ νὰ ὁμολογήσῃ στὸν ἑαυτό του τὴν αἰτία τῆς λύπης του. Ὅμως ἡ Ζεφύρα, ἡ ὠραία μὲ τὰ μαύρα μάτια, εἶνε στὸ πλευρό του. Τώρα εἶν' ἐλεύτερος καὶ ὁ κόσμος ἀνοίγεται μπροστά του. Στὸ κεφάλι του ἓνας λαμπρὸς ἥλιος λαμποκοπᾷ μὲς στὴ μεσημεριάτικη λάμψι του. Γιατί ἡ καρδιά τοῦ παλληκαριοῦ τρέμει στὰ στήθεια του; ποιά μυστικὰ λύπη τὸν ταραίζει;

«Τὸ πουλάκι τοῦ καλοῦ Θεοῦ δὲ γνωρίζει οὔτε μέριμνα οὔτε δουλειά. Γιατί θὰ ἐκοπίαζε τάχα νὰ πλέξῃ μιὰ φωλιὰ στερεὴ καὶ διαρκῆ; Ἡ νύχτα εἶνε μακρὰ, ἓνα κλαδί τοῦ φτάνει γιὰ νὰ κοιμηθῆ. Μόλις ἔρθῃ ὁ ἥλιος στὴ δόξα του, τὸ πουλάκι ἀκούει τὴ φωνὴ τοῦ Θεοῦ, κουνάει τὰ φτερά του καὶ κελαϊδαίει τὸ τραγούδι του.

«Ἦστερ' ἀπὸ τὴν ἀνοιξι, τὴ λαμπράδα τῆς φύσεως, ἔρχεται τὸ καλοκαῖρι μὲ τὶς ζέστες του· ἔπειτα ἔρχεται τὸ ἀργοπορημένο χυνόπαρο φέρνοντας καὶ ομίχλες καὶ ψύχρα. Φτωχοὶ ἄνθρωποι, θλιμμένοι ἄνθρωποι! Πρὸς τὶς μακρυνὲς χῶρες, σὲ χλιαρὰ κλίματα, πέρ' ἀπὸ τὴ γαλανὴ θάλασσα, τὸ πουλάκι πετᾶει ὡς τὴν ἀνοιξι».

Εἶνε σὰν τὸ ξένοιαστο πουλάκι, ὁ ἐξόριστος πλάνης. Γι' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει ὠρισμένη κατοικία, οὔτε συνήθεια. Ὅλα τὰ πάντα τοῦ εἶνε δρόμος· παντοῦ βρίσκει μιὰ σκεπὴ γιὰ τὴ νυχτιὰ του. Ἡ αὐγὴ τὸν ξυπνᾷ, ἀφήνει τὴν ἡμέρα στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ἐργασία τῆς ζωῆς δὲ θὰ ταραξῆ τὴ γαλήνη τῆς καρδιᾶς του. Καμμιά φορὰ οἱ μαγεῖτες τῆς δόξας σπιθοβολοῦν στὰ μάτια του, σὰν ἓν' ἀστὲρι μακρυνὸ· καμμιά φορὰ θυμᾶται τὰ λούσα καὶ τὶς διασκεδάσεις. Συχνὰ ὁ κεραυνὸς βροντᾷ πάνω στὸ κεφάλι του, ἀλλὰ κάτω ἀπὸ τὴ θύελλα, ὅπως κάτω ἀπὸ ἓνα γαλήνιον οὐρανόν, ἀποκοιμιέται ξένοιαστος. Ἔτσι ζῆ ὁ Ἀλέκος ξεχνώντας τὴ μοχθηρία τῆς τυφλῆς τύχης. Ἄλλοτε, μεγάλε Θεέ! πόσα πάθη ἔπαιζαν μὲ τὴ μαλακὴν αὐτῆ ψυχῆ! Πῶς ἔβραζαν μὲσα σ' αὐτὴ τὴν καρδιά!

Τὸν ἀφήσαν ὅμως τώρα, ἐδῶ καὶ πολὺν καιρό... Γιὰ πολὺν καιρό; Θὰ ξαναξυπνήσουν μιὰ μέρα;— Ἄς περιμένῃ!

Ζεφύρα.— Καλὲ μου, πές μου, δὲ λυπᾶσαι γιὰ ὅ,τι ἀφήσες γιὰ πάντα;

Ἀλέκος.— Μὰ τί ἀφήσα λοιπόν;

Ζεφύρα.— Ξέρεις... μιὰ οἰκογένεια, τὶς πολιτείες....

Ἀλέκος.—Ἐγὼ νὰ λυπηθῶ! Ἄν ἤξερες, ἂν μπορούσες νὰ φανταστούσῃς τὴ σκληριὰ αὐτῶν τῶν πόλεων ποῦ σκάει κανεὶς! Ἐκεῖ, οἱ ἄνθρωποι λουστραρισμένοι, σωριασμένοι, ποτὲ δὲν ἀναπνεύουν τὸ δροσερὸν ἀέρα τῆς αὐγῆς, οὔτε τὶς ἀνοιξιὰτικες μυρουδιές τῶν λιβαδιῶν. Ντρέπονται ν' ἀγαποῦν. Τὴ σκέψι...τὴ διώχνουν μακριὰ τους. Ἐμπορεῦνται τὴ λεφτεριά τους. Σερνόμενοι στὰ πόδια τῶν εἰδώλων, τοὺς ζητοῦν χρήματα καὶ ἀλυσίδες. Τί ἄρῃσα; Προδοσίαι ἀναίσχυντες, καὶ προλήψεις παράλογες, μίση παράλογα τοῦ πλήθους, ἢ καλλίτερα τὴν ἀτιμία στὸ κατακόρυφο καὶ ὀλοφάνερη.

Ζεφύρα.—Ἐκεῖ ὅμως βλέπει κανεὶς μεγάλα παλάτια, χαλιὰ μὲ μύρια χρώματα, παιχνίδια, γιορτάδες μὲ θόρυβο...καὶ τὶς γυναῖκες μὲ τόσο πλοῦσια φουστάνια!...

Ἀλέκος.—Ἡ χαρὰ τῶν πόλεων, μάταιος θόρυβος· ἐκεῖ δὲ θάβρης σταλιὰ ἀπὸ ἔρωτα καὶ ἀπὸ ἀληθινή χαρὰ. Οἱ γυναῖκες...Ἄχ! πόσο ἐσὺ ἀξίζεις περσότερο ἀπ' αὐτές, σύ, ποῦ δὲν ἔχεις ἀνάγκη οὔτε ἀπὸ τὰ πλοῦσια στολίδια τους, οὔτε ἀπὸ τὰ μαργαριτάρια τους, οὔτε ἀπὸ τὰ βραχιόλια τους. Ἐσὺ δὲ θὰ μ' ἀπατήσης, ἀγάπη μου.... Ναί, ποτὲ!...Ὁ μόνος μου πόθος εἶνε νὰ μοιραστῶ μαζὺ σου ἔρωτα, εἰρήνη, ἐξορία θεληματικιά.

Ὁ Γέρος.—Μὰς ἀγαπᾶς ἐσύ, ἂν κ' ἐγεννήθηκες ἀνάμεσα στοὺς πλοῦσιους· ἐκεῖνος ὅμως ποῦ γνώρισε τὶς γλύκες τοῦ πλούτου, δὲ συνειθίζει εὐκολὰ στὴ λεφτεριά.

Στὸ συνάφι μας διηγούνταν αὐτὴ τὴν ἱστορία. Μιά μερὰ στὴ χῶρ' αὐτῆ, ἦρθε ἓνας ἄνθρωπος ἀπ' τὸ Νοτιᾶ, ἐξωρισμένος ἀπὸ ἓνα βρασιλέα. Ἄλλες φορὲς θυμώμουν τὸ παράξενο ὄνομά του, ἀλλὰ τῶρα τὸ ξέχασα. Γέρος στὰ χρόνια, ἦταν νεὸς στὴν καρδιά, πρόθυμος γιὰ κάθε καλὸ. Εἶχε τὸ θεῖο δῶρο τῶν τραγουδιῶν καὶ ἡ φωνὴ του ἔμοιαζε μὲ τὸν ἦχο τοῦ νεροῦ. Ὅλοι τὸν ἀγαποῦσαν. Ζοῦσε στὶς ὄχτες τοῦ Δούναβι, χωρὶς νὰ κἀνῃ σὲ κανέναν κακὸ, μαζεύοντας νέους καὶ γέρους μὲ τὶς διηγήσεις του. Δὲν ἀκουγότανε σὲ τίποτα, δειλὸς καὶ ἀδύνατος ὡς παιδί. Ἐπρεπε ξένοι νὰ τοῦ φέρουν κυνήγι καὶ ψάρια ἀπὸ τὰ δίχτυα τους· καὶ ὅταν ὁ ὀρμητικὸς ποταμὸς σκεπάζονταν μὲ πάγους, ὅταν ἐφουσοῦσαν οἱ ψυχροὶ ἄνεμοι, ἐτοίμαζαν γιὰ τὸν ἅγιο γέρο ἓνα μαλακὸ κρεβάτι μὲ ζεστὰ μάλλινα σκεπάσματα.

Ἄλλὰ αὐτὸς ποτὲ δὲν ἐσυνείθισε σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ τῆς κακομοιριάς. Ἦτανε γλωμός, ξερός. Ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, ἔλεγε, τὸν παρακολουθοῦσε γιὰ κάποια ἁμαρτία. Πάντα ἐπερίμενε καὶ ἡ λευτεριά δὲν ἐρχότανε. Τριγυρίζοντας στὴν ὄχθη τοῦ Δούναβι, παραπονιῶταν ἀδιὰκοπα, καὶ πικρὰ δάκρυα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ μάτια του, θυμώμενος τὴ μακρινὴ του χῶρα. Στὸ τέλος πεθαίνοντας, θέλησε νὰ φέρουν τὰ κόκκαλά του πρὸς τὸ Νοτιᾶ, νομίζοντας πῶς ὕστερα κ' ἀπ' τὸ θάνατό του ἀκόμα δὲ θάβρισκαν τὴν ἀνάπαυσι στὴ γῆ τῆς ἐξορίας.

Ἀλέκος.—Νὰ λοιπὸν ἡ τύχη τῶν παιδιῶν σου ὦ Ρώμη, ὦ βασιλίσσα τοῦ κόσμου! Τραγουδίστρα τῶν ἐρώτων, τραγουδίστρα τῶν Θεῶν, πές μου τί εἶνε ἡ δόξα; ἓνας ἀντίλαλος ποῦ βγαίνει ἀπὸ ἓναν

τάφο, μιὰ κραυγὴ θαυμασμοῦ, μιὰ χλαλὸν ποῦ ἀντηχεῖ ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ, ἢ καλλίτερα, κάτω ἀπὸ τὴ στέγη μιᾶς καπνισμένης καλύβας ἢ διήγησι ἐνὸς ἀγρίου Ἀτσιγγάνου.

* *

Δυὸ χρόνια περνοῦν· οἱ εὐθυμοὶ Ἀτσιγγανοὶ τριγυροῦν παντοῦ, ὅπως ἄλλοτε βρίσκουν τὴν εἰρήνη καὶ τὴ φιλοξενία. Ὁ Ἀλέκος ἀποτίναξε τῆς ἀλυσίδες τοῦ πολιτισμοῦ· ἐλεύτερος ὡς αὐτοῦς ποῦ τὸν φιλοξενοῦν, χωρὶς φροντίδες, χωρὶς λύπες, λαβαίνει μέρος στὰ ὑπαίθρια ξενύχτια τους. Δὲν ἄλλαξε· οἱ φίλοι του εἶνε οἱ ἴδιοι. Ἐρχοῦντας τὶς περασμένες μέρες ἀπόχτησε τὶς συνήθειες τῶν Ἀτσιγγάνων. Σὰν κ' αὐτοῦς εὐχαριστιέται στὴ σκεπὴ ἐνὸς τσαντηριοῦ, γεύεται τὸ μεθύσι τῆς αἰωνίας των τεμπελιάς· ἀγαπᾶ ὡς καὶ τὴ γλῶσσα τους, τὴ φτωχιά καὶ ἡχηρή. Ἀπκρητῆς τῆς δασοφυλάξ τῆς, ἢ ἀρκοῦδα ἔγεινε ὁ μουσαφίρης ὁ καλοπεριποιημένος τῶν τσαντηριοῦ του.

Στὰ χωριά, πάνω στὸ δρόμο ποῦ διαπερνᾶ τὴ στέππα καὶ φτάνει ὡς τὴν πρωτεύουσα τῆς Μολδαβίας, ἡ ἀρκοῦδα χορεύει βαρειά ἀνάμεσα στὸ προσεχτικὸ πλῆθος. Μουγκρίζει καὶ δαγκάνει ἀνυπόμονα τὴν ἀλυσίδα τῆς. Ἀκουμπισμένος στὸ ταξειδιωτικὸ του ραβδί, ὁ γέρος κρατᾶει ἀργὰ, ἀργὰ τὸ χρόνο στὸ ταμπούρλο. Ὁ Ἀλέκος ὀδηγᾶει τὸ ζῶο τραγουδώντας τραγουδάκια. Ἡ Ζεφύρα περνᾶ μπροστὰ ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς καὶ μαζεύει τὶς προσφορὰς τους. Ἐρχεται ἡ νύχτα· καὶ οἱ τρεῖς μαζὶ βράζουν τὰ ὄσπρια, ποῦ δὲν τὰ σὺναζαν αὐτοί. Ὁ γέρος ἀποκοιμιέται, ἡ φωτιὰ σβύνει· ὅλα ἀναπαύονται, ὅλα εἶνε ἡσυχὰ κάτω ἀπὸ τὸ τσαντήρι τους.

* *

Στὶς ἀχτίδες ἐνὸς ἀνοιξιὰτικου ἡλίου ὁ γέρος ζεσταίνει τὸ παγωμένο του αἷμα· μπροστὰ σὲ μιὰ κούνια ἢ κὴρὴ του τραγουδᾷ ἓνα ἐρωτικὸ τραγοῦδι· ὁ Ἀλέκος γλωμιαίνει.

Ζεφύρα.—Γέρο ζηλιάρη, κακὲ ζηλιάρη, κομμάτιασέ με, κάψε με, ἐγὼ βαστάω, δὲ φοβᾶμαι οὔτε τὸ μαχαῖρι, οὔτε τὴ φωτιά. Σὲ μισῶ, σὲ περιφρονῶ, ἀγαπῶ κάποιον ἄλλο· πεθαίνω γιὰ τὴν ἀγάπη του.»

Ἀλέκος.—Τελείωνε. Αὐτὸ τὸ τραγοῦδι μὲ κουράζει. Δὲ μ' ἀρέσουν αὐτὰ τ' ἄγρια τραγοῦδια.

Ζεφύρα.—Δὲ σ' ἀρέσει αὐτό; Τί μὲ μέλει! Ἐγὼ τὸ τραγοῦδι γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου. (Τραγουδεῖ).

«Κομμάτιασέ με, κάψε με, σταλιὰ δὲ θὰ μιλήσω· γέρο ζηλιάρη κακὲ ζηλιάρη, δὲ θὰ μάθης τὸν μᾶ του.

«Εἶνε πιὸ δροσᾶτος κ' ἀπ' τὴν ἀνοιξί, πιὸ φλογερός κ' ἀπὸ μιὰ μερὰ καλοκαιριοῦ· τί νέος ποῦναι καὶ τολμηρός! πῶς μ' ἀγαπᾶ.

«Πῶς τὸν ἐφιλοῦσα, ὅταν κοιμώσουν τὴ νύχτα! Πῶς ἐγελάσαμε καὶ οἱ δυὸ γιὰ τ' ἄσπρα σου μαλλιά».

Ἀλέκος.—Σῶπαίνε, Ζεφύρα! βραβέθηκα νὰν τ' ἀκούω.

Ζεφύρα.—Ἄ! πέρνει τὸ τραγοῦδι γιὰ τὸ ἑαυτὸ σου;

**Αλέκος.* — Ζεφύρα!

Ζεφύρα. — Θύμωνε όσο θέλεις.....Ναί τὸ τραγουδῶ γιὰ σένα.
(Βγαίνει ἔξω τραγουδῶντας).

**Ὁ Γέρος.* — Ναί, τὸ θυμοῦμαι. Στὸν, καιρὸ μου τῶκαμαν αὐτὸ τὸ τραγουδί· γλέντησαν μ' αὐτό, κι' ἔκαναν τοὺς ἀνθρώπους νὰ γελοῦν μ' αὐτό. Ὅταν ἐκάναμε σταθμὸ στὴ στέππα τοῦ Καγκούλ, μιὰ χειμωνιάτικὴ νύχτα, ἡ φτωχὴ μου Μαριγοῦλα τὸ τραγουδοῦσε κουνῶντας τὴν κόρη της κοντὰ στὴ φωτιά. Μὲς στὸ μυαλό μου τὰ χρόνια, ποῦ πέρασαν πιά, ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα, τὰ συγχίζω πῶς πολὺ. Αὐτὸ τὸ τραγουδί ἐγλύστρισε μὲς στὴ θύμησί μου καὶ δὲ βγήκε πιά ἀπὸ κεῖ.

**Ὅλα εἶνε σιωπηλά. Εἶνε νύχτα. Τὸ φεγγάρι λαμποκοπᾷ πρὸς τὸ Νοτιῶ μέσα σ' ἕνα γαλάζιον οὐρανὸ· ἡ Ζεφύρα ξυπνάει τὸ γέρο.*

— *Πατέρα!* ὁ Ἀλέκος εἶνε τρομαχτικός. Ἄκουσε. Ἄνάμεσα σ' ἕναν ὕπνο θορρεῖς ἀπὸ μολύβι βογγάει καὶ κλαίει.

**Ὁ Γέρος.* — Μὴ τὸν ἀγγίξῃς. Μὴν κάνῃς θόρυβο. Ξέρεις τί λέει ὁ Ρουσσος. Τὰ μεσάνυχτα τὸ γνώριμο στοιχεῖο σφίγγει τὸ λαϊμὸ τῶν κοιμισμένων. Μπρὸς στὴν αὐγὴ χάνεται. Μεῖνε κοντὰ μου

Ζεφύρα. — Πατέρα, μιλεῖ, φωνάζει Ζεφύρα.

**Ὁ Γέρος.* — Σὲ ἀναζητάει, ἀκόμα καὶ στὸνειρο. Τοῦ εἶσαι πῶς ἀκριβὴ καὶ ἀπὸ τὴ ζωὴ.

Ζεφύρα. — Ἡ ἀγάπη του μὲ κουράζει. Μὲ ἀηδιάζει. Ἡ καρδιά μου θέλει πάλι τὴ λευτεριά της καὶ ἀπὸ τώρα πιά... Ἀλλά, σούτ! ἄκουσε, λέει ἕνα ἄλλο ὄνομα.

**Ὁ Γέρος.* — Ποιὸ ὄνομα;

Ζεφύρα. — Ἄκουσε· τί ἀγκομαχητό! Τρίζει τὰ δόντια... Φοβᾶμαι. Θὰν τὸν ξυπνήσω.

**Ὁ Γέρος.* — Θὰ τὸ προσπαθοῦσες στὰ χαμένα. Μὴν ταράζῃς τὸ στοιχεῖο τῆς νύχτας. Θὰ φύγῃ μόνο του.

Ζεφύρα. — Κουνιέται, ἀνασηκώνεται, μὲ φωνάζει, νὰ τον, ξύπνησε. Πηγαίνω. Καλῶς τον. Κοιμήσου.

**Ἀλέκος.* — Ποῦ ἦσουν;

Ζεφύρα. — Ἄγρυπνοῦσα κοντὰ στὸν πατέρα μου. Τώρα δὲ ἕνα στοιχεῖο σ' ἐβασάνιζε. Ἀπάνω στὸν ὕπνο ἡ ψυχὴ σου ὑπόφερε μαρτύρια. Μ' ἐτρόμαξες. Ἀγκομαχοῦσες, ἔτριζες τὰ δόντια, καὶ ὕστερα μ' ἐφώναζες.

**Ἀλέκος.* — Σ' ὄνειρευόμουν. Μοῦ φαινότανε πῶς ἀνάμεσὸ μας... Εἶδα ἕνα τρομερὸ ὄνειρο.

Ζεφύρα. — Ψευτιές κι' αὐτὰ τὰ ὄνειρα... Μὴν τὰ πιστεύῃς.

**Ἀλέκος.* — Ἄχ! δὲν πιστεύω σὲ τίποτα, οὔτε στὰ ὄνειρα, οὔτε στοὺς γλυκοὺς ὄρκους, καὶ ἀκόμη περισσότερο οὔτε στὴν καρδιά σου.

**Ὁ Γέρος.* — Γιατί, ἀσυλλόγιστε, ν' ἀναστενάζῃς πάντα; Ἐδῶ οἱ ἄντρες εἶν' ἐλεύτεροι, ὁ οὐρανὸς εἶνε γαλήνιος, οἱ γυναῖκες φαντάζονται γιὰ τὴν ὡμορφιά τους. Μὴν κλαῖς. Ἡ θλίψι θὰ σὲ σκοτώσῃ.

**Ἀλέκος.* — Πατέρα δὲ μ' ἀγαπᾷ πιά!

**Ὁ Γέρος.* — Παρηγορήσου, παλληκάρι. Εἶνε ἕνα παιδί. Ἡ μελαγχολία σου δὲν ἔχει λόγο. Ἡ ἀγάπη γιὰ σένα εἶνε πίκρα καὶ πόνος. Ἡ ἀγάπη εἶνε ἕνα παιγνίδι γιὰ τὴν καρδιά τῆς γυναίκας. Κύτταξε: κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ θόλο ψηλὰ πλαμιέτ' ἐλεύτερο τὸ φεγγάρι. Σ' ὅλη τὴν πλάσι κάθε τόσο χύνει τὸ φῶς του. Ξανοίγει ἕνα σύννεφο· ἔξαφνα τὸ φωτίζει, αὐτὸ λαμποκοπᾷ, ἀλλὰ νὰ τώρα ποῦ τρέχει πρὸς ἕνα ἄλλο, ποῦ καὶ σ' αὐτὸ δὲ θὰ σταματήσῃ γιὰ πολὺ. Ποιὺς θὰν τοῦ ὠρίζε μιὰ θέσι στὸν οὐρανὸ; Ποιὺς θὰν τοῦ ἔλεγε: μεῖν' ἐκεῖ; Ποιὺς μπορεῖ νὰ πῆ στὴν καρδιά μιᾶς κοπέλλας; δὲ σοῦ ἐπιτρέπεται παρὰ ἕνας ἔρωτας καὶ ποτὲ ἡ ἀλλαγὴ; Παρηγορήσου.

**Ἀλέκος.* — Πῶς μ' ἀγαποῦσε ἄλλοτε! Πῶς ἐσφιγγόταν ἐπάνω μου ὅταν σταθμεύαμε μὲς στὴ μέση τῆς στέππας! Πῶς περνοῦσαν γρήγορα οἱ ὥρες τὴ νύχτα! Εὐθυμῆ σὰν ἕνα παιδί, μὲ μιὰ λέξι ποῦ μοῦ ἐμουρμούριζε στ' αὐτί, μ' ἕνα της φλογερὸ φιλί, μοῦ ἐδίωχνε τὴ μελαγχολία. Ἄπιστη Ζεφύρα!... Νὰ μὴ μ' ἀγαπᾷ πιά!

**Ὁ Γέρος.* — Ἄκουσε· θὰ σοῦ διηγηθῶ μιὰ ἱστορία, δική μου μάλιστα. Εἶνε χρόνια τώρα, ὅταν ὁ Μοσκοβίτης δὲν ἐτρόμαζε ἀκόμα τὸ Δούναβι — βλέπεις, θυμίζω παλῆς πίκρες — τότε ἐτρέμαμε στὸ ὄνομα τοῦ σουλτάνου· ἕνας πασσᾶς διοικοῦσε στὸ Μπουδζάκ, ψηλὰ ἀπὸ τοὺς πύργους τοῦ Ἄκερμαν. Ἡμουν νέος, ἡ καρδιά μου ἐβραζε μὲς στὴ χαρὰ της, καὶ στὸ κεφάλι μου, μὲς στὰ πικνά μου ὡμορφιές, ἦτανε μιὰ... καὶ γιὰ πολὺν καιρὸ ἦτανε ὁ ἥλιος γιὰ μένα. Στὸ τέλος ἔγεινε δική μου. Ἄ! ἡ νειότη μου ἐπέρασε γρήγορα σὰν ἕνα πεσοῦμενο ἄστρο, ἀλλὰ γιὰ σένα ὁ καιρὸς τῆς ἀγάπης ἐπέρασε πῶς γρήγορ' ἀκόμη. Ἡ Μαριγοῦλα μ' ἀγάπησ' ἕνα χρόνο.

Μιὰ φορὰ, κοντὰ στὰ νερὰ τοῦ Καγκούλ, ἀπαντηθήκαμε μ' ἕνα ξένο καρβάνι. Ἦτανε Ἀτσιγγανοί. Ἐμπήξαν τὰ τσαντήρια τους κοντὰ μας, στὶς ρίζες τοῦ βουνοῦ. Διὸ νύχτες περάσαμε μαζί. Ἐφυγαν τὴν τρίτη νύχτα: ἡ Μαριγοῦλα ἔφυγε μαζί τους... Κοιμώμουν ἡσυχος. Ἐημέρωσε: ξυπνῶ. Δὲν ἦταν πιά ἐκεῖ. Γυρεύω, φωνάζω· καὶ τὰ σημάδι· ἀκόμα εἶχαν χαθῆ. Ἡ μικρὴ Ζεφύρα ἔκλαιγε· ἐγώ, ἔκλαιγα κι' ἐγώ...

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ὅλα τὰ κορίτσια τοῦ κόσμου δὲ μοῦκταναν καμμίαν ἐντύπωσι. Ποτὲ ἀνάμεσὸ τους, ἡ ματιὰ μου δὲν ἀναζήτησε μιὰ συντρόφισσα, καὶ τίς μοναχικὲς μου ξεκούρασε; δὲν τίς ἐμοιράστηκα μὲ καμμιά.

**Ἀλέκος.* — Γιατί ὅμως δὲν ἔτρεξες εὐθὺς ξοπίσω στὴν ἀπιστη; Πῶς δὲν ἐμπήξες τὸ μαχαῖρι σου στὰ στήθια τοῦ γητευτῆ καὶ τῆς ψεύτρας συντρόφισσάς σου;

**Ὁ Γέρος.* — Γιατί; Ἡ νειότη δὲν εἶνε πῶς ἐλεύτερη ἀπὸ τὸ πουλί; Ποιὰ δύναμι θὰ ἐσταματοῦσε τὸν ἔρωτα; Ἡ εὐχαρίστησι δίνεται στὸν καθένα μὲ τὴ σειρά. Ἐκεῖνο ποῦ ἦταν μιὰ φορὰ, δὲ θὰ ξαναεἶνε πιά.

'Αλέκος.—'Εμένα δὲν εἶνε ἔτσι ὁ χαρακτηῖρας μου. Δὲν παρατάω τὰ δικαιώματά μου χωρὶς καυγᾶ, ἢ τοῦλάχιστο χωρὶς τὴν εὐχαριστησι τῆς ἐκδικήσεως. Θὰ συναντοῦσα στὸν ὄχτο τῆς θάλασσης τὴν ἐχθρό μου κοιμισμένο, κοντὰ σ' ἓνα βάραθρο χωρὶς βυθό, νὰ εἶμαι καταραμένος, ἂν τὸ πόδι μου δὲν τὸν ἐσπρωγνε μὲς τὴν ἄβυσσο! Θὰ ἦταν στὴ διάθεσί μου, χωρὶς ὑπεράσπισι, θὰν τὸν ἐπετοῦσα στὰ κύματα, θὰν τὸν ἐβρίζα στὸν τρόμο τοῦ ξύπνου του, θὰ ἐχαιρόμουν μὲ τὴν ἀγωνία του, καὶ γιὰ πολὺν καιρὸ ὁ θόρυβος τοῦ πεσίματός του θ' ἀντηχοῦσε στὸ αὐτί μου καὶ θὰ μοῦ ἦταν μιὰ ἀνάμνησι χαρᾶς καὶ γέλοιου.

* *

'Ενας νέος 'Ατσιγγανος.—'Ακόμα ἓνα μόνο, ἓνα μόνο φιλί.

Ζεφύρα.—'Αντίο! ὁ ἀντρας μου εἶνε ζηλιάρης καὶ κηκός.

'Ο νέος 'Ατσιγγανος.—'Ενα μόνο, ἀλλὰ πιὸ ἀπλωμένο γιὰ τὸ ἀντίο...

Ζεφύρα.—Τὸ ἀντίο; Φοβᾶμαι νὰ μὴν ἔρθῃ...

'Ο 'Ατσιγγανος.—Πές μου, πότε θὰ ξαναϊδωθοῦμε;

Ζεφύρα.—'Απόψε· σὰ θὰ βασιλέψῃ τὸ φεγγάρι. 'Εκεῖ κάτω, στὸ Κουργκάν, κοντὰ στὸν τάφο.

'Ο 'Ατσιγγανος.—Ψεύτρα! Δὲ θ'ἔρθῃς.

Ζεφύρα.—'Ελα τώρα, Θᾶρθω.

* *

'Ο 'Αλέκος κοιμᾶται ἀλλὰ ἓνα ἀνήσυχο ὄραμα τὸν ταράζει. Ἐμπνάνει φωνάζοντας. 'Ο ζηλιάρης ἀπλώνει τὸ χέρι, ἀλλὰ τὸ τρομασμένο του χέρι δὲν ἐπιατε παρὰ μιὰ κουβέρτα κρύα. 'Η συντρόφισσά του δὲν εἶνε πιά κοντὰ του. Τρέμοντας, σηκώνεται. 'Ολα εἶνε ἤσυχα. 'Ανατριχιάζει, τρέμει, καίει. Βγαίνει ἀπὸ τὸ τσαντήρι του, καὶ χλωμός, τριγυρᾷ γύρω ἀπὸ τὰ καρότσια. Κανέναν θόρυβος· ἡ ἐξοχὴ εἶνε βουβή. Τὸ σκοτάδι βασιλεύει, τὸ φεγγάρι εἶνε βυθισμένο στὴν ὀμίγη. Κάτω ἀπ' τὸ τρεμουλιαστὸ φῶς τῶν ἀστρων, ἐπάνω στὴ δροσιά, ἐμάντεψε πατημασιές. Φέρνουν στὸ Κουργκάν. Ρίχνεται στὰ ἀπαίσια αὐτὰ σημάδια. Νὰ ὁ ἄσπρος τάφος, ποῦ ὑψώνεται στὴν ἄκρη τοῦ μονοπατιοῦ. 'Ενα πένθιμο προκίσθημα τὸν κινεῖ, βαδίζει τρεμοπατώντας. Τὰ χεῖλη του τρέμουν, τὰ γόνατά του λυγίζουν· προχωρεῖ καί... Μὴν εἶνε ὄνειρο; Δυὸ σκιές εἶν' ἐκεῖ, κοντὰ του, καὶ ἀκούει τὸ ψιθύρισμα φωνῶν ποῦ μιλοῦν ἀπάνω στὸ βεβηλωμένο τάφο.

Πρώτη φωνή.—Εἶνε ὦρα.

Δευτέρα φωνή.—Μεῖνε ἀκόμα.

Πρώτη φωνή.—Πρέπει, ἀγάπη μου, ἄς χωριστοῦμε.

Δευτέρα φωνή.—'Οχι, ὄχι, ἄς μείνωμε ὡς τὸ πρωί.

Πρώτη φωνή.—'Η ὦρα μᾶς βιάζει.

Δευτέρα φωνή.—Τί φοβιτσιάρα ἐρωτευμένη. Μιὰ στιγμή!

Πρώτη φωνή.—Μὲ καταστρέφεις!

Δευτέρα φωνή.—Μιὰ στιγμή.

Πρώτη φωνή.—'Αν ξυπνοῦσε ὁ ἀντρας μου χωρὶς ἐμένα;...

'Αλέκος.—'Εξύπνησε. Ποῦ πᾶτε; Μείνατε καὶ εἰ δυὸ. Καλὰ εἶστ' ἐκεῖ· ναί, ἐκεῖ, ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸν τάφο.

Ζεφύρα.—Καλέ μου, σώσου, φύγε!

'Αλέκος.—Στάσου! Ποῦ πηγαίνεις, ὦραϊε γαλαντόμε! Στάσου!

Ζεφύρα.—'Αλέκο!

'Ο 'Ατσιγγανος.—Μὲ πέθανε!

Ζεφύρα.—'Αλέκο! μὴ τὸν σκοτώσης! 'Αλλὰ εἶσαι γισμάτος αἵματᾶ! Τί ἔκαμες;

'Αλέκος.—Τίποτα. Τώρα ἀπόλαψε τὸν ἔρωτά του.

Ζεφύρα.—'Ε καλὰ, δὲ σέ φοβᾶμαι! Καταφρονᾶω τίς φοβέρες σου. Φοιᾶ, σὲ καταριέμαι.

'Αλέκος (χτυπώντας τὴν) Πέθανε λοιπὸν καὶ σύ!

Ζεφύρα.—Πεθαίνω ἀγαπώντας τον.

* *

* *

'Η ἀνατολὴ φωτίζεται ἀπὸ τίς πρῶτες λάμψεις. Πάνω στὴν τάπια, ὁ 'Αλέκος καταματωμένος μὲ τὸ μαχαῖρι στὸ χέρι, κάθεται στὴν πέτρα τοῦ τάφου. Στὰ πόδια του εἶνε δυὸ πτώματα. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ φοιᾶ εἶνε τρομακτικά. 'Ενα πλήθος τρομαγμένο 'Ατσιγγάνων τὸν περιτριγυρίζει. Πάνω στὸ ἴδιο τὸ Κουργκάν στὶς ρίζες του, ἀνοίγουν ἓνα λάκκο. Οἱ γυναῖκες, μιὰ, μιὰ, προχωροῦν καὶ φιλοῦν τὰ μάτιχ τῶν πεθαμένων. 'Ο γέρος ὁ πατέρας κάθεται κυττάζοντας τὸ θῦμα ἀκίνητος, σιωπηλός. Σηκώνουν τὰ πτώματα καὶ τὸ νεαρὸ ζευγάρι ἀναπαύεται στὸ ψυχρὸ στῆθος τῆς γῆς. 'Ο 'Αλέκος τὰ κυττάζει παράμερα, καὶ ὅταν ἡ τελευταία χοῦφτα γῆς ρίχτηκε στὸν τάφο χωρὶς μιὰ λέξι νὰ πῆ, γλυστρᾷ ἀπὸ τὴν πέτρα καὶ πέφτει στὴν πρασινάδα.

Τότε ὁ γέρος:

—Μακρὰ ἀπὸ μᾶς. ἄνθρωπε φαντασμένο! Εἴμαστε οἱ ἄγριοι ποῦ δὲν ἔχομε νόμους. Σὲ μᾶς οὔτε δῆμιοι, οὔτε βασανιστήρια· δὲ ζητοῦμε ἀπὸ τοὺς ἐνόχους οὔτε τὸ αἷμά τους, οὔτε τὰ δάκρυά τους. 'Αλλὰ δὲ ζοῦμε μὲζὺ μ' ἓνα δολοφόνο. Εἶσαι ἐλεύτερος, ζῆσε μόνος. 'Η φωνὴ σου θὰ μᾶς τρομάξῃ. 'Εμεῖς εἴμαστε ἄνθρωποι ἄτολμοι καὶ μαλακοί. 'Εσὺ εἶσαι τκληρὸς καὶ τολμηρὸς. 'Ας χωριστοῦμε. Χαῖρε· ἡ εἰρήνη ἄς εἶνε μαζί σου.

Εἶπε· μὲ μεγάλο θόρυβο τὸ καραβάνι σηκώνεται καὶ βιάζεται νὰ ἀφήσῃ τὸν ἀπαίσιο σταθμὸ του. Σὲ λίγο ὅλα χάθηκαν, στὰ μακρυνὰ τῆς στέππας. Μόνον ἓνα καρότσι σκεπασμένο μ' ἓνα σχισμένο χαλί, μένει πίσω στὴν πεδιάδα.

'Ετσι ὅταν κοντοζυγῶνῃ ὁ χειμῶνας, μπρὸς στὶς πρῶτες ὀμίχλες, βλέπει κανεὶς νὰ πετοῦν μὲ μεγάλες φωνές τοὺς γερανοὺς ποῦ ἔμειναν πίσω. Χτυπημένος ἀπὸ ἓν ἀπαίσιο βόλι, ἓνας μόνος μένει, σέρνοντας στὴ γῆ τὸ πληγωμένο του φτερό.

Ἡ νύχτα ἤρθε. Μπροστά στο ἀφημένο καρότσι, καμμιὰ φωτιά δὲν ἔλαμψε αὐτὴ τὴ νυχτιὰ· κάτω ἀπὸ τὴν κουβέρτα τοῦ καροτσιοῦ κανεὶς δὲν κοιμήθηκε ὡς τὴν αὐγή.

Ἐπίλογος

Ἔτσι μὲ τὴ δύναμι τῶν στίχων, μὲς στὴ σκοτισμένη μνήμη μου, ξαναζοῦν τὰ ὄραματα τῶν ἡμερῶν ποῦ ἔφυγαν ἀνάμεσ' ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ τὴν ἀνία. Σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους γιὰ πολὺ, πολὺν καιρὸ, ἀντήχησε ἡ τρομακτικὴ φωνὴ τοῦ πολέμου. Ἐκεῖ ὁ Ρουσσὸς ἐσημείωσε μιὰ ὀροθετικὴ γραμμὴ στὴ Σταμπούλ. Ἐκεῖ ὁ παλῆς δικέφαλος ἀετός, ἀκούει νὰ ξαναλένε τὶς περασμένες δόξες. Ἐκεῖ στὴ μέση τῆς στέππας, πάνω στὰ ρημαδιασμένα χαρακώματα ἐσυνάντησα τὰ ἀμάξια τῶν Ἀτσιγγάνων, τῶν εἰρηνικῶν αὐτῶν παιδιῶν τῆς λευτεριᾶς.

Ἡ εὐτυχία ὅμως δὲ βρίσκεται οὔτε ἀνάμεσός σας, δυστυχισμένα παιδιὰ τῆς Φύσεως, καὶ κάτω ἀπὸ τὰ τρυπημένα σας τσαντήρια ὑπάρχουν ὄνειρα, ποῦ εἶνε μαρτύρια Ἀλητές, καὶ αὐτὴ ἡ ἔρημος δὲν ἔχει καταφύγιο ἐναντίον στοῦ πόνου ἢ στοῦ ἔγκλημα. Παντοῦ τὰ πάθη, παντοῦ ἡ ἀλύγιστη μοῖρα.

(Ἀπὸ τὸ Γαλλικόν. Α. Κ.)

Ποῦδκιν.

M. Γ. ΑΙΜΠΕΡΑΚΗ

VENEZIA

Φραγκμὲντα.

Per l' amico Guido Mario Stella

I

... Ὄταν στὶς ὥρες ἑνὸς ὄρθρου — Ave Maria! — ποῦ οἱ καμπάνες κάποιων ναῶν ἄρχισαν νὰ σημαίνουν καὶ οἱ σκορπιζόμενοι ὡς ρεύματα ἀνατριχίλας ἤχοι τους, ἐτάραξαν τὴν πρωϊνὴν ομίχλην, ὅταν στὶς ὥρες ἑνὸς ὄρθρου, ποῦ οἱ καμπάνες ἀπὸ τὰ ὕψη τῶν πύργων τους, δὲν ἤξερες ἂν σημαίνουν τὴ θλίψη πενθῶν ἀγιάτρευτων ἢ ἂν καλοῦν τοὺς ἀνθρώπους ποῦ προσεύχονται μὲσα στὴ τραγικὴ γαλήνη τους, νὰ δώσουν πνευματικὰ ἀφιερῶματα τὰ πρῶτα ἄνθη τῶν γενομένων λογισμῶν, ποῦ ἡ ζωὴ τῆς ἡμέρας ἢ θὰ ἐξήραινεν ἢ θὰ τὰ ἐπροστάτευε γιὰ ν' ἀναδειχτοῦν σὲ ὠραῖες καὶ δυνατὲς ἀνοιξίαις, — ὅταν μιὰ γόνδολα μὲ ἔφερε, ἴσως γιὰ τελευταῖα φορὰ, μὲσα ἀπὸ τὴν ἔρμια τῶν κρύων καναλιῶν, ἐκεῖ κάτω, ὅπου θὰ τελείωνε ἡ ὀλιγόχρονος γοητεία ποῦ μοῦ ἔδωσαν ἐδῶ τὰ πάντα, τότε ἔνοιωσα ἀκόμα δυνατώτερα τὴν μεγάλην ἀγωνία τῆς ὠμορφιάς ποῦ πάσχει, τῆς ὠμορφιάς π' ἀργά,

ἀργὰ σβύνει, πότε στοῦ ἐρείπωμα ἑνὸς ἀτίμητου παναρχαίου χτιρίου, πότε σπαρακτικὸ μάρμαρα θείων μορφῶν, στὸν κόσμον ποῦ πλάσαν κ' ἴσως χέρια, στὴν ἀγίαν ἐπιφάνεια μιᾶς εἰκόνας.

Τότε αἰστάντηκα τὴν ἀγωνία σας νὰ μὲ σπρίγγει μὲ πικρωμένα δαχτύλια, νὰ μὲ μηδενίξῃ, ὡ μαῦρα μάρμαρα τῶν παλατιῶν καὶ τῶν ναῶν, ὡ σεῖς Δόξες κι' Ἀρχάγγελοι καὶ Μάρτυρες κι' Ἡρώες, ποῦ ἀπ' τὰ ὕψη τῶν στεγῶν, τῶν βάθρων σας, μάταια κρᾶζετε σιωπηλά καὶ πολυσημάντα, — γιὰτὶ ἡ μαρμαρωμένη λαλιά σας βρίσκεται στοῦ θρίαμβο τῶν κινημάτων σας, — σὲ νέας νίκας, σὲ νέα μεθύσα καταχτήσεων, σὲ νέους μισεμοὺς θριαμβικούς ποῦ ἔπειτα νὰ γίνονται ἔπη καὶ νὰ θρέφουν τὶς γήινες φυλές, τότε ἡ φτωχὴ ψυχὴ μου ἀφῆκε τὴν πίκρα τῆς νοσταλγικῆς θλίψεώς της, ὅπως στὰ σκαλιὰ ἑνὸς ἀγίαστηρίου, στοῦ στερνοῦ πέρασμα ἀπ' ὀμπρός σας. — Καὶ σεῖς ὡ παράξενα οἰκόσημα, ποῦ δείχνετε στὴν κορφή τῶν στρογγυλῶν σαπισμένων θυρῶν καὶ ποῦ ἄλλοτε κεντημένα στὶς σημαῖες, χαρμαμένα στὶς ἀτσαλένιες πανοπλίες ἐγυρίσατε τὸν κόσμον, — κι' ἀκόμα φαίνεστε σὲ κάποια κάστρα ἀλαργινὰ, — σύμβολα τῆς δόξας ἐκείνων ποῦ σὰς στοχάστηκαν καὶ ποῦ τώρα εἴστε αὐτοῦ σ' ἐπιτάφια τέρατα, σὲ τάφους μυθικούς, καθρεφτιζόμενα στὴ χαλκοχρῶματη γυαλάδα τῶν νερῶν, στὶς ὥρες ἑνὸς ὄρθρου, — Ave Venezia! — ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ποῦ μὲσα στοῦ μεγάλο μαῦρο πλοῖο του ἀργότατα μ' ἔφεραν ἐκεῖ, ὅπου θὰ τελείωνεν ἡ ἀφάνταστη γοητεία, ποῦ κάνει φωτεινὰ σημάδια στὶς ζωές μας, κρᾶζοντας στὴν καμπὴ τοῦ κάθε θαλασσοδρόμου, ὡτὰν νὰ κληθῆ σὲ βοήθεια ποῦ δὲν περιμένει, ἀπλώνονταν καὶ τὴν ἀντιλαλοῦσαν πανηγυρικὰ οἱ λαβύρινθοι τῶν νερέων στενωπῶν, ὡς ποῦ ἐχάνονταν σὲ βρυχὰ κύματα βόγγων ὡτὰν τὰ χάλκινα ξεψυχίσματα μιᾶς καμπάνας.

Intermezzo.

Δὲν σὰς εἶδα γιὰ πρώτη φορὰν ὅταν ἔξω ἀπ' τὰ σπίτια ἀπλώνατε τὰ φτωχὰ ρουχάκια σας καὶ τὸ κίνημά σας, ναϊάδας ἦτο κίνημα ποῦ στοὺς παρόχτιους καλαμιῶνες στεγνώνει τ' ἀνύφαντα πέπλα της: οὔτε ὅταν τὰ σκοτεινὰ ἢ τὰ φεγγαρόλουστα βράδυα καθύσαστε στοὺς μῶλους, στὶς ρίβες, μὲ τοὺς ἄντρες σας, τοὺς ἀγαπητικούς σας, σιγοτραγουδῶντας τοὺς πόθους σας ἢ τὰ παράπονά σας, ποῦ μὲσα τοὺς ξετυλίγονταν ὅλο τὸ δυνατὸ πάθος τῆς ἀγάπης σας πρὸς τὸ πέλαο ποῦ σὰς εἶδε νὰ γεννίστε ποῦ ἄκουσε τὶς χαρὲς σας, καὶ ποῦ ἀπὸ τὴν ἀκύμαντη γαλήνη του πέρασεν ὁ νεκρὸς ποῦ ἀγαπήσατε, γιὰ τὸ μακρυνὸ νησί του, ἐκεῖ ποῦ βρίσκονται καὶ δέντρα καὶ λουλούδια, ἐνῶ σεῖς θρηνοῦσατε κάτω ἀπ' τὴν ὑπεργήνην ἀταραξία τῶν παλατιῶν, στοῦ πλάι ἀπόνα γιοφύρι· οὔτε ὀμπρός ἀπ' τ' ἀγάλματα τῶν παναγιῶν ποῦ γονατιστὲς ψιθυρίζατε τὶς ἀπλὲς κι' ὠραῖες προσευχὲς σας. Κάπου ἄλλου σὰς εἶδα προτιήτερα καὶ σὰς ἀγάπησα γυναῖκες τῆς Βενετίας, ἐσὰς παρόμοιες, ἐσὰς ἴδιες. Κ' εἴσατε στὶς εἰκόνας τοῦ Τιτσιάνο καὶ τοῦ Τιντορέττο καὶ τοῦ Βερονέζε καὶ τοῦ μυστηριακοῦ Τζιορτζιόνε, στὴν ἀστρικὴν λάμψιν τῶν καντυ-

λιών, μέσα στα άδυτα των αδυτών, παναγίες έσεις και μάρτυρες και άγιες, κ' είσαστε στις σάλες και στους θαλάμους των παλατιών 'Αφροδίτες και Λύδες, θεές μυθολογικές, Βενετίες κοσμοκαταλύτρες. Κ' ύστερα σαν σάς αντίκρυσσα χλωμές, στεφανωμένες, με το υπέρκαλλο πλήθος των ξανθιών ή των καστανών μαλλιών σας, που παρθένα, τίποτε δεν τὰ σκέπασε ποτέ, με το υπερέφανο περπάτημά σας να περνάτε το μάκρος των πλατειών, βαδίζοντας προς την είσοδο κάποιου παλατιού, κάποιου ναού, ή να ξεχνιέστε στο χαϊδευτικό νανούρισμα της γόνδολας με τὰ μεγάλα μάτια που μολογούν τ' αντίστοιχτα και τὰ περασμένα της γενεάς σας, κυττάζοντας στα βύθη των νερών, έννοιωσα την άνειπωτην άγαλλίασι που πρώτη και μυριοστή φορά μου έδώσατε σεις παρόμοιες, έσεις οι ίδιες, διαιωνισμένες απ' τή Ζωή, άλλοτε στην άγίαν έπιφάνειαν των αρχαίων ζωγραφιδών.

Πόσες φορές σάς φίλησαν τὰ ξένα και τὰ άγνωστα αρχιπέλαγα, πόσους άλαλαγμούς θριάμβων έκλεισαν τὰ ξύλινα στέρνα σας, ώ πλοία της Δημοκρατίας! Πόσες φορές έσπείρατε τον κατακτητικόν θάνατον σε γαληνές, φωτόλουστες άκτές της ανατολής! Τώρα οι ψυχές σας μορφές με πεθύμιες άχόρταγες, με τάσεις ήράκλειες, μένουν για πάντα κλειστές, στο μέρος εκείνο, απ' το όποιο ξεκίνησαν για τὰ τρανά όνειρά τους, στο μέρος που σάς άρμωσαν γερά, όχι πειά στη λευτεριά των κυμάτων, μα στα μισόφωτα των αίθουσών ενός μουσείου όχι πειά στις πλήμμυρες των ήλιων, μα στη γέννησι και στο κοιμητήριο της δόξης σας. Θλιβερές ταπεινωμένες, βλέποντας τὰ βέβηλα πλήθη που χάσκοντας διαβαίνουν όμπρός σας, σαν σκλαβωμένοι γίγαντες, ώ άκροστόλια των πλοίων των βενετικών.

II

'Αποβροχάμενος καιρός. Το ξημέρωμα άργησε να δειχτή. Τη νύχτα ή όμιχλη πυκνότατη. Τὰ φώτα που είνε στις ρίβες, δλονυχτίς έφαινονταν πώς ήσαν έτσι, δίχως να βγαίνουν από πουθενά, μεγάλες σαν στρογγυλές άργυρόχλωμες άνάσες, φυσημένες μέσ' την όμιχλη, που έπλαγιώνταν στη νύχτα. 'Η βενετική σιωπή, γεμάτη άνατριχίλες και όνειρα που άργοπόρησαν στη μυστική ζωή, άγίαζε τὰ πάντα. Το δουκικό παλάτι. 'Ασύγκριτον άριστούργημα, που αφιερώθηκαν για να τὸ άρμονίσουν μεγκλες ψυχές, που θέλησαν μόνο το έργο τους να προστεθῆ στο θαυμαστόν σύνολον, έστω σε χάδι των χειρῶν τους άπάνου σ' ένα κιονόκρανο, σ' ένα στόλισμα δαντελωτόν, σε μιὰ βάση, μόνο κάτι απ' τον έσωτερικόν έαυτό τους να μείνη εκεί, κι' ως έχανονταν το έλάχιστο όνομά τους, στο άστραφτερό φεγγοβόλημα των μεγάλων τεχνητών. Πόσα μεγάλα έχει να ξανοίξη ό βλέπων στο πολυσύνθετο έργο τους, δυνάμεις σκέψης κ' έκτελέσεως, που ήταν τὰ δυνατά γνωρίσματα των μεγάλων, και όμως δεν έμοιαζαν καθόλου μ' εκείνους, είχαν δικό τους άτομισμό, ξεχωριστό κ' υπερέφανο! Είδα μάσκες έξωτικές, άλλιώτικες, καρφωμένες σε τοίχους σπιτιών, χα-

μένων σε δρομίσκους σκοτεινούς, άγνώστους, απόμακρους, που τόσο θύμιζαν την τέχνη του Rodin και τ' όνειρό του, που για κάμποσο έμεινα στηλωμένος από βαθειά συγκίνηση. Στον 'Αγιο Μάρκο, που τόσο τον Βυζαντινό πνεύμα, έκστατικό κ' υπερούσιο ύμνολογείται εκεί, είδα bas-reliefs βωμών, που τὰ μάτια των οδηγών δεν εστάθηκαν άπάνω τους ποτέ, και στα βιβλία τους δεν τὰ σημειώνουν, μοτίβα διακοσμητικά, που σαν μακρυνή ιδέα χαράζουν στα μισόφωτα τὰ σηκών, με χρωματισμούς που μόνο θα τους δημιούργησαν άνθρωποι, για χρόνο και με ιδιοφυία ξεχωριστή άσχοληθέντες, στους συνδυασμούς έξωτικών πετραδιών, με άλλόκοτα χρώματα, που κανέναν λουλουδι δεν έχει, ούτε στην άνοιξιάτικη δόξα, ούτε στο χινοπωριάτικο δειλινό, και που θα τὰ έφεραν απ' τή μαγικήν 'Ανατολή, οι οι προπάτορες θαλασσοπόροι, οι έμπνευσμένοι πολεμισταί, που θέλησαν την πατρίδα τους, ως το μεγάλο μωσωλείο της κάθε ώμορφιάς. Το δουκικό παλάτι! ασάλευτον όραμα, που λές, κορμιά 'Αφροδιτών το ύφαναν στα βύθη σ' άύλου άργαλειούς, και που μαζί τους, μιὰ μέρα αποκαλυπτική, άνέδυσε όλόκαμπρο μακάριον από ώμορφιά, κ' έκυματίσθη για λίγο, κ' έπειτα εστάθη, για να δεχτή μέσα του μιαν έκυματίσθη για λίγο, κ' έπειτα εστάθη, για να δεχτή μέσα του μιαν ζωήν μοναδικήν, ζώην παραμυθιών και θρύλων. Τὰ φώτα που είνε στις ρίβες, άργυρόχλωμες άνάσες άπλαστων στηθειών, σπαρμένες στην όμιχλη, με τριγυρίζουν, τὸ χαϊδεύουν, τὸ δείχνουν χιμαιρικό κι' άπίστευτο, μέσα στη νύχτα τή βενετική. 'Ερημο φαίνεται. Κι' όμως στέυτο απ' τὰ σκοτεινά βόλτα του, στών θυρών τή βάση, κάποιον έσκιον σέρνουνται και θέλουν ν' άναπαυτοῦν. Συμμαζεμένοι εκεί έσκιον μαῦροι δίχως τίποτα να ξεχωρίζη άποπάνου τους, περιμένουν το χάραμα για να κρυφτοῦν πάλι, δεν ξέρω που, το χάραμα που άργεί να 'ρθῆ. Σαν γυναίκεια φάσματα, διωχμένα απ' τή Ζωή, νυχτογεννήματα, έρείπια, περιμένουν το άβέβαιον έλεος του σπανίου διαβάτη, βέβαια το πνευματικόν, που θέλει συγκινηθῆ απ' τὰς άγνώστους υπάρξεις τους. Τίποτε το θλιβερότερον από τους έσκιους των έρειπίων της Λαγνείας και της άτυχίας, που θανάσιμα πέφτουν, σε μιὰ χώρα νεραϊδική, μπροστά στη θύρα ενός ναού αφιερωμένου στην αίωvian ώμορφιά! 'Ω Δουκικό παλάτι! Παρέκει, άπάνου στο γιοφύρι το μαρμάρينو, γυναίκες του λαού, με τὰ μεγάλα τους μαλλιά δεμένα άπέριττα, έχουν σταθεί και μιλοῦν, κινώντας τὰ χέρια, που φαίνεται πώς προσπαθοῦνε να διώξουν τή θαμπούρα που έλο και πυκνώνει, και κάποιον λόγια τους τονισμένα δυνατά ξαφνικά, σαν ό ήχος χαλκίνου όργάνου στην ήσυχη γλυκύτη των έγγόρδων, άκούονται μακρύτατα κι' ό αντίλαλός τους χάνεται στο κανάλι της Γεφύρας των Στεναγμών. Σε λίγο το περπάτημά τους ρυθμικό στα πλακόστρωτα, σαν ήχος ξυλίνων κυβάλων, που τον πολλαπλασιάζει ή ήχώ, σβύνεται άγάλι, άγάλι. Μόνον οι έσκιον στις βάσεις των θυρών, τὰ τραγικά Φώτα κ' ή Σιωπή, πάντα ή Σιωπή.—'Η αύγή έκράτησε την όμιχλη, μα δυνατός ό ήλιος κατόπι, την έκαμε να λυώση σε δρόσο πρῶινῃ, και τότε οι γόνδολες φάνηκαν ν' άρμενίζουν για τὰ μικρά ταξείδια τους,

σάν πουλιά στ' ατάραχ νερά, και τὰ πρυμνήσια σύμβολά τους, ἀση-
μένα πελέκια, ἔλαμψαν θριαμβευτικά, κ' οἱ κῆποι οἱ βενετικοί, οἱ
κῆποι τῶν ἐκκλησιῶν οἱ ἀγιασμένοι, ποῦ τὸ λιθωνωτὸν ἔχει ἐπηρεά-
σει τὰ μῦρα τῶν ἀνθῶν τους, και οἱ κῆποι τῶν παλατιῶν, με τὰς
ἀναμνήσεις τῶν ἐορτῶν και τῶν ἐρώτων, ποῦ τώρα ἀνάμεσά τους
θρηνεῖ παραπενετικά και θλιβερά, ἡ ραγισμένη φωνὴ ἑνὸς συντριβα-
νιοῦ, σὺν ἐξομολόγησι και σὺν μετάνοια, τοῦ μοιάζει με τὴν ἐσωτε-
ρική ἀλήθεια τῶν ἔργων τοῦ **Wateau**, κ' ὁ δημόσιος κῆπος ποῦ κλεῖ
ἀνάμεσα ἀπ' τὴν εὐγενικὰ ἀνθησι, τὰ πνευματικά λουλούδια ποῦ
ἔστειλαν ἕως ἐδῶ ἀπὸ τὰ ἀλαργινὰ πέρατα, οἱ δημιουργοὶ τεχνίτες,
ἀφίνουν τὸ γέλιο τῆς χαρᾶς τῶν χρωμάτων τους και τῶν μουσοβο-
λιῶν τους, σὺν εὐλογία και σὺν περηγορία, νὰ κερασθῇ με τὴν βα-
ραιομύριστη πόντιον ἀρμύρα.

Μ. Γ. Διμπερόκης.

Σ. ΣΚΙΠΗ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΡΡΩΣΤΟΥ *)

Ἡ δὲ κιθάρα μου μετεβλήθη εἰς πένθος
Και τὸ ὄργανόν μου
Εἰς φωνὴν κλαίωντων.

Ἰώβ

I

Στῆς Φύσεως τὴν καρδιά—ἀπειρόχορδη
Λύρα—ὁ Θεὸς βαθεῖα τῆς ἀνακρούει
Τίς πιὸ γλυκὲς χορδές. Τὴν ἄφραστη
Τὴν ἀρμονία ὡς κ' ὁ Οὐρανὸς ἀκούει.
Τὰ πέλαγα εἰρηνεύουν· ροδοχρώματα
Οἱ ὀρίζοντες μεστοὶ και τ' ἀπλοβούνια,
Τὰ δάση, τὰ περβόλια νανουρίζονται
Ἀπὸ ἑν' ἀόρατο χέρι σὲ μιὰ κούνια.
Σπρώχνει ὁ χυμὸς τῆς Ἄνοιξης κ' ἡ βλάστησις
Στὴν ἀνοιχτὴ κοιλάδα ὄλο λουλούδια
Και δέντρα ὀλανθισμένα και πασίχαρα
Πουλιὰ ποῦ κελαῖδοῦν τὰ νέα τραγούδια.
Δὲν ἀπολείπει τίποτε ὡς κ' οἱ ἀνέρες
Οἱ πεταλοῦδες κλώθουνε στὰ φύλλα,
Ἀπὸ τῆς Γῆς τὰ κατακόμπια χύνεται
Κυρίαρχη στὰ γύρα ἡ Ἀνατριχίλα.
Ἀνάμεσα σὺν τί γυρεύει αὐτὸς ὁ ἄρρωστος
Ὁ μαραζιάρης ποῦ φθινόπωρο ἐνθυμίζει;

*) Ἀφιερωμένον εἰς τὸν φίλον κ. Χρ. Περσάκη.

Σὺν δέντρο ἀνεμοφύλλιστο, ἀναβλέμματα
Ρίχνει θολὰ κ' ἔτσι νὰ λήη ἀρχίζει:

ὦ Φύσις μαγεμένη! Ἀνάθεμα
Στὸν πλάνο, ποῦ τὰ πλάσματά σου
Ἐγέλασε και στὸν ἀνεμοστρόβιλο
Τῆς Ζωῆς τὰ παράσυρε μακριὰ σου.
Κατάρρα στὴ γυναῖκα ποῦ ἀπ' τὰ κάλλη σου
Πέρνει τὰ μυστικά για νὰ πλανῆ
Κάθε λεβέντη... ἀνάθεμα σὲ ἀνθρώπινη
Κάθε ἡδονὴ ποῦ σὺν καπνὸς σκορπάει.
Ἀνάθεμα σὲ κάθε μάταιη ἀπόλαυσι.
Ἀνάθεμα σὲ κάθε μεγαλεῖο.
Ἀνάθεμα στὰ πλούτη. Ἀνάθεμα
Και στοῦ δασκάλου τὸ ψυχρὸ βιβλίο.
Στὴν πρόστυχην ἐλπίδα ἀνάθεμα,
Ὅπου τὴν Ματαιότητα σκεπάζει
Μὲ πέπλους πυκνοῦφαντους κ' ἀπόκρυφες
Χαρὲς ἂν τῆς δοθοῦμε ὄλο μᾶς τάξει.
Ἀνάθεμα στὴ Δόξα τὴν ἀνύπαρκτη
Ποῦ μᾶς τραβᾷ για ἑν' ἀβλεφτο στεφάνι,
Ἀνάθεμα στὰ κούφια λόγια τῶν δειλῶν,
Κατάρρα και στὰ ἔργ' ἀκόμα. Πλάνη...
Πλάνη παντοῦ τὸν ἀνθρώπο
Τὸ φυσικὸ για νὰ συγχίζη... ὦ Φύσις
Μαγευτικὴ τὰ ἔρμα σου πλάσματα
Ἄχ ἔπρεπε κοντά σου νὰ κρατήσης.
Κ' ἐγὼ δικό σου πλάσμα, ἄχ ὁ ὑπέροφος
Δὲν εἴμουν με σένα ἐδῶ νὰ ζήσω,
Δὲν εἴμουν ὁ ἐρημίτης, ἄχ δὲν εἴμουν
Ἐνας φακίρης για νὰ σ' ἀγαπήσω.
Ἐνας κ' ἐγὼ σὺν ὄλους ματαιόδοξοι,
Ἐνας οἰηματίας. Κυνηγὸς
Κάποιων κοράκων—ἴσκιων ἄπιαστων—
Στὸ δάσος τῆς Ζωῆς· ἕνας τρελλός.
Κακία εἶνε τ' ἀνθρώπινο τὸ σύμβολο
Ἐπάνω ἀπ' ὄλα ἐστάθηκε. Κακία
Ὁλοῦ τοῦ κόσμου νανουρίστρα ὀλάκριθη,
Στὰ χέρια τῆς κρατᾷ τὴν Κοινωνία.
Ἀπ' τὸ κρασί τῆς ἠπια, ἐμέθυσα
Κ' ἐσύρθηκα στὴν ἄγρια βιοπάλη.
Μὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐχτυπήθηκ' ἄσπλαχνα,
Ἀστόχαστος, τυφλὸς στὴν παραζάλη.
Χέρι ἀδελφῶν κατὰστηθα μ' ἐχτύπηταν
Κ' ἐδόγγηξ' ἄγρια τότε—ἀπελπισιά μου!—
Αἴμ' ἀπ' τὸ στόμα μου ἔφτυσα· ἐκλονίστηκα

Κι' ἔπεσα λαβωμένος χάμου.
 Κανένα μάτι δὲν ὑγράθηκεν, ἀλλοίμονον,
 Ἐμπρός μου δὲ σταμάτησε κανείς.
 Κανείς παρηγοριά· κανείς τὸ βάλσαμο
 Δὲν ἔφερε τῆς μαύρης μου πληγῆς.
 Ἄνθρωποι—κυνηγοὶ τῶν ἀπιαστων
 Τῶν ἰσκιων—νά, περνοῦν καὶ μὲ πατοῦνε.
 Τυφλοί, δὲ μὲ θωροῦν ποῦ εἴμ' ἕνας ἄρρωστος,
 Κουφοί, τοὺς σπαραγμούς μου δὲν ἀκοῦνε.
 Μόν' τρέχουνε στὸ θρίαμβο ἀλαλάζοντας,
 Συντρίβοντας ὅ,τι βρεθῆ μπροστά τους,
 Σὰν ἄτια φρουμασμένα, δὲ στοχάζονται
 Τὴν Ἄβυσσο ποῦ εἶνε πολὺ κοντά τους.
 Δὲ σὰς μισῶ, ἀδελφοί, ποῦ μὲ σκοτώσατε...
 Καὶ τώρα ποῦ μὲ σέρνει ἕνας σκαφιῆς,
 Σκυῖτ' ἕνα λόγο νὰ σὰς πῶ:—Ἐνας ἄνθρωπος
 Ἐμοιαζε ἕναν καιρὸ πολὺ μὲ σὰς!—

II

Κι' ἡ λύρα μὲς στὰ βάρη ὄλο ρυθμίζεται
 Κι' ὄλο ξεχύνει ἀρμονικοὺς σκοπούς.
 Τῶν Μυστηρίων ὁ Μάγος ὁ Ἄορατος
 Ἄνοιγει καὶ τοὺς ἑκατὸ κρουνοὺς.
 Πνεύματα τῆς Ἄνοιξεως, βυζαίνουνε
 Γάλ' ἀπ' τῆς Φύτεις θεοτικὸ τὰ στήθια,
 Τὰ φουντωμένα τὰ κλαριά ἀναδεύονται
 Σὰν Νεράτιδας μαλλιά ἀπλωμένα, πλήθια.
 Χρυσοπηγές καὶ λίμνες ἐρωτεύονται
 Συννεφοκαβαλλάρηδες. Βαθειὰ τους
 Στὰ καθαρὰ τους τὰ νερά τ' ἀκίνητα
 Τετρασφαλοῦν τὴν ζωτικὴ θωριά τους.
 Ἀθώρητοι δυὸ κόσμοι· ἕνας ἀπ' τὸ Ἄπειρο
 Κι' ἕνας ἀπ' τὸ Μηδὲν γυρεύουν
 Τὸν τρίτον ἀδελφὸ τους. Νὰ χωρέσουνε,
 Νὰ μποῦν στὴν Πλάσι τὴ στενὴ παλεύουν.
 Κι' ὁ μαραζιάρης ὁ ἄρρωστος ἀνάμεσα
 Ρίχνει κραυγὴν πρὸς ὄλ' ἀπελπισιῆς.
 Κυνηγεμένος ἀπ' τὰ σκότη κι' ἀπ' τὴν ἔρημο
 Στὸ μέγα φῶς τί νὰ ζητᾷ ὁ βαλμάς;
 Παρατονία κάθε του λόγος στὴν ὀλόδεται
 Τὴ μουσικὴ. Ἀσκημία κάθε του πράξις.
 Σὲ μιὰ στιγμὴ τρέμει τὸ καθετὶ ὀλοτρίγυρα
 Μὴν τύχη καὶ σαλέψει ἡ τάξις.
 Τὴ θύρα κρούει τοῦ πρώτου, ὁ δυστυχής,
 Τοῦ κόσμου, ὅμως κανέναν δὲν τοῦ ἀνοίγει.

Κρούει τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου... Κρύα σιγὴ
 Παντοῦ καὶ πουθενὰ εὐσπλαχνία ὀλίγη.
 Δάκρυα σταλάζουν ἀπ' τὰ μάτια του
 Ποῦ ξεψυχοῦν σὰν κύκνοι· ἄκοπα κλαίει.
 Τὰ χόρτ' ἀναπερνῶντας καίονται δλόγυρα
 Κι' αὐτὸς πάντα βχδιζει κι' ὄλο λέει:
 Ἄλλοίμονον! Ἄς εἶτανε τὸ πλάσμα σου
 Μιὰ κι' ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ ξαναπλάσης
 Καὶ τάζω σου μ' ἐσὲ σὰν πρωτογέννητος.
 Καὶ σὰν θεριὸ πῶς θενὰ ἐζούσα, ὦ Πλάσις.
 Πά' σὲ φτελιᾶν, σὲ πλάτανο θενᾶστενα
 Κρεβατωσιά μου κουνητὴν ἀπὸ ρουπακία,
 Θὰ κούρνιαζα γλυκὰ μὲς σὲ κλωνόκλαρα
 Κάθε νυχτιὰ κι' ἐγὼ μὲ τὰ κοράκια.
 Ἀχάραγα θὰ ζύπναγα. Θὰ λούζομου
 Μὲ τὰ νεροπαπλέκια στὰ καθάρια
 Νερόλιμνα καὶ θενὰ ξαπλωνόμουνα
 Θενὰ κυλιόμου στ' ἄγρια τὰ χορτάρια.
 Θὰ μουστελνες ἀγέρι μοσκομύριστο
 Νὰ μοῦ χτενίζη τὰ μαλλιά τὰ ρούσα
 Κι' ἐγὼ μὲ καραμοῦζα ἀλλόκοτα, τραχιὰ
 Σὰν ἀγαπητικιά μου θὰ σὲ ὕμοῦσα.
 Τώρα μὲ φεύγεις ἐκδικήτρα· ὅμως τὸ αἷμα μου
 Ποῦ τὸ σπατάλησα στὸ πλάνημα μου,
 Τὸ ἀναζητῶ στὰ κόκκινα τριαντάφυλλα
 Ποῦ ἀνθοῦν σὰν κάποιοι σκρασμοὶ ἐδῶ χάμου.
 Καὶ βούλομαι σὰν Λίβας νὰ ξεχύνουμου
 Για μιὰ στιγμὴ καὶ σὰν Φωτιὰ ν' ἀνάψω,
 Τὰ κάλλη τὰ χρωματιστά σου τὰ ἄμετρα
 Ἐνα πρὸς ἕνα, ὦ Πλάσις, νὰ σοῦ κάψω.
 Καρτέρι στὴν Ἀνατολὴν, ὦχ νᾶστενα,
 Τὸν Ἥλιο ἀπὸ τὸ ἀμάξι του—ὁ Ἄραπης
 Ἐγὼ—νὰ τὸν γκρεμίσω. Ὡχ καὶ νὰ δύνουμου
 Τὴ βρύση νὰ στερφέψω τῆς Ἀγάπης!
 Νὰ μὴν ἀνθίσουν πικὰ στοὺς κάμπους λούλουδα,
 Μήτε καὶ στίς στενὲς καρδιὲς ἐλπίδες,
 Ὡ Πλάσις, νᾶσαι ἀπέραντο ἕνα κότεργο,
 Παντοῦ ὡς σκυλιὰ νὰ οὐρλιάζουν ἄλυσίδες.
 Ὡχ νὰ μποροῦσα, ὦ Πλάσις! Μὰ δὲν δύναμαι
 Μηδὲ κι' ἕνα ζωῖφι σου νὰ βλάψω.
 Μὰ οὔτε νὰ σὲ ποθήσω πιά, μήτε καὶ τίποτε
 Ἄλλο νὰ πράξω· μήτε καὶ νὰ κλάψω.
 Μοῦ ρούφηξεν ἡ Λάμια τὴ ζωῦλα μου
 Σὰν μιὰ σταλιά στερνὴ σ' ἕνα ποτῆρι,
 Κατάρια στὴ γαλήνη τοῦ καλόγερου,

Κατάρρα καὶ στοῦ ἀθλίου τὸ παραδεῖρι.
 Ἄνάμεσά σου τάχ' ἀκόμα στέκομαι,
 Ὅμως εἶμαι μακριὰ κι' ἔξω ἀπὸ σένα.
 Τόπο δὲν πιάνω οὐδ' ὅσο ἀλαφροφύσημα
 Κάποιου ἀγερῖου, ὠμμένα.
 Μῆτε σφερδοῦκλι δὲ θενά φυτρώσω κάποτε
 Στῆς Λησμονιᾶς τὰ Τετραλάγκκαδα ... Μονάχα
 Σὰν κύκνος θὰ σέ χαιρετήσω θρηνολάλητα
 Καὶ θὰ σ' ἀφήσω, ὦ μάνα μου Φελάχα!

III

Κι' ἡ λύρα μὲς τὰ βάρη ὅλο ἀνακρούεται
 Κι' ὅλο ξεχύνει ἀρμονικούς σκοπούς.
 Νεράιδες στὸν ὀλάνοιχτον ὀρίζοντα
 Στένουν μαλαματένιους ἀργαλειούς.
 Ζέφυροι ζευγολάτες τὰ βωιδάμαξα
 Τ' ἀνέραί τους ζεύουν καὶ θερίζουν
 Στάχια-δροσιές στὰ αἰθήρια τὰ πισάλωνα
 Κι' ὅλη τῆ Γῆ μὲ θημωνιές γεμίζουν.
 Στέλνουν τῆς ἐρωτιᾶς κρυφομιλήματα
 Τὰ σύρραχα στὶς παραπελαγιές,
 Χεροπιαστὲς ὀλόγυρα χορεύουνε
 Οἱ Νοσταλγίες μὲ τὶς Ἀποθυμίες.
 Γυροῦν οἱ ποντοπόροι καὶ στ' ἀπόβραχα
 Στέκουν νὰ ξαποστάσουν—τὰ γλαρόνια,
 Περίτρομα σὲ καταφύγια Τάριταρα
 Ὁρμοῦν ὄλα τῆς Πλάσις τὰ δαιμόνια.
 Κι' ὁ μαραζιάρης ὁ ἄρρωστος ἀνάμεσα
 Χαιρετισμὸν πρὸς ὄλα τώρα στέλνει.
 Ὅπου τὸν στέλνει τὲ φαράγγια ὁ Ζέφυρος
 Κι' ὁ ἀντίλαλος γλυκὰ τὸν ξαναφέρει.
 Γαλάζιε μου Οὐρανέ κι' Ἦλιε μου ἀθάνατε,
 Παρθένα Χαραυγή, Μέρα μητέρα,
 Ἀπρίλη ἐρωτικὴ καὶ μοσκοφτέρουγε,
 Ποῦ καταλυεῖς τὸν ἄγριο τὸν Ἀγέρα,
 Θάλασσα μακρινή, βουνὰ ἐκατόκορφα,
 Ψηλὲς ραχοῦλες, δάση κι' ἀνθοπλάτια,
 Πύργοι καὶ κάστρα, ἐρημωμένα ἐξὼκκλησα
 Καὶ σὰν κισσοὶ πλεγμένα μονοπάτια,
 Σὰς χαιρετῶ μὲ ὄση μοῦ μένει δύναμι
 Μὲς στὰ καμὲν' ἀπ' τὸ μαράζι στήθια,
 Σὰς χαιρετῶ μὲ τρυφεράδα ξέψυχη ...
 Ὅνειρα ἐσεῖς, ζωὴς καὶ παραμύθια.
 Σὰς χαιρετῶ δεντρά μου ἐσὰς, ποῦ κάποτε
 Στοὺς ἴσκιους σας τοὺς ἀπλωτοὺς ἐρχόμουν

Καὶ τῶν καλοκυράδων τὰ ταξίματα
 Χυμένα σὲ σκοπούς ν' ἀκούω καθόμουν.
 Σὰς χαιρετῶ λουλούδια ποῦ σὰς ἔστενα
 Πολλὲς φορὲς κουβέντες. Γειά—χαρὰ σας,
 Ὡ πεταλοῦδες! Ἡ ψυχὴ μου ἡ ἀδελφοῦλα σας
 Σὲ λίγο δὲ θὰ βρίσκειται κοντὰ σας.
 Κι' ὦ μέλισσες ποῦ τὰ μπουμπούκια πέρνετε
 —Τάχα σὰν ἀμαζόνες—ἀλογάκια,
 Τζιντζίκια ποῦ νυχτώνεστε λιπόθυμα
 Ἐπάνω ἀπ' τὸ σκοπὸ στὰ ρολογάκια,
 Ὅλα, ὄλα χαιρετῶ σας! Ὁ καθρέφτης σας
 Ὁ κρουσταλλένιος αὔριο ἄς μὴν τρομάζη
 Νὰ θαμπωθῆ, νὰ ραγιστῆ ἀπ' τὸν πόνο μου
 Σὰν ἀπὸ πάχνη, ἢ σὰν ἀπὸ χαλάζι.
 Σὰς χαιρετῶ, ἀγεράκια μου ἀλαφρόπνοα
 Ποῦ κυνηγᾶτε τὶς ὠραῖες δροσοῦλες,
 Ἐπάνω στὰ νερά καὶ στὰ φυλλώματα,
 Ἐπάνω στὶς βραγιές καὶ στὶς μερτοῦλες.
 Ἦχοι ποῦ ἀκούω καὶ δὲν ἀκούω καὶ χρώματα
 Ποῦ βλέπω καὶ δὲ βλέπω—Περασμένοι
 Δικοί μου στοχασμοί, δικά μου ὄνειρατα
 Πόθοι μου νεανικοὶ κι' ἀφανισμένοι.
 Σχήματα στερεὰ ποῦ μένετε
 Ἀκούραστα τόσους αἰῶνες ἴδια.
 Κι' ἄλλα τῶν νεφελῶν ποῦ ὑψώνεστε
 Πότε σὰν ἀετοί, πότε σὰν φεῖδια,
 Καὶ πότε σὰν καπνοὶ τῶν λιβανιῶν ἀπὸ
 Ἀόρατα ἱερέων θυμιατήρια
 Λειτουργικά, ἐδῶ μέσα στὴν ἀπέραντη
 Τὴν ἐκκλησιὰ τῆ Χτίσι, ἄπειρα, μύρια,
 Πρωῖνὰ καὶ μεσημέρια ποῦ διαβήκατε
 Καὶ δειλινὰ στὸν γλήγορον καιρὸ μου
 Κι' ὄσα θενά διαβήτε αὔριο, μεθαὔριο
 Ποῦ θενά λείπω στὸν ἀφανισμό μου,
 Μορφές καὶ πλάσματα κι' ὄραματα
 Τῆς ταραγμένης φαντασίας μου κι' ὀλοένα
 Ποῦ σβύνουν τῶν ματιῶν μου, ὅπου συγχίζεστε
 Μὲς στὰ στενά μου ἀπὸ τὸ Χάος φρένα,
 Ὡ Φύσις, ὦ Στερέωμα ποῦ ἀνάπαυα
 Ἐναν καιρὸ σὲ Σὲ τ' ἀνάβλεμμά μου,
 Ὡ κόσμοι τῶν ἀδύστων ποῦ κατέβαινα
 Μὲ τ' ἀστενία ἄλλες βολές πτερά μου,
 Σὰς χαιρετῶ γιὰ πάντα ... Ἦνα μυστήριον
 Ὅχι νῆειταν ἡ ζωὴ μου καὶ νὰ μείνη

Ἄλυτον σάν Σφιγγὸς αἰνίγμα
Στῶν Αἰώνων τῆ δίνη.

IV

Κι' ἡ λύρα μέσ στα βάρη δὲν ἀκούεται,
Δὲν στέλνει πλέον ἓνα γλυκὸ σκοπό.
Μόνον ἡ Θλίψις σάν ἀστὲρι ἐπρόβαλεν
Ἐπάνω ἐκεῖ στὸ λόφο τὸ μικρό.
Γέρνουν ἐμπρὸς σιτὴν Πλάσι, γονατίζουνε
Λουλούδιες καὶ δεντρινὲς ζώες,
Πένθιμ' ἀναστενάγματα σκορπίζονται
Καὶ πέφτουν καταχνιὲς οἱ ἀναπνοές.
Παρακαλοῦν καὶ δεόνται ὅλα τὰ πράγματα
Τὸν ἄρρωστο νὰ τὸν ἐσπλαχνιστῆ
Κι' αὐτὴ ἓνα λάκκο ἀνοίγει καὶ τὸ πλάσμα της
Τὸ ξαναπέρνει, τὸ σκεπάζει ἐκεῖ.
Οἱ ἄνεμοι οἱ ἀδελφοποιτοὶ του, οἱ φιλενάδες του
Οἱ αὔρες, στὴ στερνὴ του κατοικιά,
Σφυρίζουνε τ' ὀλάγριο μοιρολόι του
Ἐνῶ σιμώνει ἡ Νύχτα ἀπὸ μακριά.

1905.

Σ. Σκίπης

ΑΙΜΙΓΙΑΣ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

ΙΣΚΙΩΜΑΤΑ

Στοὺς Ἰσκιούς τοὺς ἐσπερινούς
Ἡ ξωτική Ἄνουφάντρα
Τὸν ἀργαλειό της ἔστησεν
Ἄξω ἀπ' τ' ἀπόσκια τ' ἄντρα.

Πέρνει τῶν δέντρων τοὺς ἀνθούς
Στὰ χέρια της γιὰ ὑφάδι,
Καὶ γιὰ στημόνι τῶν νεφῶν
Τὸ θλιβερό μαγνάδι.

Καὶ ὑφαίνει πέπλους λαγαρούς
Κι' ὀλάπλωτες ταντέλλες,
Καὶ δένει τοὺς ἀμίλητη
Μὲ τίς κρουστὲς κορδέλλες.

Ἡ Σιωπὴ ὀλοξόπνητη
Μὲ τὰ θλιμμένα μάτια,
Βοηθάει καὶ παραστέκει την
Καὶ στρώνει τὰ πλεγμάτια,

Ἄξω ἀπ' τὸ κάστρο τῆς Ἑρμιᾶς
Κι' ἀπ' τὰ φαράγγια γύρα,
Ἄπου κοιμάται ἡ ἄγρωστις
Μὲς στῆς νυχτὸς τὰ μύρα.

Ἡ Πλάση στέκει αἰχμάλωτη,
Κι' ἡ καλαμίθρα μόνη
Τὴν Ἄνουφάντρα τραγουδεῖ,
Ποῦ ὑφαίνει κι' ὄλο ἀπλώνει,

Τοὺς πέπλους της τοὺς λαγαρούς
Καὶ τίς ἀχνὲς ταντέλλες
Κάτω ἀπ' τῶν δέντρων τῆ σιγῆ
Μὲ τίς κρουστὲς κορδέλλες.

ΣΙΒΥΛΛΑ

Στὸ σπίτι σου τὸ εὐκολοξάνοιχτο.
Ποῦ εἶνε ἀπ' τὴν Πολιτεία ἔπάνω.

Σ. Σκίπης

Στὴν πολιτεία ποῦ ὀρίζεις Βασιλιάς,
Δρυμούς, λειμῶνες, δάση κι' ἀνθοτόπια
Τὰ φωτεινά, τὰ πλούσια καὶ τ' ἀπέραντα
Μὲ τοὺς λευκοὺς τοὺς δρόμους, τ' ἀκροτόπια,

Κάπου στὴ χώρα σου μακριὰ κι' ἀπόμερα
Εἶνε βουβὸ δρομὶ κι' ἐρημωμένο,
Ποῦ λὲς πῶς ἡ Ζωὴ ὡς ἐκεῖ δὲ σκόρπισε
Κανένα της ἀχνάρι εὐλογημένο.

Κι' ἦρθα ἀπὸ Χώρα ἀγνήν καὶ ἀγνώριστὴν
Στὸ ἐρημωμένο σου δρομὶ νὰ ζήτω
Μοναχική, φτωχὸν ἐρημητήριο
Μὲ σύμβολα τοῦ Νοῦ ψηλὰ νὰ στήσω.

Μὲς στὴ θρησκεία μου τὴν ἀλλόκοτη ἔζησα
Χειμῶνες, ἀνοιξες, ὀλάγια θέρη'
Καὶ τὸ βωμό μου ἀνύψωσα κι' ἐστέρωσα
Μονάχη ἐγώ, μὲ τὸ δικό μου χέρι.

Κάποια νυχτιὰν ἦρθες ἀργὸς καὶ στάθηκες
Στὸ ταπεινὸ, φτωχὸ μου ἐρημητήριο,
Γονάτισες στὴν Πύλη του κι' ἐπρόσμεινες
Τῆς λειτουργίας μου τὸ κρυφὸ μυστήριο.

Σίβυλλα ἐγώ, σιβυλλικά σοῦ ἀνέμελψα
 Τὴ μυστικιά μου αὐτὴν ἀκολουθία,
 Καὶ σὺ γονατισμένος μοῦ ἐψιθύρισε,
 — ὦ χαῖρε, τοῦ Θεοῦ μου, Ἰέρεια θεία!

Προσκύνησε καὶ διάβηκε καὶ μάκρυνε
 Πρὸς τῶν λειμώνων τ' ἀνθισμένα πλάτια,
 Ἐκεῖ ποῦ ἡ Δόξα σοῦ ὕψωσεν
 Ἄρχοντα βασιλιᾶ λευκὰ παλάτια.

Σμύρνα καὶ νάρδον καίω καὶ λίβανον
 Κι' ἀλαφροπερπατάω καὶ θυμιατίζω,
 Ἄπ' ὅπου ἐδιάβηκε ἐσὺ καὶ πάτησε
 Καὶ τὸ φτωχὸ δρομὶ καλοτυγίζω,

Ποῦ ἦρθ' ἀπ' τῆ χώρα ἐγὼ τὴν ἄγνωρη
 Νὰ ζῶ στὸ ἐρμηκοκλήσι τὸ θλιμμένο,
 Καλότυχη κι' ἐγὼ τὸ χαῖρε ποῦ ἄκουσα
 Ἄπὸ τὸ Βασιληᾶ τὸν παινεμένο.

ΕΠΙΚΛΗΣΙ

— ὦ Ἐσὺ Μητέρα,
 Ὅπου τὸ εἶναι σου
 Φιλιά στὸ φῶς ποῦ ἡ Ἄρτεμις σκυρπίζει,
 Τώρα ποῦ ἡ Νύχτα σου ἐμαρμάρωσε
 Καὶ δὲ βλογαεὶ μέρα,
 Περνῶ τὸ δρόμο σου τὸν κάτασπρο
 Ποῦ ἀπ' τὸ κατῶφλι μου ἀρχίζει
 Καὶ θὰ μὲ φέρῃ μπρὸς στὰ πόδια σου,
 Μητέρα!

Τὸ μυστικὸ κανεὶς δὲν τῶμαθε·
 Μονάχα Ἐσὺ κι' ἐγὼ τὸ ξέρω
 Ποῦ ἔχω ἓνα σύμβολο στὸ μέτωπο
 Καὶ κάποιον σκηπτρο νὰ σοῦ φέρω.

Τώρα ποῦ ἡ Νιότη μου μ' ἐσταύρωσε
 Στὸ μέτωπο μὲ τ' ἅγιον μῦρο,
 Τὴ νύχτα τούτη ποῦ ἐμαρμάρωσε
 Κάθε τῆς Μοίρας γῦρο,

Πέρνω τὸ δρόμο σου τὸν κάτασπρο
 Ἄπ' τῆς Ἄρτεμιδος τῆ δόξα,
 Ποῦ φέρνει ἀπ' τὸ κατῶφλι μου
 Ἴσα στῆς Πύλης σου τῆ Δόξα.

Ποῦ νᾶσαι; τώρα θέλω Σε,
 Ποῦ ὀργᾶς καὶ κάθε ζῶη πλάθεις,
 Πλάσε καὶ μένανε τὴν ἀμορφη Ζωοῦλα μου
 Ὅπως Σὺ βούλεσαι, Μητέρα.

Θέλω τὸ φίλημα ποῦ μοῦταξες
 Μιὰ νύχτα ποῦ ἄχνιζαν τ' ἀστέρια,
 Ποῦ ἓνα μὲ τ' ἄλλο σβῦναν κι' ἐφευγαν,
 Γιὰ νὰ φωτίσουν ἄλλα χέρια.

Κ' ἦταν ἡ νύχτα ποῦ ἐγονάτισα
 Κι' ἄλλος δὲ μ' εἶδε παρὰ Σὺ.
 Κι' ἦταν ἡ νύχτα ποῦ ἐγὼ ἐβόγγηξα
 Κι' ἀπόπαιδὸ σου εἶπα πῶς εἶμαι·
 Κι' ἦταν ἡ νύχτα ποῦ μ' ἐπίκλησι
 Κι' ὅλη ταπείνωσι σὲ ὑμνοῦσα
 Κι' ἄλλος δὲν ἄκουε παρὰ Σὺ,
 Ἡ νύχτα ἐκείνη ποῦ δὲν ἤξερα,
 — Ὅπως δὲν ξέρω—κι' ἂν ἐζοῦσα.
 Κι' ἦταν ἡ νύχτα ποῦ ἔκλαψα
 Κι' ἄλλος δὲ μ' εἶδε παρὰ Σὺ.

Τὸ μυστικὸ κανεὶς δὲν τῶμαθε.
 Μονάχα ἐγὼ καὶ Σὺ τὸ ξέρεις,
 Ποῦ μοῦταξες τὸ φίλημα
 Τὴ νύχτα ἐκείνη πῶς θὰ φέρῃς.

Μπρὸς στὸ κατῶφλι μου σὲ πρόσμενα
 Ὅρες γυρνώντας τὴν ἀνέμη
 Κι' ἀνιστορῶντας πάντ' ἀκούραστη
 Τὸ παρμῦθι,
 Ἄπ' τῆ στιγμὴ ποῦ ἐβράδυναζεν
 Ὅς ποῦ ἔκραζε τ' ὀρνίθι.

Τριγύρω μου ἦρθανε ν' ἀκούσουνε
 Ἡ ἀγωνία κ' ἡ θλίψη μὲ τὸν τρόπο·
 Καλῶς νὰ ρθοῦν. Τοὺς δέχτηκα
 Μὲ καλωσύνη.
 Μὲ φίλησαν καὶ μοῦδωσαν τὴ Δύναμι
 Καὶ τώρα εἶνε δὲν εἶνε πιά στὸ δρόμο.

Ὦρες μπρὸς στὸ κατῶφλι μου
 Γυρνώντας τὴν ἀνέμη
 Κι' ἀνιστορώντας πάντ' ἀκούραστη
 Τὸ Παραμῦθι,
 Σὲ πρόσμενα ὅταν βράδυαζεν
 Ὡς που ἔκραζε τ' ὄρνιθι.

Μονάχα Ἐσὺ δὲ φάνηκες.

Κι' ἐγὼ θὰ ρθῶ μονάχη μου.
 — Πέτρωσες κι' ἄσειστος ἔγεινες βράχος—
 Ἐμένα δὲν φοβίζει
 Ὁ δρόμος σου ὁ παντέρημος,
 Σὰν ἄξια θυγατέρα,
 Τώρα ποῦ ἔχω τὴ Δύναμι
 Καί φέρνω Σου τὸ σκῆπτρο καὶ τὸ μύρο,
 Δέξου με τώρα ὅπου ὀργᾶς
 Καὶ κάθε ζωὴ πλάθεις,
 Ποῦ ἡ νύχτα πιά ἐμαρμάρωσε
 Καὶ δὲ βλογάει Μέρα,
 Πλάσε καὶ μενανε τὴν ἀμορφη Ζωοῦλα μου,
 Ὅπως Σὺ βούλεσαι, Μητέρα!

ΣΤΟΙΧΕΙΩΜΕΝΟΣ ΠΥΡΓΟΣ

Τοὺς πλοκαμούς ποῦ ἐλίσσονται
 Στοῦ Πύργου τὸ καφάσι,
 Ποῦ ἀσπρολογᾶ καὶ ὑψώνεται
 Στὰ ἐρημικὰ τὰ δάση,

Ματάκια μὴν τοὺς βλέπετε,
 Μὴν τοὺς ἀγγίξετε χέρια,
 Μηδὲ στοῦ Ἥλιου τ' ὀλάσπρο φῶς
 Καὶ μήδε μὲ τ' ἀστέρια.

Μέσ' ἀρχοντεύει ἡ Ρήγισσα,
 Ἡ ποθοκαταλύτρα,
 Ποῦ κυβερνᾷ καὶ νοιάζεται
 Τῆς Μάνας Γῆς τὰ φύτρα.

Τοὺς πλοκαμούς, ποῦ ἐλίσσονται
 — Δεντρογαλιές καὶ φείδια—
 Τῆς Ρήγισσας τῆς Μάγισσας
 Σημαδιακὰ στολίδια,

Ποῦ σπάρθηκαν καὶ φύτρωσαν
 Καὶ σειοῦνται ἀνάρια-ἀνάρια
 Κ' εἶν' ἀπ' τὴ γῆς ὡς τὴν κορφή
 Φαρμακεμέν' ἀχνάρια,

Μὴν τοὺς θωρῆτε, μάτια μου,
 Χέρια μὴν ἀπλωθῆτε,
 Μὴν τύχη καὶ δεντρογαλιές
 Καὶ φείδια ἐσεῖς γενῆτε.

Αἰμυλία Κούρτελη

Σ. ΣΚΙΠΗ

ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Εἰς τὸν συνάδελφον κ. Παῦλον Νιρβάναν

Στὸ καράβι ποῦ ἔφερε τὸ Γιάννη Περμάχο ἀπὸ τὴν Ξενιτιά μὲ τόσα ὄνειρα καὶ τόσες ἐπιθυμίες στὴν πατρίδα του, εἶταν κι' ἓνας συντοπίτης του, στὸν ὅποιον ὅμως δὲν ἔδωσε γνωριμιὰ γιὰ ν' ἀποφύγη τίς κουβέντες ποῦ θὰ τὸν ἀπασχολοῦσαν, θὰ τὸν ἔβγαζαν ἀπὸ τίς σκέψεις του—σκέψεις ξενιτεμένου ἓνα σωρὸ χρόνια—ὅπου εὑρίσκει τῶρα τὴν ἀπόλυτη ἡδονή.

— « Σὲ τόσο πιά διάστημα μετρημένο, θ' ἀντικρύσω τὸ λιμάνι· αθὰ ρθοῦν οἱ βαρκάρηδες· θ' ἀκούσω φωνές δικές μου γνώριμες· θὰ μὲ ἀβρίσουν, θὰ βριστῶ στὴ γλῶσσα μου· θὰ μὲ πάσουν ἐπὶ τέλους· θὰ ἀβγῶ ἔξω· θὰ πάω νὰ συγυριστῶ κι' ὕστερα . . . ὕστερα θὰ βγάλω ἀπ' τὸ σεντοῦκι τὰ δῶρα ποῦ τίς πῆρα. Ἄλλα εἶνε ἀπ' τὴν Ἀμερिका, ἄλλα ἀπ' τὴν Γιαπωνία, ἀπ' τὴν Ἰνδία, ἀπ' τὴν Αἴγυπτο καὶ τί καὶ πόσα κι' ἀπὸ ποῦδὲν εἶνε; Θὰ τὴν φιλήσω μ' ἓνα φιλὶ ποῦ αθὰ κλείνη ὅλη μου τὴν ψυχὴ νὰ σπαρταρήσῃ· θὰ τὴν πάρω στὰ γόνατά μου ἐδῶ σὰν ἄλλοτε· θὰ τὴ σφίξω σὲ τρόπο νὰ τρίξῃ ἐπάνω μου ὀλόκορμη. Θὰ τῆς βρέξω μὲ δάκρυα τὸ προσωπάκι της. Ὡχ ἀλήθεια· τώρα θὰ εἶν' ὠραιότερη ἀπὸ ἄλλοτε· θὰ εἶνε γυναῖκα πιά ἀμεστωμένη. Κι' ὕστερα . . . ὕστερα θὰ τῆς βάλω ἓνα ἓνα ὄλα τὰ ἀδῶρα ἐπάνω της νὰν τὴν στολίσω. Ἐδῶ στὸ λαιμό σου κρεμάω αὐτὴ τὴν ἄλυσσο· μιὰ ζωὴ, ἀγάπη μου, ἀκέρια· μιὰ ζωὴ ἀφημένη «στὶς Ἰνδίες. Ἐδῶ στ' αὐτάκια σου σοῦ κολλάω αὐτὰ τὰ σκουλαρικία ποῦ κρύβουν τὴ ζωὴ μου στὴν Ἀμερिका· στὰ χερσάκια ἐκεῖνο «τὸ βραχιόλι, στὰ δαχτυλάκια αὐτὰ τὰ δαχτυλίδια. Ζωές, ζωές, «ζωές. Ἐγὼ δὲν ἔχω μιὰ ζωὴ, ἀγαποῦλα μου, σὰν τοὺς ἄλλους, ἐγὼ «ἔχω πολλές ζωές κι' ὅλες γιὰ σένα, κυρά μου! »

Ἄπ' τὴν ἄλλη τὴ μεριά κάτι ἤθελε νὰ μάθῃ, κάτι νὰ ρωτήσῃ τὸ συντοπίτη του. Ὅμως πάλι γιατί αὐτὴ ἡ ἀδυναμία ἢ παιδική, γιατί; Σὲ λίγο τάχα δὲν θὰν τ' ἄκουε ὅλα ὅλα ἀπὸ στόματα πρόσφιλα; Ὅλα τ' ἀπορήματά του δὲ θὰ λύνονταν; Ὅλη τὴν ἢ περιέργεια δὲ θὰ ἱκανοποιότανε; Ὅχι, ὄχι! Ἐσηκώθηκε ἀπότομα καὶ μὲ λίγα στερεὰ, ἀποφασιστικὰ βήματα βρέθηκεν ἔξω στὸ κατάστρωμα. Ἐνα δελφίνι συναγωνιζόταν στὸ τρέξιμο μὲ τὸ καράβι. Τί δελφίνας ἀλήθεια! Ἐκεῖ ποῦ χανόταν, ἔδινε μιὰ καὶ βρισκόταν εἰκοσι ὀργυιές μπροστά. Οἱ γλάροι κι' ἄλλα θαλασσοπούλια ἐχόρευαν στὰ ἀφρισμένα νερά.

Κουράστηκε τὴν ὥρα στὸ μεγαλόπρεπο θέαμα καὶ γυρνώντας ξαφνικὰ ζήτησε ν' ἀνέλθῃ τὸ σιγάρο του. Μιά συντροφιά παρέκει εἶταν ριχμένη σὲ συζήτησι, ὅμως ἀδιάφορη γι' αὐτόν. Ὁ συντοπίτης του διευθυνόταν τώρα πρὸς τὸ μέρος του. Εἶχε μιὰν ἔκφρασι καλοκάγαθη.

— Καὶ πόσα χρόνια λείπετε ἀπ' τὸν τόπο σας; Τὸν ρωτᾷ οὗτος Γιάννης ὁ Περμάχος.

— Ἀπὸ τὰ πέρσι μόνο· ἔντεκα μῆνες κλείνουν. Τοῦ ἀποκρίθηκεν ἐκεῖνος. Ἐπῆγα στὸ Καρτούμ, ὅπου ἔχει καφενεῖο ὁ θετός μου, μὰ δὲ μὲ σήκωσε τὸ κλίμα καὶ γυρίζω πίσω.

— Ἀπὸ τὰ πέρσι; Ἐντεκα μῆνες; Τόσο μόνο; Ἀπὸ μιὰν ἀγγαλιάσι ὀρμέφυτη ἔτριψε τὰ χεῖρα του νευρικὰ.

— Ναὶ τόσο μόνο! Τοῦ λόγου σας λείπετε πολλὰ χρόνια ἀπ' τὴν πατρίδα σας;

— Οὐ πολλὰ καὶ πολλὰ· πάμπολλα μ' ἄλλους λόγους, ποῦ θὰ πῆ... (Μέσα του ἢ περιέργεια ἐδιαπλατώθηκεν)... (Σὲ λιγάκι).

— Ἐγνώριζα ἀπ' τὸν τόπο σας ἕνα κάποιον Δημήτρη Περμάχο (εἶταν ὁ ἀδελφός του)... ὅχι τὸν γνωρίζετε βέβαια.

— Ὅταν εἶταν βέβαια τὸν ἐγνώριζα, ἀλλὰ τώρα πιά οὔτε μὲ γνωρίζει, οὔτε τὸν γνωρίζω.

— Δηλαδή;

— Δηλαδή αὐτός ὁ φουκαρᾶς ἔχει ἀρκετὸν καιρὸ ποῦ κατάπιε χῶμα.

Ὁ Γιάννης ἐσηκώθηκε σὰ βουρλισμένος. Τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ...

— Εἶσαι ἕνας ψεύτης, τοῦ λέει. Ξέρεις πῶς εἶμαι ὁ ἀδελφός του καὶ θέλεις νὰ μοῦ χωρατέψης. Μὰ τέτοια χωρατὰ ἐμένα δὲ μ' ἀρέσουν...

Ἐκίνησε νὰ φύγῃ, μὰ κάτι τὸν σταμάτησεν. Ἐκοίταξε τὸ συντοπίτη του μὲ δέος. Ἐνα δάκρυ παχύ, παχύ κατρακύλησε ἀπὸ τὰ μάτια του.

— Συχώρα με γιὰ τὸ φέρισμό μου. Εἶμουν ἀπροπαράσκευος νὰ δεχτῶ μιὰ τέτοια πληροφορία. Ἄχ ναί, λὲς ἀλήθεια· ὁ ἀδελφός μου ἔπασχε... πέθανε... πάει!

Ἀκούμπησε σ' ἕναν πάγκο· ἐσκέπασε τὸ πρόσωπό του κι' ἀρχί- νησε νὰ κλαίῃ μὲ λυγμούς.

Μέσα του τώρα ἄρχισαν νὰ ξυπνᾶνε πολὺ κακὰ προαισθήματα. Ὁ ἀδελφός του εἶταν ὁ μόνος ποῦ τοῦ ἀπόμεινε στὸ ρημαδιακό του, ποῦ τὸ εἶδε ξαφνικὰ κλεισμένο τώρα καὶ κουριασμένο ἀπὸ κουκουβάγιες καὶ ζωτικὰ, ρημαγμένο τέλεια.

Ἐκοίταξε παράξενα τὸ συντοπίτη του, τὸν ἐρώτησε τ' ὄνομά του. «Ἀλέκος Βολιμῆς».

Εἶχεν ὑποφέρει πολλὰ στὴν Ξενιτιά. Ἐκατάπιε κάθε εἶδους χολή καὶ φαρμάκι· κι' ὅσο νὰ πιαστῇ μὲ λίγα χρήματα, ἐνοιωσε πῶς εἶχε ἀφανισμένα τὰ γλυκύτερά του χρόνια.

Δώδεκα χρόνια ξενιτιά ποῦ μεγάλωνε τώρα σὰν Ἄβυσπος κι' ἐκεῖ στὸ χεῖλος τῆς ἀντίκρουσε γιὰ μιὰ στιγμή τὸ σπῖτι τῆς σαστικῆς του κι' ἀναρρίγησε.

— Ἦθελα, Ἀλέκο, νὰ μὴ σοῦ δώσω γνωριμιὰ· ἀλλὰ μιὰ ποῦ ἤθελε ἔτσι τὸ πρᾶγμα, στ' ἀνάθεμα πιά! Τί τώρα, τί ὕστερα! Νά, μὲ βλέπεις; Μοῦ εἶπες τὸν πρῶτο λόγο τὸ φαρμακωμένο κι' ὅμως νά, ἡσύχασα ὀλωσδιόλου. Ἄμ, τί θαρρεῖς; ἐπέτρωσα πιά στὴν Ξενιτιά. Ἐμαθα νὰ περιμένω ἀβόγγιστα κάθε δυστυχία καὶ μήπως ὁ ἀνθρωπος τί ἄλλο ἀπὸ δυστυχία πρέπει νὰ περιμένῃ; Ὅσο νὰ γίνῃς ἕνα κουφάρι πρέπει νὰ δαγκωθῆς ἀμέτρητες φορές ἀπὸ τίς ὀχιές αὐτὲς τίς συμφορές. Τὸ νόμο τῆς ζωῆς δὲ μπορεῖς νὰ τὸν ἀλλάξῃς ἐσὺ κι' ὁ ἄλλος.

Πὲς μου σὲ παρακαλῶ κάτι ποῦ θὰ σὲ ρωτήσω... μὰ πρέπει ξέρεις νὰ μοῦ πῆς τὴν ἀλήθεια. Μὴν τρομάζῃς δὲν εἶνε τίποτε. Ἐτσι κι' ἔτσι ἐγὼ στὴν Πατρίδα δὲν ἔχω ἕναν συγγενῆ πιά, δὲν ἔχω ἕναν δικόνε μου καὶ λέω νὰ γυρίσω πίσω μὲ τὸ ἴδιο καράβι. Νά, Ἀλέκο, ἤθελα νὰ σὲ ρωτήσω γιὰ τὴ Χρηστίνα τοῦ Πετράκη ζῆ ἢ πέθανε;

— Ζῆ λέει; ζῆ καὶ βχσιλεύει! Παντρεύτηκε ἐδῶ κὶ δύο χρόνια...

— Χά, χά! Παντρεύτηκε! Χά, χά! Ἄμ, τί πιά;

Καλὰ δὲν ἔκανε; Καὶ πόσο θὰ περίμενε ἀκόμη; Δώδεκα χρόνια τὰ λὲν αὐτὰ καὶ δεκατέσσερα ποῦ εἶταν; Οὐ, οὐ, οὐ ἀδικία... οὐ, οὐ, οὐ ἔγκλημα ποῦ ζητοῦσα νὰ κάμω!... χά, χά!

Τὰ χρόνια τραβᾶνε τὸ δρόμο τους κι' ἐσὺ σὰν θὲς τράβα τὸ δικό σου. Κερδισμένος ποτὲς δὲ θὰ βρεθῆς. Μεγάλη δουλειὰ κι' αὐτὴ βλέπεις! παντρεύτηκε, παντρεύτηκε... Ξέρεις, Ἀλέκο, ἐγὼ τὴν εἶχ' ἀρραβωνιάσῃ πρὶν φύγω... Χά, χά! Μὰ ξέρεις τώρα, καλὸ μου παληκάρι...

Ὁ Ἀλέκος ὁ Βολιμῆς τάχασε πέρα καὶ πέρα. Δὲν περίμενε τέτοια ἀπροσδόκητα πράγματα. Πρῶτη φορὰ βρισκόταν σὲ τόσο τραγικὴ ἱστορία. Πρῶτη φορὰ γινόταν ὁ αἴτιος μιᾶς τέτοιαις συγκινητικῆς ἱστορίας.

— Συχώρα με κύρ Γιάννη...

— Ὅχι, ὄχι μὴ μὲ φοβᾶσαι. Μόνο ἐδῶ.. Ὅρκισου μου σ' αὐτὸ τὸ μεγάλο στοιχειό... (δείχνει τὴ θάλασσα) πῶς δὲ θὰ μ' ἀρνηθῆς νὰ μοῦ κάνῃς δυὸ χάρες ποῦ θὰ σοῦ γυρέψω. Εἶσαι πατριώτης καὶ δὲν πιστεύω νὰ μοῦ ἀρνηθῆς. Ἐκεῖνος ὀρκίστηκε ἀνησυχημένος.

— Ἡ πρώτη εἶνε πῶς θὰ δεχτῆς ὅλο τὸ ἔχει μου γιὰ νὰ μὲ θυμάσαι. Κι' ἡ δεύτερη πῶς θὰ κρατήσης θαμμένα στὴν ψυχὴ σου βαθειὰ ὄλα ὅσα συνέβησαν μεταξύ μας ἀπόψε. Ἄκοῦς;

Νύχτα βαθειά. Οἱ ταξιδιώτες ἕνας ἕνας ἀραιώσαν. Τὸ πέλαγο πέρα στὰ μάρκη ἐμούγκριζε σὰν ἕνα θεριὸ ποῦ βγαίνει ἡ ψυχὴ του ὡρα τὴν ὡρα. Σηκώθηκαν ἀμίλητοι καὶ κατέβηκαν κάτω γιὰ νὰ ἡσυχάσουν. Ὅλα τὰ λόγια ἐσύρθηκαν ἀπὸ τὰ θαλάσσια πνεύματα. Στὶς τρεῖς ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα τὸ καρὰβι θριαμβευτικὸ ἔμπαινε πιά στὸ λιμάνι. Τὸ πρωτὶ, πρωτὶ ξανακινήθηκε κι' ἔφυγε.

Ὅρα καλὴ σου μάτια μου
Κι' ἀέρας στὰ πανιά σου

Τραγουδοῦσαν οἱ ψαράδες μὲ τὶς βραχνές τους φωνές.

* *

Ἐξημέρωνε δευτέρα μεγάλης βδομάδας. Μιά θρησκευτικὴ ἡσυχία εἶταν ξεχυμένη παντοῦ. Κάποιο ἀόρατο χέρι τρισάγιο χαμήλωνε, χαμήλωνε πρὸς τὴ Γῆ. Ἐκκλησία ἡ Φύσις, ὁ ἥλιος λαμπάδα ἀκοίμητη. Κι' ὁ Γιάννης ξεκινῶντας ἀπὸ τὸ λιμάνι γιὰ τὴ χώρα πεζὸς γονάτισε καὶ προσευχήθηκε καὶ ξαναπῆρε τὴ στρατά τὴν ἔρημη.

Κάθε τόσο ἐσκεπτότου πῶς τοῦ ἔμεινε καὶ κάτι ἐπάνω του νὰ πετάξῃ ὡς περιττό. Μιά χρυσὴ ταμπακέρα, ἕνα ρολοὶ χρυσὸ μὲ τὴ μεγάλη του ἄλυσσ, τὰ δαχτυλίδια του ὄλα, ὄλα. Ἐνα τοῦ ἔμειν' ἀκόμα. Τὸ ἔβγαλε καὶ τὸ ἔφερε ὡς τὰ χεῖλη του. Ἀπὸ χτίσεως κόσμου τέτοιο φιλὶ δὲν ἐδόθη ποτέ, σὰν τὸ φιλὶ ποῦ ἔδωσεν ὁ Γιάννης σ' αὐτὸ τὸ δαχτυλίδι.

Τὸ κατέβασε. Τὸ ἔσφιγγε δυνατὰ μὲ πάθος στὴν καρδιά του ποῦ χτυποῦσε. Τὸ ἔτριβε ἐπάνω στὰ μάγουλά του, στὶς σάρκες του. Τὸ χάιδεβε τρυφερὰ. Τοῦ ψιθύριζε κουβέντες γλυκές, ἀηδονισίες. Στερνὰ ἀρχίνησε νὰ τὸ κλαίῃ, νὰ τὸ μοιρολογάῃ. Νὰ δέρνεται, νὰ στηθοκοπιέται σὰν ἐμπρὸς σὲ λείψανο. Ἐπειτα νὰ φέλνῃ τροπάρια νεκρῶν, νὰ σκάβῃ ἐκεῖ κάτω ἀπὸ ἕναν πλάτανο καὶ νὰ τὸ θάβῃ.

Ἐπάνω στὸν πλάτανο ἐχάραξε μὲ τὸ σουγιᾶ του.

Ἐνθάδε κεῖται ὁ Ἄρραβῶνας
Ἐνὸς ξενιτεμένου.

Σὰν ἐτελείωσε τὰ μοιρολόγια του καὶ τὰ στηθοκόπια του ξαναπῆρε τὴ στρατά. Ἐδειχνε μεγάλη καταπόνηση στὴν ὄψι του. Τὰ μάγουλά του εἶταν στραγγισμένα. Τὰ μάτια του ρουφηγμένα σχεδὸν ἀπὸ τὴ λάμια τὴν Ἀπόγνώσι. Τὰ γένεια του καὶ τὰ μαλλιά του ἀνακατωμένα. Τὰ ρούχα του—κάτι ρούχα ποῦ τὰ μεταχειριζόταν ἄλλοτε μόνον τὸ πρωτὶ σὰν ξυπνοῦσε—ἐπάνω στὸ σχεδρωμένο του κορμὶ ἔδιναν μιὰν ἔκφραση ὀδυνηρή.

Ἐπερπατοῦσεν αὐτὸς μὲ τὸν ἴσκιο του. Τὸν ἔβλεπε καὶ τρώμαζε. Ποιὸς εἶν' αὐτός; Ἐγὼ, ἐσὺ γιὰτί μ' ἀκολουθᾷς ὅπου πάω; Τί ζητᾷς

ἀπὸ μένα; Τί σοῦφταιξα, φάντασμα τοῦ δυστυχισμένου Γιάννη Περμάχου; Φύγε σὲ παρακκλῶ, φύγε ἀπὸ μένα!

Ἐγὼ δὲν ἔβλαψα κανένα στὴ ζωὴ μου. Ὅλοι μοῦ ἐκάναν κακὸ. Νόμος εἶν' αὐτός; Κάμε καλὸ, κακὸ νὰ λάβῃς. Μὰ κάμε κακὸ νὰ δῆς καλὸ. Ἐγὼ δὲν τὸν σκότωσα τὸ Γιάννη τὸν Περμάχο, ὦ φάντασμα τοῦ ἐσὺ μ' ἀκοῦς; χὰ, χὰ, χὰ.

Μιά στιγμὴ σὲ κάτι σύννεφα μὲ σχῆμα μιᾶς βαθιᾶς σπηλιᾶς ἐκρύφτηκεν ὁ ἥλιος. Ἴσως γιὰτί φοβήθηκε τὸν τρελλὸ τῆς Ἐρημιᾶς. Ὁ ἴσκιος τοῦ Γιάννη χάθηκε. Τώρα εἶταν μόνος. Τὸν ἔπιαναν γέλοια νευρικά, γέλοια σπαρακτικά. Ἐπειτα ἔκλαιγε.

Νὰ τώρα πάλι! Δὲν εἶπαμε κι' ἔτσι! Γιὰτί νὰ μείνω μόνος; γιὰτί νὰ μ' ἐγκαταλείψουν ὅλοι μόνον στὴν ἔρημιᾶ; Τί σὰς ἔφταιξα, τί;

Γκλάν, γκλάν τὰ σήμαντρα τῆς ἐκκλησίας,
Γκλάν, γκλάν οἱ ἀντίλαλοι τῆς ἐρημιᾶς
Ἀποκρινόντανε φριχτά, φριχτά.

Τ' εἶν' ἐδῶ; Ἐφτάσαμε; Χὰ, χὰ, χὰ. Ἴδια, ἴδια, ἴδια. Χὰ, χὰ, χὰ. Ἴ, ἴ, ἴ... Ἀδελφούλη μου!... νά, νά, νά... Καημένα μου!.. Νὰ τὸ Ρολοὶ ποῦ πῆγαίνα μικρὸς μὲ τ' ἄλλα τὰ παιδιὰ.

Νά, ἡ Μητρόπολις, νὰ τὸ κάστρο, νὰ τὸ Νεκροταφεῖο μὲ τὰ μάρμαρα, νὰ ἡ πλατεῖα μὲ τὰ τόξα. Ὅλα, ὄλα... Ζήτω, ζήτω, ζήτω ω, ω, ω, ω!!

Ἐνας χωροφύλακας λαχανιασμένος τὸν ἐτσάκωσε ἀπ' τὸ λαίμο. Φαινόταν πῶς ἔτρεξε πολὺ.

— Νόμισες πῶς θὰ μοῦ ξεφύγῃς πάλι,—λωποδύταρε;
Μιά κοντακιὰ τοῦ ἔδωσε στὸ ψυχικό.

Ὁ Γιάννης ἐλύγισε ὀλόκορμος. Ἐνα βραχνὸ καὶ φοβερὸ ὄχ τοῦ ἔφευγε, ποῦ ἔμοιαζε σὰν ὄρυγῃ. Σὲ λίγο ἔβηξε ἕνα βῆχα σφοδρὸ κι' ἔφτυσε κόκκινο σάλιο.

Ὁ χωροφύλακας τώρα τὸν παρατήρησε καλὰ.

Ὁ γλυκειά, ὦ μαρτυρικὴ μορφή τοῦ Γιάννη!

Χίλια αἰσθήματα καὶ χίλιες γνώμες γεννήθηκαν στὴν πετρωμένη ψυχὴ τοῦ χωροφύλακα, πάρεξ ἀπὸ τὴν ὑποψία πῶς αὐτὸς ἐκεῖ ὁ ἀνθρώπος μὲ τὴν ἡμερὴ φυσιογνωμία ποῦ σκορποῦσε σεβασμὸ, εἶνε λωποδύτης.

Ἀναρρίγησε. Ἐνοιωτε τύψι βαθειά. Μὰ μέσα του ὁ ἐγωῖσμός δὲν ἄφινε νὰ δεχτῆ εὐκολὰ εὐκολὰ πῶς ἔσφαλε, πῶς ἐγκλημάτισε.

Ἄ, ὄλα κι' ὄλα! ὁ ρωμιὸς ἔχει ἐγωῖσμὸ καὶ μάλιστα σὰν εἶνε καὶ σπαθῆτος. Μπορεῖ νὰ ἀτερηθῇ τὸ ψωμί, τὸ κρασί, μὰ τὸν ἐγωῖσμό, ποτέ!

— Τί μοῦ κάνεις τὸ μισοκακόμοιρο; Σὲ μένα δὲν περνοῦν αὐτὰ! Μοῦβγαλες τὴν ψυχὴ μου ἀνάποδα. Ἐμπρός, τράβα λοιπόν!

Ἐκρατοῦσε ἐπίδειχτικά στὰ χεῖρια του τὴ χρυσὴ ταμπακέρα, τὸ ρολοὶ καὶ τὰ δαχτυλίδια.

Όταν εμπήκαν μέσα στην πολιτεία, είχε νυχτώση πιά. Οί δρόμοι είχαν κατόφωτοι από ηλεκτρικά. Τὰ χαμίνια μυρίστηκαν κι' ἔτρεχαν σάν δαιμονισμένα ξωπίσω των. Ἐγιουχάριζαν τὸ φανταστικὸ λωποδύτη.

Σὲ λίγο ἔφτασαν στὴ διεύθυνσι. Τὸν ἔβλεπαν σ' ἓνα σκοτεινὸ θάλαμο μὲ τοὺς ἄλλους. Τοῦ ἔρριξαν ἓνα ξερὸ κομμάτι ψωμί, μὰ δὲν τὸ ἔφαγε. Οἱ καμπάνες ἔχτυποῦσαν. Ἔβλεπαν ἢ πρώτη ὄλονυχτιά.

Τὸ πρῶτ' ὅταν ἐκάλεσαν νὰ τὸν ἀνακρίνουν. Ὁ Γιάννης δὲν ἄλλαξε ἀπὸ τὴν ἔκφρασί του. Ἐφαινότου ὅμως πολὺ νηστικός καὶ αἴπνος. Στὰ χεῖλη του ἐκρεμίοταν ἓνα χαμόγελο ἀπορίας ἀλλὰ καὶ σαρκασμοῦ μαζί.

Ἐκεῖνος γιὰ τὸν ὁποῖον τὸν ἐξέλαβαν, εἶχε συλληφθῆ προηγήτερα τὸ ἔψες.

Ὁ Γιάννης δὲν ἔδωκε ἀπόκρισι σὲ κανένα τους ρώτημα. Τὸ ἴδιο εἶχε κάνει κι' ἓνας ἄλλος πολὺ μεγαλείτερός του ἄλλοτε, τοῦ ὁποῖου τὴ βδομάδ' αὐτὴ ἐπαριστάνοντο, σὲ κάτι κλειστὰ καὶ φωτισμένα θέατρα, τ' ἄγια του πάθη.

Τὸν ἐφωτογράφησαν καὶ τὸ ἀπόγεμα τὸν ἀπόλυσαν.

* *

*

Ὁ Ἀλέκος Βολιμῆς ἔφτασε στὸ σπίτι του· τὰ εἶπανε μὲ τοὺς δικούς του καὶ σὲ λίγο ὅλα τριγύρω ἔγιναν σάν ἄλλοτε. Ὅλα τὰ ἴδια, μόνον αὐτὸς δὲν εἶταν ἴδιος.

Κάτι μολυβένιο, βαρὺ ἔνοιωθε στὴν ψυχὴ του. Ἐβλεπε τίς βαλίτσες καὶ τὰ σεντούκια τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ὁποῖον ἐγνωρίστηκε ἔψες—Κυριακὴ τῶν Βαΐων—ὑπὸ τόσες ἀλλόκοτες περιστάσεις, ἐπάνω σ' ἓνα κατὰστρωμα ἐνὸς καραβιοῦ στὸν Ὠκεανό, μέσα ἀπὸ τὸν ἄγριο βόγγο τῶν δροσάπων καὶ κάτου ἀπὸ τὸ φῶς ἐνὸς ἡλίου ποῦ ἐβουτούσε στὰ γηθέμελα ματωμένους. Ἡ μορφὴ του ἢ παρακονετικὴ ἔστοκόταν ἀντικρὺ του, τὰ λόγια του τ' ἀκατανόητα ἐσφύριζαν ἀκόμα στ' αὐτιά του, ἢ ὀδύνη του ἐμεταγγίστηκε ὅλη στὴ δική του ψυχὴ.

— Ὁ Γιάννης ὁ Περμάχος τί ἀπόγινε λοιπόν ;—

Τὸν ἀναζήτησε σάν εμπήκαν στὸ λιμάνι μὰ μέσα στὴν ἀναμπουπούλα τοῦ κάκου νὰ τὸν εὔρη. Ὁ καμαρότος ποῦ τὸν ρώτησεν εἶπε πῶς ἀποβραδὺς τοῦ ἔδωσεν ἐντολὴ νὰ παραδώσῃ ὅλα τὰ πράγματα τῶν αὐτῶν κι' ἀπὸ τότε τὸν ἔχασε.

— Μὴν ἐκαιροφυλάχτησε τὴ νύχτα ποῦ ἐκοιμοῦντο κι' ἀγκάλιασε τὸ πελώριο κύμα τοῦ Ὠκεανοῦ ;

Ἦθελε κάπου νὰ ξεμυστηρευτῆ ὅλη τὴν ἱστορίαν τῆς νύχτας τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων ἴσως νὰ ἔπερνε μιὰ σταθερὴ συμβουλή, μιὰ γνώμη ποῦ νὰ τὸν βοηθοῦσε στὸ μεγάλο του δῆλημα, ἴσως κάπως νὰ ξαλαφρονότου· μὰ πάλι ἐθυμότου τὸν ὄρκο ποῦ ὑποσχέθηκε νὰ φυλάξῃ θαμμένον στὴν ψυχὴ του.

Κι' ἔτσι ψυχρὰ κι' ἔτσι ἀνάποδα, ἐψιθύριζε κάμοντας βήματα ἀρρήθμιστα ἄνω κάτω στὴν κάμαρά του. Στὸ τέλος ἐπῆρε τὸ κα-

πέλλο του καὶ τρέμοντας σχεδὸν ἀπὸ κάποιον ἀόριστο φόβο, ἐβγήκε μὴ γνωρίζοντας κι' ἐκεῖνος γιὰ ποῦ. Μὰ ἔνοιωθε μέσα του τὴ δύναμι νὰ τρέξῃ ἴσα, νὰ πετάξῃ ἐπάνω, νὰ βουτήξῃ βυθιεῖα. Ἄν δὲ τὸν εὔρισκε ἴσα, θὰ τὸν συντύχαιεν ἐπάνω, θὰ τὸν συναπαντοῦσε βαθιεῖα...

Ἐβγήκεν ἔξω. Ἐτρεχε, ἔτρεχε, ἔτρεχε.

— Ἄχ ἂν τὸν εὔρισκεν, ἄχ ἂν τὸν εὔρισκε! Ἐάν τοῦ μαλάκωνε τὴν καρδιά μὲ γλυκὰ λόγια. Ἐάν τοῦ ἐμφουσοῦσε τὸ αἶσθημα τῆς ὑπομονῆς. Ἐάν τοῦ ἐξέφραζε χωρὶς περιστροφῆς τὸ θυμασμό του. Ἐάν τὸν ἔπειθε πῶς οἱ γυναῖκες εἰν' ἀνάξιες νὰ αἰσθανθοῦν τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀνδρικῆς ψυχῆς. Ἐάν τοῦ ἔφερνε τόσα παραδείγματα νὰ τοῦ ἀποδείξῃ πῶς οἱ γυναῖκες ἔτσι εἶτ' ἔτσι θὰ εἶνε πάντα. Ἐάν γινόταν ἐν ἀνάγκῃ φιλόσοφος, θὰ τοῦ κατὰστρωνεν ὅλα τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς Ζωῆς. Ἐάν τὸν ἔστερνε ἄλλοῦ μὲ τὸν καιρὸ, σὲ ἄλλες ὑψηλότερες καὶ πνευματικότερες ἀπολαύσεις καὶ θὰ τὸν ἔδενε ξανά μὲ τὴ Ζωή. Ἐάν τὸν ἔπερνε στὸ σπίτι του. Ἐάν τοῦ χάριζε τοὺς γονεῖς του, τ' ἀδέρφια του, τοὺς συγγενεῖς του. Ὡ θὰ εὔρισκε ἀναμφισβήτητα κάποιον παρηγοριῶν. Ἐάν ἠσύχαζε κάπως. Ἐάν χυνόταν λίγο, λίγο κάποιον φῶς, κάποιον ἀχτίδα στὸ νοῦ του ποῦ ἐσκοτεῖνιασε, μὲ τὴν ἀγάπη, μὲ τὴν καλωσύνη—

* *

*

Ὁ Γιάννης σάν ἐβγήκεν ἀπὸ τὴ φυλακὴ κι' ἀντίκρουσε τὸν ἥλιο τῆς πατρίδας του, ἔχασε βουβὰ δάκρυα. Ὡ γλυκὸ φῶς θαλπερὸ γιὰτὶ ἐσὺ δὲν ἔχεις τὴ δύναμι νὰ πράξῃς τὸν πόνο τοῦ ἀπογνωσμένου; Τίποτε, τίποτε! Καλλίτερα νὰ κρυφτῆς. Εἶσαι ἐσὺ ἥλιε, πολλές φορές σάν ἓνα γέλιο σαρδονικόν, ἀπέραντον, ἐνὸς κατοικητοῦ τῶν οὐρανῶν ποῦ προσκυνοῦν οἱ ἀγαθοὶ του πιστοί, οἱ πλασμένοι ἀπὸ χῶμα μίαν ἑβδομὴν ἡμέρα κι' εἰν' αὐτὸς ὁ πονηρὸς Δαίμων, ὁ αἰώνιος, ποῦ διασκεδάζει μὲ τὰ ἔνσαρκα νευρόσπατά του τὰ ὅποια τοποθετεῖ μὲ λεπτοτάτην καλαισθησίαν ἐπὶ τῆς Γῆς.

Τέτοιοι συλλογισμοὶ ἴσως καὶ νὰ μὴ τοῦ ἤρθαν τοῦ Γιάννη, ποῦ ἀγνώριστος, παραμορφωμένος, χλωμὸς ἐπεροπατοῦσε, ἐπερπκτοῦσε... Μιὰ ἐπιθυμία κρυφὴ νὰ περάσῃ γιὰ μιὰ βολάν ἀκόμη τὰ μέρη ποῦ τὸν ἐδέχτηκαν στὴν πρώτη του ἡλικία μὲ τόσα χρυσᾶ, φτερωμένα ὄνειρα. Ἐφτασε στὰ χαλασμένα τουρκομνήματα. Νά, ἐκεῖ σ' αὐτὸν τὸ λάκκο πόσες φορές δὲν ἐκρύφτηκε, πόσες φορές δὲν ἤρθε νὰ τὸν ἀνακαλύψῃ ἢ σαστικίᾶ του, παιδοῦλα τότε; Ἐπῆρε τὴν ἀκροποταμίαν. Νά, τὸ ποτάμι τὸ ἀστεῖρευτο· τόσα χρόνια δε βρέθηκε νὰ τρέξῃ σφυρίζοντας πάντα τοὺς ἴδιους ὀλάγριους σκοπούς. Πόσες φορές στὰ ρηχονεῖα δὲν τσαλαβούτησαν μαζί καὶ δὲν ἔστησαν δαιμονισμένον πόλεμον μὲ τ' ἀφροκύματα;

— Πίσω, πίσω, νὰ φύγω! Εἶνε πολλὴ ἐρημιὰ σήμερον ἐδῶ καὶ οἱ τρελλὲς ζωθιὲς τριγυροῦν ἐμπρός, ὀπίσω, παντοῦ. Ἐβγάτε, ἐβγάτε... χορεύετε, χορεύετε... τραγουδᾶτε, ἀλαλάζετε! Ὁ Γιάννης δὲν ἔχει πιά τὸ καλάμι του νὰ σᾶς συνοδέψῃ.

Σὰς τ' ἄρπαξα μιὰ μέρα ποῦ εἶμουν δυνατός, ρωμαλέος. Ὅλη τὴν Ξενιτιά τὴν ἐπέρασα σφριζοντάς το. Ἀρχαύλη μὲ τ' ὄνομα μ' ἐπροσκυνοῦσαν ὁλοῦθε. Τώρα δὲν τόχω πιά· μοῦ τὸ πῆραν τὰ στοιχειὰ ἐνὸς ἄλλου κόσμου ἀσυγκίνητα.

Ἐἶνε πολλή, ἀπέραντη ἢ ἐρημιὰ ἀλλοίμονο καὶ δὲ μπορῶ πιά νὰ μείνω· τρέμω.. φοβᾶμαι!...

Ἐνουχτώθηκε πλανώμενος στὰ ρουμάνια τὰ ἄγρια. Κόσμοι ἐγκρεμίζοντο μέσα του μὲ σπουδή, μὲ θόρυβο, ἐκατὸ κερανυδῶν. Χτυποῦσαν τὰ μηλίγκια του σὰν κρότ'λλα. Αἷματτα, καταστροφές, ἀμαρτίες, καπνοί. Καπνοί, ἀμαρτίες, καταστροφές, αἷματτα. Ἡ δύναμί του δὲν ἔσωνε οὔτε ἓνα κοινὸ τέρμα νὰ δώσῃ στὸ φριχτὸ του μαρτύριο.

Ἐξαναγύρισε στὴ χώρα.

Ἀπόδρομ' ἀπόδρομο ἔφτασε πιά στὸ σπίτι του.

Διάπλατο, τέντα. Οἱ τοῖχοι κατακαθισμένοι ἀπὸ τὶς βροχές τῶν καιρῶν. Τὰ τζάμια σπασμένα. Τὰ πατώματα βγαλμένα. Σπίτι ἀδιαφέντευτο, ψυχρὸ, ἀπαίσιο.

Στοιχειὰ κτὶ Βρυκολάκοι ἐμόνιαζαν τώρα καὶ κάπου, κάπου κανένας ἀλήτης, ζητιᾶνος ἐστεγαζόταν ἐκεῖ.

Ἐμπῆκε μέσα. Τὸ βαθὺ σκότος δὲν τὸν ἐτρόμαζεν ὅσο τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Μιὰ νύχτα ἐπέοασε ἐκεῖ μιλῶντας, χορεύοντας, τραγουδῶντας μὲ τὰ γνώριμα πνεύματα καὶ μὲ τοὺς παλιούς ἴσκιους.

Τὰ κεφάλια τῶν ἀραπάδων κρεμασμένα στὴ γέρικη συκιά ἔτριζαν. Οἱ καθαλάρηδες βροντοῦσαν βχριά τὰ πλακόστρωτα. Ἡ Μαρμαρωμένη παιδοῦλα ἐξύπνησε καὶ κατέβηκε στὸ πηγάδι νὰ βγάλῃ νερό. Ὁ καλόγερος στὴν πόρτα τῆς αὐλοκάμαρας, στὸ ὕψωμα, ἔστεκε πιάζοντας τὸ κομπολόι του. Ἐἶχε τριακόσια ἐξήντα κουμπιά. Κάθε ὥρα ἔφτανε στὸ τριακοστὸ ἐξηκοστὸ κι' ὕστερα πάλι ξανάρχιζε νὰ μετράῃ...

Τόκ, τόκ=ἓνα, δύο...

Νὰ κι' οἱ σαρανταποδαροῦσες, νὰ κι' οἱ ἀσκολόπεντρες· μποροῦν νὰ λείψουν; Ὅργιάζουν στὰ μουχλιασμένα τοιχώματα.

Οἱ κουκουβάγιες ἀγέραστες ρυάζονται στὶς ἀραχνοσκεπές.

— Ἐγὼ εἶμ' ἐγώ. Ὁ Γιάννης, καλέ; Μὲ θυμᾶσαι κυρὰ-σαρανταποδαροῦσα, ποῦ ἐρχόσουν νὰ μὲ χαϊδέψῃς, καλέ, κι' ἐγὼ σ'ἐφοβόμουν ὁ κουτὸς; Θυμᾶμαι ποῦ εἶταν μαλακὸ πολὺ τὸ πετσί μου καὶ μ' ἀνατρίχιαζες.

Ἐλα, ἔλα, ἔλα νὰ μὲ χαϊδέψῃς τώρα.

Τὸ πρόσωπό μου καὶ τὰ παπούτσιά μου ἀπὸ τὸ ἴδιο δέρμα εἶνε κομμένα.

Ἐλα, ἔλα, ἔλα νὰ μὲ χαϊδέψῃς τώρα.

Κι' ὁ κατεργάρης ὁ μπουρμπουλας ποῦ δὲν ἐννοεῖ νὰ φανερωθῇ καὶ μιὰ βολὰ ἀβερνίκωτος!

Ἐλάτε, ἐλάτε, ἐλάτε.

Καλῶς τὰ δεχτήκατε. Καλῶς σὰς βρῆκα. Ἦρθα, ἦρθα, ἦρθα. Ὁ Γιάννης σας, καλέ! Δὲ μὲ θυμόσαστε, δὲ μοῦ μιλάτε;
Ἐλάτε, ἐλάτε, ἐλάτε!

V

Ἐξημέρωνε μεγάλη τρίτη. Ἦνας ἥλιος γιορτινὸς ἀνάτειλε ψηλά. Μοσκοβουλοῦσαν ὄλα πλατιά ὀλόγυρα μὲ μιὰ μοσκοβολιὰ ποῦ μάλιστα τώρα ἐξεσποῦσε παρθένα, ἀμόλυτη. Ἀμυγδαλιές ὀλόανθες στὰ περιβόλια. Ἀκακίες λουλουδιασμένες μ' ἄσπρα καὶ κόκκινα λουλουδίσματα. Πασχαλιές, τριανταφυλλιές... ἓνα ὀργίασμα μύρων παντοῦ καὶ τὰ πουλιὰ κελαιδοῦν ξελογιαστικά. Στὰ μπαλκονάκια καὶ στὰ λιακωτὰ κοπέλλες ἀγγελοκάμωτες βολεύουν τὶς γλάστρες τὶς φουντουμένες ἀπὸ βασιλικούς καὶ λεβάντες. Ἄλλες τινάζουν τὶς ὄρατες κουβέρτες. Ἄλλες σκουπίζουν τὶς σκάλες καὶ τὰ πλακόστρωτα τῆς αὐλῆς. Οἱ ἄνθρωποι γλυκοπρόσωποι καλημερίζονται μὲ τὸ χαμόγελο τῆς καλωσύνης στοὺς δρόμους τοὺς πρασινολευκοὺς καὶ διευθύνονται στὶς δουλειές των πεταχτοί.

Αὐγὴ· πρῶτ' μεσημέρι!...

Ὁ Ἀλέκος ὁ Βολιμῆς ἔτρεξε παντοῦ καὶ χτές καὶ σήμερα ἀναζητῶντας τὸ Γιάννη. μὰ τοῦ κάκου. Τὰ ἔχνη του πουθενὰ δὲν ἤμποροῦσε νὰ τ' ἀνακαλύψῃ. Ὁ ὄρκος ποῦ ἔδωσε γιὰ τὴν ἐχεμύθειά του δὲν ἐβάραινε πιά στὴ ζυγαριὰ τῆς ψυχῆς του. Παρουσιάστηκε στὸν ἀστυνόμο γιὰ νὰ τοῦ τὰ ξεμυστηρευτῇ ὄλα καὶ γιὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ τὴ συνδρομὴ του. Στὸ ἀπτυνομικὸ γραφεῖο εἶταν μιὰ φωτογραφία. Ὁ Ἀλέκος τὴν ἐκοίταξε προσεχτικά, ἐπίμονα. Ἐπροσπαθοῦσε ν' ἀναπολήσῃ...

— Γιατὶ κοιτᾶς· μήπως γνωρίζεις αὐτὸν ποῦ δείχνει ἡ εἰκόνα;

— Ναι, αὐτὸς εἶνε, αὐτός, τὸν γνωρίζω! Ἐφώναξε ὁ Ἀλέκος μὲ μιὰ ἀνήσυχη χαρὰ.

— Θὰ σοῦ σοῦφρωσε καὶ σένα τίποτε, ἔ; Κοῦμα· τὸν ἀπολύσαμε. Χτές τὸν εἶχαμ' ἐδῶ.

— Τί λέτε, κύρ-ἀστυνόμε, τί βλαστημᾶτε; Αὐτὸς εἶνε νοικοκύρης ἄνθρωπος· ποιοὺς εἶπε τέτοιο φριχτὸ ψέμα; ποιοὺς ἔκαμε τέτοιο ἐγκλημα στυγερό; Ἐἶν' ὁ Γιάννης ὁ Περχάκος, ποῦ ἔλειπε στὴν ξενιτιά· ποῦ εἶταν ἀρραβωνιασμένος μὲ τὴ Χρηστίνα τοῦ Πετράκη, ποῦ ταξιδεύαμε μαζὶ τὴν Κυριακὴ τῶν Βαῶν καὶ μὲ ρώτησε γιὰ τὸν ἀδελφὸ του τὸ Δημήτρη, τὸ μόνο δικόνου του, ποῦ τοῦ ἀπόμεινε καὶ τοῦ εἶπα—μαύρη νὰ εἶταν ἢ ὥρα—τὴν ἀλήθεια τὴ φαρμακερὴ πῶς πέθανε· ποῦ μὲ ρώτησε γιὰ τὴν ἀρραβωνιαστικιά του καὶ τοῦ εἶπα πῶς παντρεύτηκε· ποῦ ἀπελπίστηκε καὶ ποῦ μ' ὄρκισε νὰ κρατήσω μυστικά ὄλ' αὐτά, ποῦ μ' ὑποχρέωσε νὰ δεχτῶ ὄλο τὸ βίός του, τὸ ἀποχτημένο μὲ ἴδρωτα καὶ μὲ αἷμα, ποῦ στερνὰ τὸν ἔχασα καὶ τοῦ κάκου τὸν ἀναζητῶ ἀπὸ τὰ χτές· ποῦ πατῶντας τὸν ὄρκο ποῦ ἔδωσα ἔρχομαι νὰ σοῦ τὰ ξεμυστηρευτῶ ὄλα καὶ νὰ σοῦ γυρέψω τὴ συνδρομὴ σου...

Ὁ Γιάννης ὁ Περμάχος, κύρ-Ἀστυνόμος, εἶνε ἀπελπισμένος ἄνθρωπος καὶ φοβᾶμαι μὴ ἀδικοθνατίση.

Ὁ ἀστυνόμος τὸν ἄκουσε μὲ προσοχὴν καὶ ἐκάλεσε τὸν πιὸ ἔμπιστό του, τοῦ παράδωσε τὴν εἰκόνα καὶ τὸν ἐξαπόστειλε νὰ τὸν ἀναζητήση.

* * *

Στὴ συνοικία τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἶταν τὸ σπίτι τῆς Χρηστίνας τῆς ἀρραβωνιαστικῆς τοῦ Γιάννη—αὐτὸ ὅλοι τὸ εἶξεραν—ποῦ δὲν ἐστάθηκε πιστὴ καὶ ποῦ παντρεύτηκε ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια μὲ ἕναν κύριον πολὺ καθῶς πρέπει. Εἶταν δέκα ἀκόμα πρῶτ' ὅταν ἐβγήκε στὸ μπαλκόνι. Ἐκάθησε σὲ μιὰ καρέκλα, ἀνάμεσα ἀπὸ τίς κατάφυτες γλάστρες καὶ ἔμοιαζε σὰν τὴν Ἀνθομάνα, ποῦ φέρνει τοὺς χυμούς καὶ τὰ λουλούδια.

Μιὰ γυναῖκα εἰκοσιπεντάρα, ἴσως καὶ κατιτὶ μεγαλείτερη. Τὸ πρόσωπό της ἀρυτίδωτο, ροδόλευκο. Τὰ χαρακτηριστικὰ της ἀδρά, ἐκφραστικὰ. Τὸ τρίχωμά της μαῦρο, πυκνὸ, στιλβωμένο. Τὰ μάτια της μεγάλα σὰν ἀυγερινὸι φεγγοβολοῦσαν ἀπὸ ζωνράδα. Φοροῦσε ἕνα φόρεμα πολυχρῶματο, ὅμως ὠραῖα ἀρμονισμένο ἐπάνω της καὶ ἔμοιαζε σὰν κάποια Ὀδάλισσα ποῦ γιὰ πρώτη βολά, ἐφάνερωσε τὸ ἀσπροκάλλι της στὰ βέθηλα μάτια. Ἐρέμβαζε κοιτάζοντας πέρα κάποιαν ἀσύλληπτη γραμμὴ στὸν πλατὺν ὀρίζοντα καὶ δὲν εἶχε προσέξῃ ἀκόμα κάτου στὴν πόρτα της κάποιον ἄνθρωπο ποῦ σωριάστηκε ἐδῶ καὶ λίγη ὥρα στὸ κατώφλι. Εἶχε καρφωμένα τὰ μάτια του ἐπάνω της, κάτι μάτια βλοσυλωμένα καὶ μ' ἕνα βλέμμα στυλὸ μὲν ἐρχόμενο ἀπὸ κάποιαν ἄβυσσο—τὴν ἄβυσσο τῆς ψυχῆς του.

Μουρμούριζε κάθε τόσο δυὸ λόγια ποῦ τὰ ἐπανελάβαινε θρηνητικὰ, μονότονα, ἐπίμονα σὰν οὐρλιασμα ἐνὸς γκιώνη ἢ κάποιου ψωραλέου σκύλου, στριγγαῖ.

—Ὡι κυρά!

Δυστυχημένε Γιάννη! Μιὰν ἀγάπη καὶ ἕνα ἰδανικὸ σ' ἐδέσαν ἕναν καιρὸ. Μὲ τὰ δύο αὐτὰ κλεισμένα σὰν ἄγια μυστήρια στὴν ψυχὴ σου βαθειά, ἔφυγες μιὰ μέρα χωρὶς νὰ ξέρης γιὰ ποῦ. Ἐπλανήθηκες, ἐπάλεψες ἄγρια, ἐκινδύνεψες χίλιες βολές· καὶ τώρα πιὰ ποῦ τόσο κουρασμένος ἐγύρισες μὲ τὸ τρόπαιον τῆς νίκης θριαμβευτῆς στὰ χέρια γιὰ νὰ στολισῆς μ' αὐτὸ τὸ κεφάλι τῆς σαστικῆς σου, ἕνα ὕψος ἐγείρεται ἐμπρὸς σου, Γιάννη φτωγέ. Ὅχι πιὰ στον οὐρανό, μήτε στὰ στέρια. Ὀλίγα μέτρα ψηλά, σ' ἕνα μπαλκονάκι σιδερένιο, τὴν βλέπεις· εἶν' ἐκείνη χωρὶς ἀμφιβολία, μὰ δὲν ἔχεις τὴ δύναμι ν' ἀναιδέης καὶ χαμοσέρνεται γιὰ κάποια κατάρρα στὸ κατώφλι αὐτοῦ κάτου τῆς σφαλισμένης ἐξώπορτας.

Ἐκείνη τώρα μὲν ρίχνει τὰ μάτια της καὶ ξανοίγει κάτω αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, ποῦ ἔμοιαζε περισσότερο σὰν ἕνας σωρός.

Ὡι κυρά!

Ἐνανεῖπε πολὺ σπαραχτικὰ. Ὁ Ὀρφεὺς ὅταν ἐζητοῦσε ἀπὸ τὴν Περσεφόνη τὴν Εὐρυδίκη του δὲν ἐπρόφερε συγκινητικώτερη στροφή.

— Ριζ' του λίγο ψωμί νὰ φύγη ἀπὸ δῶ, ἐφώναξε κάπως ἐπιτακτικὰ στὴν ὑπηρετριά της. Εἶνε πολὺ ἀλλόκοτος αὐτὸς ὁ ζήτουλας. Μὲ φοβίζει πολὺ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ κάτου. . . .

Ἡ ὑπηρετρία τοῦ ἔφερε λίγο ψωμί. Ἐκεῖνος χωρὶς νὰ σαλεύη μὲ τὰ μάτια στυλωμένα στὰ μάτια τῆς σαστικῆς του, μὲ περισσότερη ὀδύνη ἐπανελάβαινε ἄλλη μιὰ φορά.

Ὡι κυρά!

Τώρα ἡ φωνὴ ἀντιχτύπησε στὰ μύχια τῆς καρδιᾶς της. Φωνὴ πολὺ γνώριμη φερμένη ἀπὸ πολὺ μακρινὸ μέρος. Φωνὴ ταξειδεύτρα ἀπὸ ὠκεανούς καὶ θάλασσες ἀπέραντες καὶ ἀπέραστες. Φωνὴ ἀπὸ καταχθόνια.

Ἀνατρίχιασε ὀλόκορμη, σὰν κάποιο φίδι νὰ τὴν ἐτσίμπησε στὰ φυλλοκάρδια της. Ἀναπήδησε τρομασμένη καὶ μπῆκε μέσθ, χλωμὴ σὰν κερί, ὅμως ἡ φωνὴ ἀκόμα ἐβούιζε στ' αὐτιά της, ἐτροποῦσε τὸ μυαλό της, ἐχτυποῦσε στὰ μηλίγκια της. Ἐπεφτε ἀπὸ τὸ ταβάνι, ἀνέβαινε ἀπὸ τὰ πατώματα, ἐρχόταν ἀπ' τὰ τοιχώματα, ἐστριφογύριζε στὰ ἐπιπλα, ὀλοῦθε, ὀλοῦθε, ἄπαυστα, θρηνητικὰ:

Ὡι, κυρά!

Ὅλ' ἡ ἡμέρα καθῶς καὶ ἡ ἄλλη ἐπέρασαν ἔτσι. Ὁ Γιάννης σωριασμένος στὸ κατώφλι, ἀφανισμένος τέλεια ἀπὸ ἀϋπνία, πείνα, δίψα καὶ κρύο. Ἐμοιαζε περισσότερο μὲ φάντασμα παρά μὲ ἄνθρωπο. Κάθε ποῦ ἡ Χρηστίνα θὰ ἐξεγελιότου νὰ βγῆ στὸ παράθυρο, θὰ τῆς ἔριχνε τὴ φωνή, σὰν οὐρλιασμα σπαραχτικὸ, ἀπαίσιο.

— Μὰ αὐτὸς ὁ ζητιᾶνος δὲν ὑποφέρεται, ἐφώναξε στὸν ἄντρα της, ἕναν κύριο πολὺ καθῶς πρέπει. Τὶ τοῦκανα νὰ ρθῆ νὰ μὲ κολάση;

— Μὰ δὲν εἶνε γιὰ σένα, τῆς ἔλεγεν ὁ ἄντρας της, συλλογίζόμενος ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ λογικὴ. Ἐνας ζητιᾶνος εἶνε, ἕνας ἄρρωστος, ἕνας τρελλός.

— Ὅχι, ὄχι, ὄχι! Ἐπέμενε ἡ γυναῖκα του ἡ ὁποία ἴσως νὰ εἶχε καὶ τοὺς λόγους της. Δὲν εἶνε ζητιᾶνος, δὲν εἶνε τρελλός, δὲν ἦρθε ἔτσι τυχαῖα νὰ σωριαστῆ στὴν πόρτα μας. Εἶνε βαλμένος ἀπὸ κάποιον Ἰούδα, εἶνε κάποια ἱστορία ποῦ μᾶς μαγειρεύουν.

— Σὲ καλὸ σου γυναῖκα. Σοῦ ὀρκίζομαι πῶς μὲ κάμεις νὰ γελῶ. Αὐτὸ εἶνε ἀπτιεῖτατο νὰ νομίζης πῶς ἕνας ἄθλιος ποῦ δὲν ἔχει μοῖρα στὸν ἥλιο θὰ ἐρχόταν νὰ σωριαστῆ στὴν πόρτα μας ἐξεπίτηδες, μὲ κάποιο σκοπὸ γιὰ νὰ σὲ πειράξῃ μ' αὐτὸ εἶνε διασκεδαστικώτατο.

Τῆς εἶπε γελῶντας ἀκράτητα, ὁ ἄντρας της, ὁ πολὺ καθῶς πρέπει κύριος.

— Κι' ἐγὼ σοῦ λέω πῶς πρέπει νὰ φύγη ἀπὸ κεῖ νὰ μὴν τὸν βλέπω· μπορεῖ νὰ μὲ σκοτώσῃ μ' ἐκείνη τὴ φωνὴ του, ποιὸς ξέρει. Ἡ φωνὴ αὐτὴ εἶνε προμύνημα καταστροφῆς, ὅπως τὸ οὐρλιασμα τοῦ σκύλου καὶ ἡ ὠρυγὴ τῆς κουκουβάγιας εἶνε μυνήματα θανάτου.

Τοῦ κάκου ἐπροσπαθοῦσε νὰ τὴν καταπείσῃ, ἀλλὰ τοῦ κάκου κι' οἱ φροντίδες του νὰ διώξουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν πόρτα τους.

Οὔτε οἱ παρακλήσεις, οὔτε ἡ βία, οὔτε οἱ θυμοὶ δὲν ἴσχυσαν νὰ πείσουν τὸ Γιάννη νὰ φύγῃ. Θαρρεῖς ἕνα χέρι σιδερένιο, ἀόρατο, ὑποχθόνιο τὸν ἐκρατοῦσε τόσο σφιχτὰ στὴ θέσι του, ποῦ κανεὶς δὲ μποροῦσε νὰ τὸν σαλέψῃ.

Οἱ ἄνθρωποι εἶνε πάντοτε μικροὶ κι' ἀνήμποροι γιὰ νὰ σαλέψουν καὶ μόνο τῆς Ἐθελουσίας τὴν πέτρα.

Ὁ Γιάννης τίποτε δὲν ἐποθοῦσε πιά, παρὰ ἕνα θάνατο ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα ἐκείνης ποῦ ἐλάτρευσε μὲ τόση λατρεία, μὲ τόση πίστι, σὰν ἕνα ὄν ὑπέρτερο, σὰν μίαν ἀγίαν ἀνονεϊρευτὴν.

* *

Μεγάλη πέμπτη ἀπόγεμα. Οἱ καμπάνες χτυποῦν. Ἀντίκρια μιὰ παλιά, βυζαντινόχτιστη ἐκκλησιά. Ὁ κόσμος ἀρχίζει νὰ πλημμυρίζῃ μὲ λαμπάδες στὰ χέρια. Ἐξω ὅλα φωτισμένα σὰν μέρα. Οἱ εὐωδιές τοῦ καιόμενου λιθανιοῦ ἔφταναν ὡς ἔξω. Ὅλα τριγύρω κατανυκτικὰ ἤσυχα.

Ἕνας ἀστυνομικὸς μὲ τὸν Ἀλέκο τὸ Βολιμῆ ἐπρόβαλαν στὸ σταυροδρόμι. Δὲν ἤρθαν γιὰ τὴ μεγάλη λειτουργία. Δὲν ἤρθαν γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὸ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ ποῦ ἐθυσιάζετο γιὰ τὴν ἀνθρώπινη εὐτυχία. Ἄλλη αἰτία τοῦ ἔσυρε ὡς ἐκεῖ. Ἐζητοῦσαν ἀπὸ μέρες τώρα τὸ Γιάννη Περμάχο, ποῦ γύρισε ἀπ' τὴν ξενιτιά, ποῦ βρῆκε ξεκληρισμένους τοὺς δικούς του, ποῦ βρῆκε παντρεμένη τὴν σαστικιά του, ποῦ παράδωσε τὸ βίος του στὸν Ἀλέκο τὸ Βολιμῆ, ποῦ τὸν ἐπίασαν γιὰ λωποδύτη καὶ τὸν ἀπόλυσαν γιὰτὶ εἶταν ἀθῶος, ἀθῶος.

Τοὺς ἐπληροφόρησαν πῶς ἐκεῖ στὸ κατῶφλι τῆς οὐζώπορτας τῆς Χριστίνας βρίσκεται σωριασμένος δύο-τρεῖς μέρες ἕνας ἄνθρωπος ἔτσι κι' ἔτσι. Ζιτιᾶνος δὲν εἶνε. Τρελλὸς δὲν εἶνε.

Μὰ μοιάζει περισσότερο μὲ φάντασμα γιὰτὶ τὰ μάτια του εἶνε γυαλένια κι' ἡ φωνή του παρόμοια μὲ τοῦ Γκιώνη.

Εἶν' ὁ Γιάννης ὁ Περμάχος. Τὸν σιμώνουν. Τοῦ μιλοῦν. Τοῦ θυμίζουν τὴ νύχτα τῆς Κυριακῆς τῶν Βαίων. Τὸν παρηγοροῦν. Μ' αὐτὸς δὲν ἔχει πιά μιλιὰ. Μόνο τὰ μάτια του τὰ βαθουλά γυαλίζουν ἀκόμα καὶ φέρνουν κάπου, κάπου μίαν ἀχτίδα τρεμόσβυστη, ἐνὸς πνιγμένου ἡλίου, σὰν μέσ' ἀπὸ κάποιον Ἄβυσσο.

Τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἀνοίξε ἡ Πύρτα. Ἐβγαίν' ἡ Χρηστίνα. Ἐπήγαίνε στὴ ἐκκλησιά. Εἶχε ξεχάσῃ τάχα τὸν σωριασμένον ἄνθρωπο, ποῦ τῆς ἔφερε τόση ταραχὴ μὲ τὴ φωνή του, ἢ ἔπερνε στερνὴ ἀπόφασι νὰ μεταβῇ στὴν ἐκκλησιά, νὰ προσευχηθῇ γονατισμένη, νὰ δεηθῇ, νὰ παρακαλέσῃ τὸν Ἅγιο Νούφριο νὰ τῆς διώξῃ τοὺς πειρασμούς καὶ τοὺς παράλογους φόβους ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ; Αὐτὸ πιά κανεὶς δὲν τὸ ξέρει.

Ὅστος ὁ Γιάννης γροικῶντας τὴν, βάζει ὅλη τὴ δυνάμει του, στηρίζεται στὸν ἄγκωνά του, ἀνασηκῶνεται, στυλώνει τὰ γυαλένια του μάτια ἐπάνω τῆς καὶ ξαναλέει γιὰ στερνὴ φορὰ, βραχυνερά.

— Ὡι κυρά!

— Πήγαίν' ἄνθρωπέ μου καὶ σὲ μιὰν ἄλλη πόρτα, πήγαίνε στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ! Τοῦ λέει καὶ τὸν σπρώχνει μὲ τὸ πόδι τῆς τὸ ἄμορφο καὶ τὸ κομψό.

Ἐκεῖνος ἐδόγγηξεν ὀλίγο, ἐξανάπωσε καὶ σῶπασε γιὰ πάντα. Στὰ χεῖλη του ἐπλανᾶτο ἕνα χαμόγελο μιᾶς ἀφραστῆς ἡδονῆς.

Ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ ἀντηχοῦσαν τὰ λόγια :

Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου

Ὁ ἐν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσας.

— Ἐέρεις, κυρά, ποιὸν ἐσκότωσες; Τὸ Γιάννη τὸν ἀρραβωνιαστικὸ σου. Χά, χά, χά.

— Ὅχι, ὄχι, ὄχι! διαμαρτυρήθηκε πολὺ δικαίως ἄλλωστε ἐκείνη, ἐγὼ μὲν δὲ τὸν ἄγγιξα, ἐγὼ μὲν δὲ τὸν ἄγγιξα, ἐγὼ μὲν δὲ τὸν ἄγγιξα· κι' ἐμπῆκε μὲ σπουδὴ σπὸ σπίτι τῆς.

— Ἐσὺ μὲν δὲ τὸν ἄγγιξες, ἔ; Ἄτιμη!

Οἱ καμπάνες χτυποῦσαν δυνατὰ, ἀνακατωμένα.

Δύο κύριοι πολὺ καθῶς πρέπει στὴν ἄλλη γωνία, συζητοῦσαν γι' αὐτὸ τὸ βάρβαρο ἐθιμο τῶν ἐκκωφαντικῶν κωδωνοκρουσιῶν, ποῦ κατανατοῦν πολὺ ἀνυπόφοροι κάποτε.

1905

Σ. Σκίπης

Θὰ ἠθέλαμεν τὴν ἀπλὴν αὐτὴν εἰδοποίησιν ὅτι τὸ περιοδικὸν μας παύει τὴν ἔκδοσίν του, νὰ τὴν συνοδεύσωμεν με ὀλίγας λέξεις ἀπολογητικὰς· ἀλλὰ εἰς τί θὰ χρησιμεύσουν;

Οὔτε οἱ συνδρομηταὶ οἱ ὁποῖοι ἠφείλουν καὶ τῶν δύο ἔτων τὴν συνδρομὴν, οὔτε οἱ κατὰ συνθήκην ἀναγκῶσαι μας οἱ ὁποῖοι περισσότερον δυσηρεστοῦντο με τὰς σελίδας μας, οὔτε ὁ τύπος τῶν Ἀθηνῶν ὁ ὁποῖος ἔδειξε μίαν ἀνεξήγητον ἀδιαφορίαν εἰς τὸ ἔργον μας, θὰ ἐνδιαφερθῆ τώρα νὰ γνωρίσῃ τοὺς λόγους τοῦ μᾶς ἀναγκάζουσαν νὰ παύσωμεν τὸν Ἀκρίταν. Ὁ Ἀκρίτας ἀπὸ τὸ πρῶτον τοῦ τεύχους ἠμποροῦσε νὰ θεωρηθῆ πεσμένος· καὶ ἂν ἐκατόρθωσε νὰ συμπληρώσῃ καὶ τὸ δεύτερον ἔτος, τὸ ἐκατόρθωτε κατόπιν πάλης ὑπερανθρώπου πρὸς τὸ κοινόν, τοῦ σύσσωμον ἀντετάχθη εἰς τὸ ἔργον μας, εἴτε ἐκ προκαταλήψεως, εἴτε διὰ λόγους τοὺς ὁποίους μόνον αὐτὸ γνωρίζει.

Ἐπαλαίσαμεν στήθος πρὸς στήθος διὰ νὰ φανῶμεν συνεπεῖς, ὄχι πλέον εἰς τοὺς 50—60 συνδρομητάς μας, τοῦ ἔδειξαν ἀληθινὴν ἀφωσίωσιν, ἀλλὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν μας καὶ μόνον.

Θὰ κρατήσωμεν δι' ἀνάμνησιν ἕλας τὰς ὑβριστικὰς ἐπιστολάς τοῦ μᾶς ἀπὸ τὴν ὥς ἀνταμοιβὴν εἰς τοὺς κόπους μας καὶ τὸν ἀγῶνα μας, νὰ προσφέρωμεν εἰς τὴν φιλολογίαν μας ἕνα ἔργον εὐσυνειδήτων καὶ ἐλευθέρων.

Καὶ δὲν θλιβόμεθα σήμερον τόσῳ διὰ τὴν πτώσιν τοῦ περιοδικοῦ, ὅσῳ τοῦ δὲν ἐκατορθώσαμεν νὰ τοῦ δώσωμεν τὴν τελειωτικὴν του μορφήν.

Καὶ ἀφοῦ ἡμεῖς δὲν ἠμπορέσαμε νὰ κρατήσωμεν ἕνα περιοδικὸν εἰς ἕνα ἑλληνισμὸν ἀπὸ ὀκτὼ ἑκατομμύρια πληθυσμὸν, ποιοὶ θὰ εἶνε ἐκεῖνοι τοῦ θὰ τὸ μπορέσουν; Ποιοὶ θ' ἀναπτύξουν ἕνα τέτοιον ἐνθουσιασμὸν αὔριον; Ποιοὶ θὰ δείξουν μίαν τέτοιαν αὐταπάρνησιν;

Εἶνε κρῖμα, πολὺ κρῖμα καὶ φθάνομεν νὰ πιστέψωμεν πῶς δὲν ὑπάρχει ἔθνος ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ζωὴ πνευματικὴ, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει πίστις, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ἀσθημα.

Εὐχόμεθα ὁ καιρὸς ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ἀνάξιοι τῆς προσοχῆς τοῦ κοινοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δικαίως ἐπολεμήθημεν με τόσο πείσμα, με τόσο φανατισμὸν· ἀλλὰ δὲν τὸ πιστεύομεν.

Ἐντούτοις ἡμεῖς ὑποχωροῦμε πρὸς τὸ παρὸν νικηταὶ εἰς τὴν ἡτταν μας, γιατί ἔχομε πάντοτε ὑπ' ὄψιν μας τοὺς στίχους τοῦ Κάλβου μας.

..... Καὶ ἂν ἔπεσεν
Ὁ πτερωθεὶς κι' ἐπνίγη
Θαλασσωμένος.

Ἄφ' ὑψηλὰ ὅμως ἔπεσε,

.....